

3
БІБЛІОТЕКА

„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

I.

Р. ЗАДЕСНЯНСЬКИЙ

УКРАЇНА

Історичне

(КУРС УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ ГУРТКІВ МОЛОДІ ТА САМООСВІТИ)

ВИДАНО НАКЛАДОМ
„СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ”
У ВНІДЗОРІ, КАНАДА.

БІБЛІОТЕКА

„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

I.

Р. ЗАДЕСНЯНСЬКИЙ

УКРАЇНА

Історичне

(КУРС УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ ГУРТКІВ МОЛОДІ ТА САМООСВІТИ)

ВИДАНО НАКЛАДОМ
„СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ”
У ВНІДЗОРІ, КАНАДА.

П Е Р Е Д М О В А .

Ідучи на зустріч багатою часу та потребам широких кола української еміграції, а в першу чергу молоді, вирішили ми, виданням цієї книжки, яка дає підставу відомості з українознавства, допомогти широкому загалові доповнити свою освіту.

Бажаючи полегшити придбання цієї праці, що в ряді окремих нарисів під спільною назвою "Україна" дає популярний курс українознавства, ми видаємо її в кількох окремих зошитах.

Перший зошит містить нариси: географії України, антропології та етнографії і історії українського народу. Наступні зошити принесуть нариси з інших ділянок українознавства, а також нарис історії визвольної боротьби.

Проектуючи це видання, ми розглянули два способи укладання такої збірки: опрацювання поодинокими фахівцями з різних галузей українознавства - окремих нарисів та написання цілості одною особою.

Кожний з цих способів має свої додатні і від'ємні сторони. Перший спосіб тим добрий, що забезпечує цілком фахове опрацювання всіх без винятку окремих розділів, а імена авторів мають гарантувати правильність поданих ними відомостей.

Однак цей спосіб має також і поважні хиби / особливо в наших сучасних обставинах/. Він дає в ліпшому випадкові "мозаїковість" світогляду, яка могла би бути лише до певної міри рекомпенсована обсягом нарисів і докладністю опрацювання. Та така рекомпенсація можлива і чогось зрештою тільки колиб ми могли видати кілька великих томів, а читачі збірників мали потрібні передумови / час, підготовку і добрі українські бібліотеки /, щоб самостійно виробити на основі поданого матеріалу власні погляди.

Усе значіння цього аргументу стане ясним, коли ми собі пригадаємо, що, на жаль, шайше всі ті науки, які входять до курсу українознавства, тим різняться хоча б від алгебри чи хемії, що вчені в залежності від своїх завдань, можуть утворити у читача цілком різні, навіть себе виключаючі погляди на ті ж факти і події.

Ось приклад: 1/ Костомаров бачив у Хмельницькому борець за віру і козацькі права, що приєднанням відірваної ним від Польщі України до Московщини заслужив собі пошану. 2/ Шевченко - вірячи авторові "Історії Русів" та Костомарову - ляв і проклинав Хмельницького саме за це приєднання. 3/ Грушевський у своїй монументальній праці потрапив так добрати численні матеріали, що Хмельницький ставав "народним" трибуном, селянським провідником у боротьбі "народу" з "польськими панами і магнатами", а Хмельниччина набирала в першу чергу характеру соціально-політичного і 4/ Липинський звернув увагу загалу на участь української шляхти як у козацькому рухові та боротьбі з польськими натиском так і в Хмельниччині і виявив, що Хмельницький свідомо відновлював державу предків і не збирався навіть "приєднувати" Україну до Московщини.

Московські історики / в тому числі й більшовицькі / а також і наші москвофіли в один голос доводять, що цілий український нарід тільки й пріярив що про "об'єднання" з московським народом під "рукою царя православного" а знова цілий ряд українських учених подав незаперечні докази того, що саме український нарід при найменшій нагоді діяв як держава і не збирався до московців і намагався їх позбутися.

Ми могли б наводити одні факти за другими, які не лишають сумніву, що складення такого збірника нарисів з українознавства з нарисів писаних

окремих авторами - не є задовільною розв'язкою питання. Зрештою це стане цілком ясним нашим читачам по прочитанні цілості цієї праці.

З наведених міркувань ми обрали другий спосіб, який гарантував цілковиту узгідненість нарисів між собою і ясну провідну лінію. Шкоди ж від того, що автор нарисів не у всіх галузях українознавства є фахівцем - не буде жодною, тому, що нариси призначені для зміцнення і поглиблення свідомості широких кола української еміграції не мають і не повинні бути самостійними науковими працями з тих ділянок знання.

Це естетичне завдання змусило автора, прийнявши під увагу властивості всякої національної спільноти, властивості, як вчить модерна соціологія, що ними відзначається психіка всякої маси, поставити спеціальний наголос на відносинах з нашим "головним порогом" - московським народом.

Інші історичні дороги нашого народу - або вже давно втративши силу перестали такими бути / турки, татари / або остільки ослабли / поляки, румуни, угри, чехи / що навіть визволившись з московського ярма могли б претендувати хіба на відносно невелику частину наших земель. Ці їхні претензії є ОСТІЛЬКИ БЕЗПІДСТАВНІ, що їх безпідставність і так впливає зі сказаного у відповідних розділах / напр. Львів - заснований був українськими князями, належав до третьої нашої української держави, лежить на українських землях і оточений і нині українськими етнографічними морем, а тому той факт, що його під час нашої слабости сколонізували поляки, використовуючи свою хвилеву силу, з правого боку дає полякам до нього таке ж "право", як фактичне посідання грабіжником майна нагробаного ним силою, це б то справжній власник має далі до нього право, яке зможе зреалізувати тоді, коли матиме силу це зробити. /

Таким чином полагодження всіх тих "проблем" - залежить лише від сили України, це б то від того, чи вона сама визволиться з московського ярма.

Це визволення з московського ярма, як безсумнівно доводить досвід 1917-21 рр. є неможливе без зліквідування в світогляді освічених перств усіх решток прищепленого нам москвофільства. Це москвофільство, яке почало було зникати в період між двома світовими війнами, нині почало зміцнюватися внаслідок діяльності свіжо вихованих Московщиною кадрів та "пятої колони", які спільними силами ведуть свою розкладову діяльність / українською мовою в українських виданнях / серед нашої еміграції.

З огляду на подані причини, автор уважає konieczним звернути спеціальну увагу на українсько-московські стосунки, а їх наслідження мало на не-ті дати не матеріал для "полегіки" з москвинами, а для прискорення ліквідації москвофільських ідей в нашій свідомості, які не зважаючи на всю їх фальшивість, а й часто й елементарну нелогічність, жирують далі в нашому культурному і політичному житті.

Всяку ж "полегіку" з москвинами автор уважає зайвою, це була б спроба "вівці" переконати вовка, що не слід їсти "овець". Ми мусимо пам'ятати, що "вовка" цілком добре "переконує" в цьому не "аргументація" словесна лише добра рушниця чабана і добрі, злі пси.

Це ми вважали konieczним з'ясувати, щоб москвофіли не пробували дашукуватися якогось "фільства" у цій праці, яка твердо стоїть на ґрунті неподільності України від західних меж Закарпаття до східних меж Кубанщини й Передкавказзя, але уважає неактуальним розписуватися, кожучи образно, про "татар", а мовчати про москвинів / як це робили наші москвофіли починаючи від Драгоманова і кінчаючи Корнійчуком / . "Україна", як ми вже казали має зміцнити політичну свідомість українця, допомогти йому засвоїти найголовніше про свою Батьківщину та минуле й сучасне українського народу, а тим самим допомогати бути свідомим наших завдань українським політичним емігрантом. Сподіваємося, що це своє завдання "Україна" - виконає добре.

Н А Ш А З Е М Л Я

Ф І З И Ч Н А Г Е О Г Р А Ф І Я .

З а г а л ь н і в і д о м о с т и .

Україна знаходиться дуже близько до культурного центру Євразії, властиво в осередку, де сходяться окремі географічно-культурні світи: Західньо-Європейський, Мало-Азійський, Московсько-Сінський і Центрально-Азійський. Лежить вона між 43° і 54° північної географічної ширини і між 21° та 50° східньої географічної довжини. На південному сході, півдні, та південному заході Україна упирається в порівняно молоді складчасті гори: Кавказькі, Кримські та Карпати.

Черен України творить гранітово-гнейсовий масив, який тягнеться через цілу нашу землю від Озівського моря, аж до Случа на Волині. На півдні ж Україна межує довгою лінією морського узбережжя з відногою Середземного моря - Чорним та Озівським морями.

Дніпро, до котрого, як допливи, збігаються всі річки основної української території та лучать цілу Україну в одне ціле, зв'язує її з морем. Західні українські землі еднає з тим же морем Дністер.

Це все мало великий вплив на розвиток нашого народу. В минулому Україна МАЛА досить ДОБРІ ПРИРОДНІ МЕЖІ, бо цілий басейн Дніпра, творячи сам одне географічне ціле ВІДДІЛЯВСЯ З ПІВНІЧНОГО СХОДУ, ПІВНОЧІ Й ПІВНІЧНОГО ЗАХОДУ від земель заселених іншими народами ВОДОДІЛЮМ ПОРОСЛИМ НЕПРОХІДНИМИ ЛІСАМИ. Ця природня межа, зкупі з напрямком усіх річок, зв'язала український нарід З СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКОЮ КУЛЬТУРОЮ /Боспорська держава, Візантія, Італійські /генуезські / колонії на берегах Чорного моря/ та Заходом. Натомісць не було жодних географічних сполук з північним сходом, з Московщиною.

Відкритою була лише південно-східня границя, яку доводилося стало боронити від азійських народів. Кочовим народам удалося нарешті перервати зв'язок Української / Київської / князівської держави зі середземноморським світом, що ослобило дуже нашу державу і дало змогу племені, що населяло наші північно-східні провінції / москвинам / спочатку відділитися, а потім і зруйнувати Київ. Київська держава припинила своє існування МАЙЖЕ ЗА ПІВ ВІКА ДО ПРИХОДУ ТАТАР.

Тепер справа кордонів ще на багато погіршала, бо нині на сході, півдні й півночі ми не маємо природніх кордонів. Проте само по собі за ТЕПЕРШНЬОГО стану військової техніки - ЦЕ НЕ МАЄ ВЕЛИКОГО ЗНАЧІННЯ. Натомісць має значіння те, що з історичними нашими ворогом ми маємо НАЙДОВШУ границю.

Ось приблизна довжина наших кордонів:

Кордон з москвинами /включаючи дощів і степові кіпрізо-калмицькі землі.....	2.000 км.
- " - " - з білорусами	1.100 "
- " - " - з ругунами	1.000 "
- " - " - з казахськими верховинцями	800 "
- " - " - з поляками	700 "
- " - " - з словаками	250 "
- " - " - з мадярами	150 "

"Розкішний край - убогі села,
Це ти, мій краю чарівний!".

Чудова українська земля, спогад про котру змушує сильніше битися кожне українське серце, а в одного з найбільших сучасних наших поетів - Е. Маланка, викликав такі слова: "Де ж знайдем ми за Тебе краю, з серцем повним Тобою щерт?". Ця, наша рідна земля, ця єдина, справді рідна українцям земля - люба нам. Нам подобаються її розкішні краєвиди, гори, закриті темними лісами і широкі, розлогі степи, морські узбережжя й великі повноводі ріки, подобається тому, хто має українське серце й душу більше за всі міста світу красунь-Київ, милі серцю наші міста й містечка, села й хутори з їх людьми, побутом, звичаями, стародавньою культурою, мріями та віруваннями...

Чи вона, земля наша рідна, справді є найкраща країна світу?
- Відповідь зайва, бо ЦЕ НЕ МАЄ ЖОДНОГО ЗНАЧІННЯ! Любимо те, що серцю миле, а не те, що "найкраще" згідно з оцінкою знавців.

ЛЮБИМО НАШУ УКРАЇНУ ТОМУ - ЩО ВОНА НАША РІДНА ЗЕМЛЯ, ЩО СОТНІ Й СОТНІ ЛІТ НА НІЙ ЖИЛИ, БОРОЛИСЬ ЗА НЕЇ З ВОРОГАМИ НАШІ ПРЕДКИ, БОРОНЯЧИ ЇЇ СВОЇМИ ГРУДЬМИ. ВОНИ ПРИКРАШАЛИ ЇЇ, УПОРЯДКОВУВАЛИ І ЖИВЛЯЧИСЬ ЇЇ ПЛОДАМИ ВИРОЩУВАЛИ НАСТУПНІ ПОКОЛІННЯ. КОЖНИЙ МЕТЕР ЦЬОЇ ЗЕМЛІ ПОЛИТИЙ УКРАЇНСЬКОЮ КРОВ'Ю, ПОТОМ І СЛІЗЬМИ. КОЖНИЙ КЛАПТИК ЦЬОЇ ЗЕМЛІ БУВ СВІДКОМ ШАСТЯ Й ГОРЯ СЛІЗ І СМІХУ НАШИХ ДІДІВ ТА ПРАДІДІВ. ЦЯ ЗЕМЛЯ ДАВАЛА ЖИТТЯ НАШИМ ПРЕДКАМ, А НАШІ ПРЕДКИ ДАЛИ ЖИТТЯ НАМ. МИ ЗАВДЯЧУЄМО НАШОМУ НАРОДОВІ ТА НАШИМ ЗЕМЛІ САМО СВОЄ ІСТНУВАННЯ, НЕЗАЛЕЖНО ВІД ТОГО, ДЕ ЗНАХОДИМОСЯ НИНІ САМІ.

Нарешті наше життя, дитячі літа - все зв'язане з нашою Україною. Ця любов до рідної землі виросла в нас і вросла в наше серце. І ця любов є те "святте", що робить нас кращими, що може допомогти нам усвідомити нам свої помилки й гріхи, та знайти шлях, яким треба йти щоб ми не були паріями між народами й щоб знову наша земля, як за прадідів, стала не лише справді НАШОЮ, але й славною на весь світ землею БЕЛИКОГО НАРОДУ.

Однак самої любови до рідної землі мало! Треба хоч трохи знати ту нашу землю, знати, що варта, ця, як казав Шевченко "наша - не своя земля". І.... ТРЕБА ЗРОБИТИ ВСЕ ВІД НАС ЗАЛЕЖНЕ ЩОБ ВОНА СКОРШЕ СТАЛА НАШОЮ ВЛАСНОЮ ЗЕМЛЕЮ, яка б вирощувала майбутні покоління та давала вічний спочинок тим, котрі чесно виконали свій обов'язок перед Богом і нащадками.

Треба, щоб ми злилися в одному почуванні з нашим великим поетом - Т. Шевченком, який писав:

"Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що прокляну святого Бога,
За неї душу погублю!"

Але почування є типичнішим і тим більше сталим, чим літше їх підкріплює наше знання, наш розум. А тому ми у коротенькому нарисі географії України подаємо далі найкращі відомості про цю, любу нам, нашу рідну країну.

Величина української етнографічної території дещо перевищує 1,200,000 квадратних кілометрів.

Але тут слід нагадати, що відділяли Україну від центрально-азійських земель, а тим самим від східних народів - малозаселені землі та солончаки і сухі степові простори - Московщина ж мала Волгою стало звязок з Азією і так географія, була чинником який в'язав Україну з Заходом та Малою Азією, а москвинів - з центрально-азійськими просторами і тим сприяв дальшому поглибленню початкової різниці цих народів.

Завдяки своєму положенню в осередку шляхів, коли б не колоніальна залежність, яка унеможливила всякий розвиток - Україна могла би мати величезні користи від транзитної торгівлі, бо через неї могли би йти найкоротші шляхи між Європою та Індією, Туркестаном, а крім того між землями скандинавськими та передньою Азією і взагалі землями багатими нафтою.

Пересічна висота України над дзеркалом моря - 200 метрів.

П о в е р х н я   У к р а ї н и .

Поверхня України не лише вище лежить над дзеркалом моря за поверхню Московщини чи Балтійських держав та Білоруси, але й різниться внутрішньою будовою. Там пласти землі лежать поземо і будова поверхні виявляє виразно осадове своє походження / пласти осідали на дні моря, що заливало колись ті землі / тоді, як на Україні вже згадуваний гранітово-гнейсовий український масив надає їй іншого характеру. Поза тим гірська складка, що тягнеться на півдні цілої західньої Європи, зходить і проходить через цілу Україну на її півдні, на північ же від неї пробігають, багато менші, незначні складки, які однак надають цілком своєрідний характер українському краєвидові.

Більше однак 9/10 території України це низини та горбкуваті височини.

На південному заході України здіймається вгору Карпатська верховина. Карпати починаються над Дунаєм біля Відня й тягнуться на північний схід дугами і, не доходячи до Чорного моря, завертають в бік Дунаю / т. зв. "Залізна Брама" / де наближаються до Балканів. Карпати отже з одного боку пов'язані з Альпами, а з другого - з Балканами. Це є молоді відносно, складчасті гори, які хоча тепер перервані є морем - однак творили одну величезну складку з горами Кримськими та Кавказом.

Карпати сягають висоти понад 2000 метрів і лише своєю частиною входять в українську територію. На південному боці гір тягнеться смуга погаслих вулканів / Вигорлят / . Північна смуга Карпат на наших землях творить Низький / або Лемківський / Бескид, який тягнеться від долини ріки Попраду аж до Ослави й Ляборця / біля Лупківського провалля / . Це є низька й широка верховина, якої лагідно-хвилясті хребти тягнуться із заходу на південний схід та захід. Вкриті вони мало родючими глинами, які не надто придатні до хліборобства, можливості ж рільництва є ще менші внаслідок того, що як дощі, так і весняні таючі сніги зливаються тут повені, які низять ними й городи, замулюючи їх до того ж.

Ці повені є наслідком хижацького нищення наших лісів чужинцями, котрі цікавились лише добрим заробітком, а не тим, як це вплине на підсохня та добробут талашнього українського населення.

Біля Лупківського провалля Низький Бескид переходить у Високий Бескид, що тягнеться аж до долини Опору і Ляториці. На Високий Бескид склалося кілька повздовжних і різнобічних хребтів, що тягнуться з північного заходу на південний схід, стають що раз більше крутими й стрімкими, де окремі верхи досягають півтори тисячі метрів / Полонина Різна 1480 / .

Високий Бескид, до висоти приблизно 1250 метрів, покритий буковими та вище - смерековими лісами, а далі тягнуться полонини дуже добрі для випасу худоби й овець. На схід від Високого Бескиду до Яблонецького прозання тягнуться третє пасмо Карпат - Горгани.

Зубчасті хребти Горгани досягають значної висоти та багаті численними шпильями / Сидуля - 1810 м., Добшанка - 1757, Близниця - 1883, Ігровище - 1807, Братківська - 1792 і т. д. /.

Горгани збудовані з твердого, ясного пісковика, який є відкритий на найвищих верхах, трохи вище він є порослий джерелом, що творить непролазні хаші, ще нижче - ростуть смерекові ліси, що потім переходять спускаючись у долину у мішаний ліс, у якому переважають ялиця, бук та явір. У гірських долинах-западинах часто тропляються гірські озера, або й болотця. Полонин найде немає. Горгани можна уважати незаселеними.

Від долини Чорної Тиси й Прута до Золотої Тиси й Прислопського прозання тягнуться Черногора, найвища частина українських Карпатів, у своїй найвищій частині / між Тисою і Чорним Черемошем /, збудована з мішного пісковика, окремі шпильі цієї частини Карпат досягають значної висоти / Говерля - 2058 м., Піл Іван - 2026 /.

Типові гірські ріки вислובили глибокі гірські долини та яри, а узбіччя їх, як взагалі Черногора, покриті густим пралісом. Як і всюди - вище ростуть чисті / шпилькові / ліси, нижче ж переходять вони у мішані.

Понад смугою лісів тягнуться чудові полонини, придатні до випасу овець і худоби. В горах серед тих лісів, на тлі розкішної природи, попадаються то там то тут осідки гуцулів, звичай яких і патріархальний побут чудово зналюбав Коцюбинський у своїм творі "Тіні забутих предків".

На південно-західному краї Кримської височини тягнуться на протязі яких 150 кілометрів Кримські гори або Яйла двомарнобіжними хребтами. Північний хребет Яйли відносно невисокий / коло 600 метрів / але південний є значно вищий і окремі шпильі досягають значної висоти / Чатирдаг - 1526 м., Ай-Петрі - 1367 м. /

Гори ці є вапнякові, а гірські шпильі не властиво не шпильі, бо мають стяті верхи, так напр. Чатирдаг - має замість шпилья кам'янисту високорівню, що має біля 6 кілометрів завдовжки і 3 завширшки. Верхи гір покриті полонинами / "Яйли" - звідси й назва тих гір /, а схили - лісами, яких, однак надто багато знищено.

Гори відзначаються мальовничістю, багаті підземними печерами, а на південному схилі їх, який круто спадає до моря, ростуть рослини властиві значно теплішій країні, які над морським берегом переходять у субтропічну рослинність. Гори Яйли захищають від холодних північних вітрів і це сприяло тому, що над морським узбережжям москвини влаштували цілу низку чудових курортів.

Далі на схід, між Чорним і Каспійським морем тягнуться Кавказький хребет.

На північ від Кавказьких гір, між Озівським та Чорним морями жили українці вже тисячу років тому; там була далека Тьурокань, там точилися війни з кочогами, ще за князівської держави. Однак, коли зріс натиск степових кочових народів і ослабив Київську державу, а потім її dokonали предки москвинів - то ми втратили всякі відомості про долю й життя тут наших людей. Кілька століть пізніше вже не лише Кавказ, але й північні узбережжя Чорного моря належали Турецькій державі. Кавказ заселяли вже кавказькі верховинці / не слов'яне /. Потім ці землі здобувала Московщина, при чому українському народові ця завойовницька політика Москви коштувала дуже дорого. Україна не лише мусіла винести на собі весь економічний тягар тих воєн ведених москвиними, але й заплатила дорого за це здобув своїх

ворогів власною кровю й життям своїх синів.

Москвини провадили у шойно здобутих землях таку жорстоку колоніальну політику, що тисячі черкаських родин, покинувши все, повтікали до Туреччини. На землях вздовж східнього побережжя Чорного моря / Кубанщина, і Чорномор'я / оселено було рештки запорожців / по зруйнуванні Запоріжжя москвинами запорожці були висігнуті до Туреччини, але пізніше вдалося москвинам велику частину з них намовити вернутися, - отож вони і мали відвойовувати у народів Кавказу ту "подаровану" москвинами землю і таким чином нехотючи сприяти зросту Московської імперії. / Коли згодом стало там жити безпечніше, там почали селитися звичайно і москвини. Козацьке "чорноморське військо" було згодом перейменовано в кубанське.

Кубанці й мешканці Чорноморщини - є в переважачій кількості українці, нащадки запорожців. Таким чином нині ці землі заселені українцями стали знову досягати Кавказького хребта, тим більше, що і далі, майже до Каспія тягнеться вузький клин, на якому українці мають числову перевагу. Але москвини пильнували і пильнують, щоб Кубань і північні кавказькі землі заселені українцями обмосковити і тому включили їх нині до РСФСР. Ці землі, за їх пляном мали українці здобути для москвинів, а не для себе.

Отже Україна в межах своєї етнографічної території має на Кавказі лише Абхазькі Альпи та Чорноморські Альпи.

Абхазькі Альпи - це хребет, якого шпиль з граніту, прикриті вапняком і пісковиком, здіймаються високо в небо. Гори ці шкриті щільним снігом і льодовики повзуть по їх узбіччях. По своїй красі Абхазькі Альпи займають одне з перших місць в Європі. Окремі шпиль доводять висоти: Балтакая - 4377 м., Чіфрібаші - 4633 м. Тут же, на межі української землі здіймається вгору найвищий шпиль Кавказу - красень Ельбрус / 5629 / біля стіп якого лежать джерела Кубані.

Повздовж північних схилів Карпат / і частки південних /, а також Яйли і Кавказа тягнуться підгір'я.

Карпатське підгір'я - це горбкувата місцевість, створена грубими зертвами річки, глею, зкрита шаром родючої лесової глинки, яка в багатьох місцевостях перетворилася в родючий чорнозем. У сточищах Прута - маємо там поклади соли та нафти

Надсянська низина простягається аж до височини відомої під назвою Розточчя.

Кримське підгір'я - тягнеться на північний захід і схід від Яйли і поволі переходить у горбкуваті степи Керченського півострова та низокі / біля моря / пулкани, що час від часу викидають з кратерів рідке болото й гази відділеної вузькою протокою низини Таманського півострова.

Кавказьке підгір'я це знова ж широка, горбкувата просторинь, що в околицях Пятигорська / курортна місцевість, багата мінеральними лічничими джерелами / вапнякові горби її переходять у справні гори, а далі на північ підгір'я зливається зі Старопільською височиною.

На північ від тих підгір'я тягнеться СМУГА НИЗИН починаючи від Надсянської, яка далі переходить в Наддністрянську, далі Буджацьку / Молдавську / низину, яка знову зливається з Чорноморським Низом, що тягнеться аж до лінії Запоріжжя-Бердянськ. Дніпро ділить цю останню низину на дещо вищу правобережну частину / 50 - 100 метрів / і нижчу / 0 до 50 м. / лівобережну.

Чорноморський Низ зливається на північ з Кримською Низиною / околиці Перекопу /. Далі на схід Чорноморський Низ сполучується вузькою смугою Приозіпської низини з Долішньо-Донською та далі Прикаспійською.

За цими низинами тягнеться пасмо височини, осередок яких творить

уже згадувана Українська Кристалічна Плита.

Це широке пасмо тягнеться аж до лінії Пулави, Холм, Володимир, Рівне, Звягель, Литомир, Київ.

Розточчя - перша від заходу височина є тектонічного походження і підділяє Надсянську низину від низини над горішнім Бугом. Пересічно висота коло 320 метрів. Біля Львова сполучується ця височина з ще вищою височиною - Поділлям / 300-400 м./

Поділля тягнеться від Дністра аж на Волинь і від Надсянської низини аж до річки Бог. У горішніх пластах західнього Поділля переважає крейда і ерозійні відклади, у східньому Поділлі - версти лесу.

Покутсько-бесарабська височина лежить між Дністром та Прутом, пересічна її висота є майже та, що й Поділля, хоча недалеко Чернівців вона досягає аж 518 метрів.

Холмсько-волинська височина тягнеться від Розточчя й Поділля аж до Підляшшя й Полісся / Холм, Володимир, Рівне, Литомир /. Північно-східна частина цієї височини є збудована з пород кристалічних, а решта з крейдяних і кристалічних верств, укритих лесом.

Придніпровська / Правобережна / височина під грубим шаром лесу ховає кристалічний масив. Пересічна висота - 143 метри. Здоля долини Інгульця вона творить Запорізьку грядку, через яку пробивається Дніпро, творячи слазні пороги. Приозізькою височиною вона сполучується з Донецькими Кряжем, який кінчає на сході слугу українських височин. За цими височинами знову тягнеться / другий вже / пояс українських низин. Ця слуга низин відділяє українські височини від височин Московщини та Білорусі. Пересічна височина цих низин сягає 145 метрів, їх найвищою частиною є Підляшшя.

Підляшшя у давні часи відділяло Буг від Висли і він зливався до Прип'яті. Далі на схід стелеться Полісся, яке на сході добігає Дніпра.

На схід від Дніпра низина сав депо вищою і ця низина зветься Чернігівський Полісся, яке на півдні переходить у Лівобережний Низ.

Лівобережний Низ має пересічну висоту біля 130 метрів і терасами знижується на схід. Кінчається ця низина приблизно на лінії Путиль, Сули, Богодухів, Зміїв, Старобільськ.

На південному сході від Лівобережного Низу простягається невеличка Донецька низина / лівобіч Дінця / , остання з низин України.

Підсоння України.

Під оглядом будови поверхні Україна безперечно представляє самостійну географічну одиницю, але під оглядом підсоння вона також творить цілість - хоча на нашій землі зустрічається аж чотири типи клімату: 1/ центрально-європейське підсоння, яке відзначається різном підкресленими чотирма порами року, 2/ середземноморське - з гарячим, сухим літом і дощами взимку, 3/ східно-європейське з великою надто різницею між дуже холодною зимою та досить теплим літом і 4/ каспійсько-аральське, характерне для степів, з дуже гострою зимою і надзвичайно гарячим, посушливим літом.

Велика барометрична різь переділяє Україну по лінії Луганськ, Запоріжжя, Київнів на північну і південну. У північній частині переважають західні вітри, а в південній - східні.

Пересічна температура січня знижується у північно-східному напрямку з $-4,6^{\circ}$ / Львів / до -8° / Луганськ /.

Температура ж липня зростає з південно-східному напрямі від плюс 19° до плюс 25° / "Краснодар" / У степах же спеки доходять до плюс 45° Цельсія. Вогкість повітря є невелика, а опадів мають найбільше гірські околиці.

Україна лежить у смузі літніх дощів, однак кількість опадів є дуже різноманітна. Коли ми маємо місцевості в Карпатах, де кількість опадів на рік перевищує 1350 мм. то маємо рівнож на південному сході місцевості, де пересічна річна кількість є на 1000 мм. меншою.

Не зважаючи однак на такі великі, на перший погляд, різниці температур, на те, що в Україні зустрічаються, як ми вже казали, чотири типи підсоння - однак ЦІЛІСТЬ українського клімату все ж ШЕ БІЛЬШЕ ВІДПІННЯЄТЬСЯ ВІД СУСІДНІХ КРАЇН; це власне змусило французького кліматолога Де Марієна пропонувати прийняти в науці окреме означення: "український клімат".

Ми можемо погодитися з тим. Наше підсоння є своєрідний тип чорноморсько-континентального клімату, який однак саме завдяки впливу Чорного моря, майже у всій центральній Україні зближається до типу центрально-європейського.

В о д и У к р а ї н и .

Україна на загал є багата ґрунтовими водами. Досить часто трапляються джерела, однак лише в гірських та підгірських місцевостях. Натомість на низинах частіше люди користуються з криниць. Кринична вода походить з неглибоко положених водоносних шарів. Артезіанські криниці є лише в містах і то їх не всюди можна зробити, а лише там, де шари водоносні западають у глибину й повстає різниця водного потенціалу. Підгірські і гірські райони багаті мінеральними джерелами, які однак правдоподібно ще не всі відомі, а тим більше не всі використовуються. Квасні джерела багаті на двоокис вуглецю маємо на Кавказі / Кисловодськ, Есентуки /, а також у Карпатах / Ріманів, Шавниця /. Соляні джерела маємо також переважно на Кавказі і Карпатах.

Залізисті джерела на Кавказі / Залізноводськ, Кобі /, на Київщині / Звенигородщина /, в Карпатах / Криниця, Букрут /.

Крім згаданих маємо джерела ще сірчані, лугові, гіркі, радіоактивні і т. д.

Величезне значіння в житті України мали РІЧКИ - вони були в давнину майже єдиними добрими торговельними шляхами старої України, на них вирошили наші торговельні і адміністративні центри і розвинулося культурне життя. Майже усі наші ріки течуть до Чорного моря і це в основному визначає їхній напрям.

Найбільшою і найдовшою з наших рік є ДНІПРО. Сточище Дніпра має понад 518,5 тис. кв. кілометрів, а довжина його досягає 2280 кілометрів.

Верхів'я Дніпра лежить поза межами України. Спад Дніпра порівнюючи з його довжиною є невеликий і це забезпечує йому повільну, думу течію. Такий же характер мають і найбільші допливи Дніпра: Сож, Березина, Припять і Десна.

Взагалі ж має Дніпро такі допливи: Друть, Березина, Припять, Теторіз, Ірпень, Рось, Тясини, Інгулець - з правого боку, а з лівого: Сож, Десна, Трубіж, Супій, Сула, Псьол, Ворскла, Орель, Конка. З тих допливів лише невеличка частина є судноплавна.

Правий беріг, як Дніпра так і Десни, є вищий за лівий. Характерною причотою Дніпра, як і інших наших річок, є весняні повені, які спричиняють

нос надмір снігової води. Трапляється, що дзеркало Дніпра підвищується на яких 7-8 метрів і тоді розливається Дніпро завширшки на яких 10 кілометрів.

Від Катеринослава Дніпро завертає просто на південь і пробиває собі крізь кристалічний масив шлях до моря, створюючи славі пороги.

Аж на протязі яких 90 кілометрів Дніпро з великою силою проривається вузьким руслом серед гранітових і гнейсових скель. Швидкість течії місцями доходить до 6 метрів на 1 секунду. Краєвид Дніпра тут набирає надзвичайної краси та величі. Ширина річки, яка доходила була до 1500 метрів у деяких місцях зужується до 300, а навіть 170 метрів. Зі сказаною силою перекочується вода через греблі скель кам'яного порога, здіймаючи умари водних бризків, а грізний рев річки чути з віддалі кількох кілометрів. Головних порогів є дев'ять, з них найбільш небезпечний в Ненаситець. За порогами Дніпро ширшає, досягаючи біля Хортиці 2500 метрів. Нині ці пороги завдяки штучним спорудам, поховані під водою.

У напрямку гирла правий берег вже знижується цілком, Дніпро ширшає й пливе заболоченою долиною, створюючи численні затоки серед низини скритої болотяною рослинністю. Це т. зв. Дніпрові плавні. Вливається Дніпро в Чорне море кількома гирлами, створюючи далі розлогіє лиман.

Слідуюча по дощанні ріка, яка лише частинно перепливає українську територію, це ДІН зі своїм допливом - Дінцем. У своїй дощанній течії досягає Дін пересічної ширини 550 метрів. Весною Дін заливає великі простори, але злітку має мало води. Судноплавний є на протязі лише 1000 кілометрів.

Найбільший доплив Дону - Донськ, пливе від джерел до гирла українською землею.

Лівобічний доплив Дону - Манич є тим цікавий, що ця річка ділиться на Ставропольській височині на дві частини, з котрих одна вливається до Дону, а друга пливе до Каспійського моря.

ДНІСТЕР у своїх верхівках має характер найже гірської ріки, але далі спад меншає і вже коло Самбора він створює острови та пливе позолі розлогою, болотистою низиною. Тут він завертає на південний схід і затримує той напрям аж до свого гирла.

Далі за Розадоюшн долина Дністра спочатку стає більш сухою, а потім біля Нижнеца Дністрові береги зужуються і він пливе далі подільськими пром. На Поділлі Дністер набирає характеру гірської ріки, пересічна ширина якої однак доходить тут до 200 метрів. Далі Дністер вливається до зливищеного лиману своїми гирлами. Коло Ямполь Дністер пробивається крізь кристалічний масив і тому там він має пороги. Загалом Дністер є досить мілководний і до плавби не надається.

Ще де-що менший є БОГ. У верхівках - це спокійна лагідна річка, що пливе болотистою долиною. В середній течії - високі береги порослі лісом. Біля Винниці Бог має скелясті, мальовничі береги, але біля Ладичана ширшає, а далі набирає вигляду порожистої річки. Круті береги здіймаються на висоту яких 50 метрів, а біля села Грубичці починаються пороги. Трохи далі знову течія стає більш спокійною, річка долина ширшає і вливаються води допливів з яких найбільший є - СИНЮКА. Невже Ольшополі знову долина вузька і біля села Мигей - знову пробивається через пороги. За порогами аж до Лиману пливе Бог широкою, багатистою долиною. У лиман Бога вливається ще один доплив - Інгул.

Річка КУБАНЬ є лише незначно долина за Бога. Своїй початок бере вона в ледіці Ельбруса і початково тече на північний захід, приймає багато малих допливів і потім повертає на захід. Біля Катеринодону /"Краснодону"/ Кубань вже має біля 250 метрів завширшки і пливе низиною та вливається

одном із своїх гірл до Озівського моря, творячи розлогі плавні.

Крім згаданих річок друга по величині річка Європи - **ДУНАЙ** лише невзначай частиною сточища та гірлом заходить на українську землю, з якої їй несуть свої води Тиса, Серет / Буковинський / і Прут.

По за тим слід згадати ріки, які шлюють Україну з Балтиком, а саме: доплив Висли - **СЯН** в Вислоком та **ВЕРП**.

Наша річна система уможливила за допомогою каналів та регуляції **ПОВ'ЯЗАТИ** ВОДНИМИ ШЛЯХАМИ **МАЛІШЕ** ВСЮ ЦЕНТРАЛЬНУ ПІВНІЧНУ І СХІДНЮ ЄВРОПУ МІЖ СОБОЮ ТА МАЛОЮ АЗІЄЮ І БАЛКАНАМИ, Однак це звичайно **НЕ** В ІНТЕРЕСІ ОКУПАНТІВ, які мають свої економічні плани і до них достосовують канали. Тому ми маємо лише Дніпро-Бузький канал та між Німаном і Дніпром, , тоді коли побудовано річні сполуки чужинцями так, щоб **ОБІЙТИ** Україну і всі шляхи водні **ШТУЧНО** звести у **ОДИН** ВУЗЛО КОЛО МОСКВИ, хоча остання стояла **НА** **МАРНІЙ** РІЧЦІ і тому доводиться творити штучно все потрібне для такого пов'язання річних шляхів . Звичайно гноблені й експлуатовані москвинами народи платять і будуть платити за всі ці штучні споруди, які в остаточному рахунку сприяють ще більшому зростові Москви.

Що до **ОЗЕР** - та на Україні їх не надто багато, більш-менш великих є понад 1000. До найбільших належать озера Полісся : **Князь** / 47 км. кв. / і **Вигонівське** / 26 км. кв. /

Південна Україна межує з Чорним морем, яке є напів українським морем / 25% наших кордонів / . Площа Чорного моря 411,540 км. кв. / без Озівського моря / , належить воно до так зв. внутрішніх морів і сполучене Босфорською і Дарданельською протоками з Середземним морем. Солоність Чорного моря є менша за солоність Середземного. Пересічна глибина біля 2000 метрів. Вода Чорного моря є дуже прозора , а колір має зеленаво-синій.

Лише порти положені на півдні від Кримських гір та Кавказьких гір не замерзають. і тому плавання там може відбуватися цілий рік.

Плаванні часто перешкаджають на Чорному морі бурі й тумани. Озівське море - це відносно мала затока Чорного моря і не має такого великого значіння, як Чорне море.

Р о с т и н н и й с в і т У к р а ї н и .

Рослинний світ України типовий для помірного підсоння і близький до центрально-європейського, а почасти й західно-європейського, є дуже багатий. Це є наслідком того, що на Україні ми маємо рослинність усіх трьох ступі: лісової, лісостепової, і середземноморської, яких рослинне багатство ще доповнює флора верховинська.

Лісова ступа простяглася через Підляшша, Полісся й північну Волинь. Обмежує її лінія Холм-Ковель-Коростень-Київ і лінія Десни аж до Оки. Далі на південь іде лісо-степова ступа.

Лісова ступа ділиться ще на південно-західну частину / характерною рисою її є тис, , смерека, бук і ялина та інші дерева, характерні для центральної Європи, що поза нею не ростуть / та північно-східну, де панує сосна та інші дерева, що витримують більші морози.

Для південно-східної частини є характерні ще такі породи дерев: **дуб**, береза, явір, клон, модрина, граб, ясен; тису є дуже мало і він є під охороною права. Зате є подостатком **верба**, **горобина**, **терну**, **ліщини** та інших кущів.

Трапляються, / особливо на Поліссі / часто підюклі ліси, які повстають у низинах, коли річка, міняючи своє корито, підмоує і закулює береги, а пливучи глинястим ґрунтом - часто заливає прибережні місцевості.

В наслідок цього деякі дерева гинуть, деякі вириваються і нарешті повстають дрібні болотця і озера густо шкриті рясом, лататтям, водяниці лілями, а береги - комишом, очеретями, лепехою, осокою та рогозом. Далі від води ростуть тут кущі верболозу, крушини, бруслини та ліщини.

У північно-східній частині лісової смуги ростуть численні соснові ліси, в яких де-коли буває дуже багато різних папоротей, бруслин, чорниць та суніць. Соснові ліси на нижчих місцях, з ліпшим ґрунтом /перегній/ є не такі високі, а замість зарослів папороти та лісових квіток тут панують обрісники, мох та тендітні пучкі рослини.

У мішаних лісах панують: дуб, ясен, береза, осика, білоклен, липа, вільха. Під захистом тих дерев добре розвивається підлісок, у якому перші місця належать черемшині, горобині, бузині, крушині, глоду, ліщині і т. д.

Трапляються тут часто торфовиська та підмоклі ліси, в яких панують перні роди верби, мохната береза та берізка болотяна.

Далі на південь тягнеться смуга лісостепу, де особливо часто трапляються дубові ліси, грабові, але подибуємо також і ліси соснові. Ці ліси чергуються тут з більшими чи меншими степовими просторами, які зрештою здебільшого обернуло населення в рілля. Степ тут шкритий найчастіше барвистим килимом трав, серед яких панують козелець, чебрець, конюшина, репелник, тимофіївка.

Слід ще згадати чудові подільські ліси мішані та буккові. Там ростуть райдерезо, яблуня, липа срібляста, осокорь, черешня, дуб і т. д.

Далі на південний схід тягнеться смуга степів, яка початково має характер більше луговий, а далі на південний схід переходить у справжній степ.

Ростуть у степу горицвіт, степова пізонія, горошок, різні роди козлів, а серед них тирса, катран, кущі рокитника і степової вишні творять справжні джунглі. Однак треба зазначити, що тепер такого степу лишилися тільки рештки, майже все заоране, бо земля була там родючим чорноземом. Далі ще на південь тяглися сухі, трав'янисті степи аж до берегів Чорного моря.

Тут поширені такі рослини: білиця, шальвія, степовий гіацинт, степова фіялка, ткульпан, шафран, горицвіт, степові пізники тирса й інші козлі, ладанник, батієжник, серпій, залізняк козацький та інші. Деякі з них до осені розростаються так, що стають подібні до кущів, а коли засохнуть, то вітер відриває й жене по землі таке перекотиполе. Цей степ на південному сході переходить у сухий, полиновий степ та солончаки.

На побережжі Криму та Кавказу панує чудова середземноморська рослинність: агави, опунції, лаврові дерева, кипариси, пінії, цитрини, помаранчі, платани, мігдалові дерева і т. д.

Тваринний світ України.

У старовину Україна славилась надзвичайним багатством тваринного світу, але наше минуле, втрата державності, господарювання різних чужинців-окупантів спричинилися до того, що багато відмінків тварин зимерло цілком, а інші стали менш численні. Вигинули дикі коні, тури, росомахи, злигають бобри, сайгаки, зубри.

Бібр тепер ще трапляється лише на Поліссі, гадюка - у Карпатах і на Кавказі, зубр у Білоруській Пуші. Однак усе ж Україна має багато більше диких тварин ніж решта країн центральної та західної Європи.

У наших лісах ще зустрічаються: лось, рись, мох, лисиця, слон, сарна, козуля. Досить багато є зайців, ласок, тхорів, хорражіл, комякіл, байбаків, є дикі свині, дикі коти /Перодкавказзя, Карпати /, борсуки,

білки. З плазунів трапляються ще полоз, гадюка, жуж. Живе на Україні багато відмінків різних ящірок / звичайна ящірка, гекон, жовта іриця і т.д./

Пташині на Україні є також багато, хоча вже тепер важко здибати великі степові птахи-дрофи, а стрепети вигинули з певністю. Натомість же живе у нас багато диких гусей, качок, журавлів, бузьків, чапель, лебедів, куріпок, тетеруків, орябків, жовен, чайок, дроздів, ятлів, вивільг, голубів, припутнів і т. д. Зустрічаються часто орли степові, грифи-стервоїди, сокіл-балабан, шуліка, кобещ, яструб та різні відмінки пугачів і сов. Численні дрібніші пташки різні відмінки комахоїдів та комах / з них слід згадати прегарних метеликів / оживлює наші простори.

Річки, озера і Чорне море є багаті різнородною рибою, раками й мякунами. Серед річних риб слід згадати сома / "судак" / та шупака, а серед морських - оселедіць, осетрину, зокрема кефаль, макрель, угрі і т. д.

А Н Т Р О П О Г Е О Г Р А Ф І Я .

Н а с е л е н н я У к р а ї н и .

Багата ^{до} **Догідна** й дегідна для людського існування українська земля була напіть у передльодовикову добу заселена. Ми звичайно дуже мало знаємо про тих людей, що жили на Україні за доби мамута і раніше, а те що знаємо - це лише торкається расових прикмет / будови тіла / тих людей та почасти де-що про їх побут / культуру / . Цього знало, щоб підтверити минуле, та щоб з'ясувати походження УКРАЇНСЬКОГО народу,

Одне лише є безсумнісне, що які б племена ні жили на Україні, яка б доля їх ні спіткала, однак вони не могли згинути чи вимандрувати всі до одного, отже навіть у випадкові, коли це не були наші предки - вони хоча б як певна домішка, вплинули на повстання антропологічного типу сучасного українця. І найстарша раса, що заселявала Європу неандертальська і пізніше - кроманьонська, лишили щось у нашій крові. так, як лишили і ті народи та племена, що пізніше переходили через Україну

Не має більшого значіння, чи основна маса предків українського народу примандрувала звідкись чи була "автохтонами" цієї землі / отже примандрувала ще кілька сотень чи тисяч років раніше / - для нас має значіння щось інше, а саме, що внаслідок змішання тих усіх елементів повстав, як це ствердили антропологи на рід расово відмінний від своїх східних, північно-східних та північно-західних і західних сусідів. Має значіння те, що українці є безперечно особливою відміною ядранського типу і тим самим споріднені найближче з групою південних слов'ян. Далі має значіння, що українці до ще за інших живуть на території України, полили, як ніхто інший її своєю кровю, засіяли кістками і рясно скроплювали потом, працюючи ва вій в поті чола, творючи її культуру.

Про особливості антропологічні та етнографічні українського народу говориться в цьому збірнику окремо - отже тому ми тут обмежуємося лише до ствердження тих фактів, про які попередю була мова та до подання цієї таблички, яку знайде читач на слідуєчій сторінці.

ТАБЛИЧКА.

Пересічний зріст.

Українець	- 1685 мм.
Білорус	- 1667 "
Москвин	- 1657 "
Поляк	- 1629 "

Серед українців підзначаються найбільшим зростом українці околиць Запоріжжя, Кубанщини, і Таврії - нащадки наших запоріжців.

Пересічний обсяг грудної клітки:

українця	- 55,01%	довжини цілого тіла.
поляка	- 53,94%	" " "
білоруса	- 53,26%	" " "
москвина	- 52,34%	" " "

Пересічна довжина рук:

українця	- 45,63	довжини тіла
білоруса	- 45,67	" "
москвина	- 46,06	" "
поляка	- 46,21	" "

Пересічна довжина ніг:

українці	- 53,6	довжини тіла
поляки	- 52,1	" "
білоруси	- 51,2	" "
москвини	- 50,06	" "

Показник круглоголовості:

українці	- 83,3
москвини	- 82,41
поляки	- 82,35
білоруси	- 81,87

Ця таблиця достатньо ясно показує, що український народ, під оглядом антропологічним відрізняється від своїх сусідів.

А тепер перейдемо до інших питань, пов'язаних з населенням України.

В історичні часи Україну заселяли українці, а інші народності жили в такій незначній кількості, що про них можна майже не згадувати.

Справді, по зруйнуванні москвинами Київської Київської держави, ослабленої перед тим натиском степовиків, підчас польського панування, налізло досить багато поляків і жидів, однак хоча вони й займали, спираючись на польську державу "командні верхи" - проте кількісно їх було не так багато, а по відношенню Хмельницьким нашої державності, більша частина української території від них майже звільнилася. По Гетьманщині часів Мазепи чужинців майже не було і тому промисел, торгівля, ремісло і хліборобство - ВСЕ БУЛО В УКРАЇНСЬКИХ РУКАХ.

По Полтавській поразці починається, ведена нашим історичним дорогом, систематична колонізація нашої землі, обернутої в злигачину колонію.

Рядом розпоряджень ліквідується українська закордонна торгівля, забороняється займатися певними галузями виробництва / прим. продукувати поташ, щоб таким чином зруйнувати скляну промисловість, яка стояла так високо, що укр. вироби експортували закордон, у тому числі і до Москви /, деякі види продукції, як напр. текстильну ліквідовано, розмонтувавши і вивозячи цілі фабрики. Реквізовано й відбірано масово коней, а що ще важніше, не лише зруйновано розвинутий широко експорт волів, але й переведено в таких розмірах примусову "купівлю" / по "твердій ціні" / волів, а то й просту реквізицію, що один московський адміністратор України змушений був повідомити Бірона, що "работать не на чом". Вогкий чорнозем не можна було обробляти без волів і занепад хліборобства загрожував уже самим "колонізаторам", які мали апетит на український хліб.

Самих українців ганяли на важкі "каналські" і фортифікаційні роботи, на які не брали звичайно ні москвинів, ні донців. Мало хто вертав з тих робіт, так напр. з робіт у Дербені із взятих туди 6790 душ зернулося живими тільки 646.

Як бачимо, для українців нинішні "большевицькі" концентраційні табори праці - не є нічим новим.

Очевидно, в цілі унеможливлення українцям спротиву - нищено й українську культуру. Ще Петро I в 1720 році заборонив своїм наказом друкування на Україні будьяких книжок, крім церковних та й ті мусіли бути копією з московських / як говорилося "даби нікакой разні і асобеннаво наречія в них не било" /.

Рівнож нищиться рішуче шкільництво і коли ще в 1740 році припадала одна школа на кожних 746 душ українського населення, то вже з 1875 р. українських шкіл не було жодних, а одна московська випадала на кожних 6756 душ.

Наслідки були такі, що коли за козацьких часів, як стверджують чуді мандрівники, більшість українців у тому й хінки була письменна, то в році 1897 неписьменність серед чоловіків окуп. Московщиною України досягала 76,7%, а серед жінок - 96,1%. У Галичині тоді ж було 56% неписьменних.

Нинішня московська влада бажаючи впливати на маси і їх денационалізувати - мусить з konieczности дбати про підвищення письменности, яка однак іде в парі з отруєнням свідомости українського народу.

Одночасно сконфісковано було, або "дикувлено" мільйони десятин землі, та віддано колоністам - москвинам, а також спровадженням москвинами іншими чужинцями.

Це все треба пам'ятати, щоб зрозуміти, в наслідок чого виник існуючий тепер національний склад населення України та така його кількість. Треба згадати, що проти всіх тих заходів народу-загарбника, який вирішив собі "розчистити місце" на нашій землі - український нарід по поразці під Полтавою боровся лише чисто біологічним способом - плодючістю. Однак і вона не могла паралізувати спільний координований натиск організованої і продуманої політики моск. держави та народніх московських мас.

Що було dokonано можуть приблизно вказати цифри:

Українці	творили	в 1897 році	-	23%	населення імперії	
"	"	з 1926 "	-	21%	"	x/
"	"	в 1939 "	-	16%	"	"

x/ це, друге число обчислене, приймаючи під увагу, що хоча УССР є менша від тої частини української території, яка входила в склад імперії до першої світової війни, але й територія імперії - зменшилася. Отже цілком є імовірним, що при докладному обчисленні - був би відсоток укр. населення менший. Це зрозуміло - голод 1921-22 р. організований москвинами забрав ко-ло 5 мільйонів.

З перед 1897 р. не маємо докладних статистичних даних, але зіставлення інших відомостей і матеріалів дозволяє припустити, що відсоток падав ще швидшим темпом.

За цей же час що до москвинів, маємо цифри:

москвинів в 1897 р.	- 48,2 мільйони,	або - 44%	населення імперії
" в 1926 р.	- 77,7 "	" - 53%	" "
" в 1939 р.	- 99,0 "	" - 58%	" "

Дивного в цьому немає нічого, бо коли більшає воєн, завжди меншає овець.

Кількість москвинів не у відсотках, лише в мільйонах показує з усією очевидністю, що зменшення відсотку українців в межах московської імперії в році 1926 аж ніяк не можемо приписувати малому зменшенню тої української території, яка перебувала під московською окупацією. Адже кількість москвинів зросла з 48,2 мільйонів /1897/ на 77,7 мільйонів /1926 рік/ це б то москвинів побільшало на 29,5 мільйонів. Таке збільшення кількості москвинів доводить, що зменшення відсотку українців у імперії, можна і слід з'ясувати зменшенням кількості українців.

Подані відсотки українського населення звичайно ще не дають повної картини, вона є багато більш понура, бо 1/ всі цифри усталені не українською владою і 2/ територія, яка бралася за підставу - була різна, як рівно і критерій за яким означувано хто є якої національності.

Загалом же кількість українців на всій українській території / це б то і поза межами московської імперії/ рівнялася в році 1914 - 38,737,000 душ. Отже нам "населити" за 200 років поневолення біля 15 мільйонів чужинців, або 28,3 %. Це було у 1914 році, тепер безперечно кількість українців / як показують подані попередні цифрові данні / зменшилася набагато, а кількість чужинців багато збільшилася.

Українців в УССР. за урядовими даними було в 1939 році лише 24 мільйони - решта чужинці / головно москвини /.

Цим чужинцям належать тепер / як і за царату / найкращі становища, вони керують, адмініструють і "дають фахівців". Українці тому в містах складають меншість населення і поза одиницями, / котрі мають маскувати що діється / - займають підрядні становища, характерні у всіх колоніях світу.

Серед чужинців, які до 1914 року заселяли нашу землю кількісно МОСКАЛІ ТВОРИЛИ МАЙЖЕ ПОЛОВИНУ, поляки - 10%, жида - 25% усіх чужинців. Решта припадає на німців, татар, румунів, болгар, греків, вірмен, чехів і черкесів. Це з усією яскравістю виказує хто є нашим головним ворогом. Поляки значно доше ніж москвини володіли частиною українських земель, але втрималося їх на нашій землі значно менше ніж москвинів.

Нині число москвинів на нашій землі безперечно перевищує 7 мільйонів, а поляків є певно менше одного мільйона.

Густота населення України в 1914 році / пересічна/ рівнялася 55,2 душі на 1 км². При тому в Галичині рівнялася 98,6 на 1 км², в Холмщині - 80,2, Поділлі - 96,5, Київщині - 94, Полтавщині - 76. Ця густота падає в таких малопридатних для життя районах як напр. Ставропольщині

X/ обчислення зроблені для 1914 року беремо тому, що втрати українського народу в наслідок війни світової, війни українсько-московської, п'ястий і голоду московсько-більшевицька статистика приходить, отже обчислення зроблені в 1914 році дають певнішу картину і то "нормальних" відносин.

на - до 24,5. Деякі повіти України мають ще багато густіше населення / напр. Черновецький повіт 238,9 на I кв. км. / - зате є й такі, що, як Перекопський повіт мають тільки II душ на I кв. км.

Загалом багато більша гусота населення помічається на землях, що творили Київську князівську державу, Галицько-Волинську та Гетьманщину. Політика окупантів спричинила те, що в містах, які тому були малі й не розвинуті, жило порівнянчо мало людей. Населення міст України в 1914 році не перевищувало 10% усього населення, коли ж додамо, що в містах українці здебільшого творили меншість, то ще ясніше стане колоніальний характер України. Додамо, що в Бельгії, Англії, Німеччині й Франції живе в містах майже 50% населення.

Вправді тепер московська пропаганда говорить багато про зріст міст України, про не колоніальну політику і т.д. Але навіть урядові числа, коли до них ставитися критично, говорять щось інше!

Картина, повторюємо, стане більш-менш ясною лише при критичному відношенні до висновків і тверджень московської статистики.

До одного з найбільше уживаних методів московської статистики слід віднести обчислювання відсотку зросту від навмисне обраної найнижчої цифри в минулому і суггеровання загаломі фальшивих висновків. Ось приклад: червоні москвини урядово визнають / бо цього неможливо не визнати /, що новляв справді царат від колоніальну і гнобительську політику, але новляв у тому невинний московський нарід, який новляв, був дорогою такої політики, який нині, під проводом "пролетарського уряду" не тільки нічого подібного не робить, але навпаки сам підтримує всі колись паневолені народи, словом "сам докладає" ще до них.

З метою довести цю вигадку мусить московська статистика намагатися довести, що нині міста українські зростають і росте українська промисловість. Зріст міст показується напр. так: подає московська / більшовицька / статистика кілька мав Київ мешканців: до першої світової війни 506.000, у році 1915 - 626.000, у році 1918 - коло I мільйона, у роках, коли червоні москвини "столицю" УССР перенесли до Харкова 409.000, коли її пернули до Києва, в 1936 р. - 528.000 і нарешті в 1940 - 846.000 мешканців. Московська статистика вибирає собі напр. число мешканців до війни / 506.000 / і число мешканців "по закінченні громадянської війни" / 409.000 /, а тоді, порівнявши з роком 1940 / 846.000 / кричить про величезний зріст Києва, як доказ того, що політика червоної Московщини не носить колоніального характеру. Тимчасом місто вже перед війною було осередком московських колоніальних впливів і колоніальної політики чужим і ворожим Україні й українцям у ньому / навіть лише ПОХОДЖЕННЯМ / було не більше ста тисяч, та й ті головню заселявали передмістя. "Зріст" такого Києва, означував би лише зріст московського елементу й московських впливів на Україні. Тому, що це був центр ІМПЕРСЬКОЇ КОЛОНІАЛЬНОЇ політики на Україні - кількість населення в ньому мінялася в зв'язку зі змінами в тій політиці й не мала нічого спільного з явищем, яке ми нормально означуємо, як "зріст міста", явищем органічним. Наше твердження в цілості підтверджує нова чисел. Зріст "населення" Києва в 1915 р. пов'язаний з війною, коли в Києві містився московський штаб "піденно-західного фронту", цілий ряд запільних установ, а також різні резервої та помічні відділи. У році 1918 в Києві сконцентрувалося багато втікачів з провінції / москвинів /, а ще більше в багато разів - "втікачів" з Московщини, різних московських "бутих людей" царських сенаторів, губернаторів, міністрів, суддів і дрібніших урядовців, що тікали до Києва з цілої імперії. Мало того! Скоропадський цілими потягами легально, за згодою більшовиків, спроваджував до Києва московських бутих діячів та урядовців царського апарату. Самих московських офі-

церів що в метю далі брати участь у збройній боротьбі за відновлення московської імперії зорганізувалися в Києві у військові частини/біля 30.000 / Були серед тих відділів такі, як напр. "Астраханская дружина", "Сібірская" і т.д. Вони "не визнавали України" і... заповнювали місто і збільшували число його мешканців. Пізніше, в період військового комунізму більша частина тих "киян", або повтікала, або була зліквідована, або розповзлася по селам втікаючи під недоїдання. Перенесення "столиці" з Харькова - спричиняє зріст числа населення Києва за кошт наливового елемента, який так чи інакше пов'язаний з владою окупантів. Нарешті в 1940 році москвини планували похід на Німеччину, на західних прикордонних теренах зосереджено було понад 12 мільйонів війська, а в Києві, як і в 1915 році знова містилася установка й люди пов'язані з плановою війною.

Отже тому, ми не можемо безкритично подавати большевицькі статистичні данні, як це роблять де-які з наших статистиків, лише з найбільшою обережністю робити з тих числових данних власні висновки.

Саме аналізуючи московські статистичні данні мусимо прийти до висновку, що міста, які мають більше український характер і які не відіграють більшої ролі в московській колоніальній системі на Україні такі як : Полтава, Єлисавет, Кам'янець-Подільський, Чернігів, Суми, Краснодар, Вінниця - показали значне зменшення населення, яке в окремих випадках доходить до мінус 13%. / в роках 1927-38 /

Зріст натомісць виказали такі міста як: Юзовка / Сталіно/ - 51,7%, Луганськ - 20,% і т.п. Цей зріст є зрозумілий, коли пригадати собі, що зріст металургійної промисловості Москви найже в 160 разів, а населення Москви в три рази - у великій мірі залежав від того, як виконувала "поставки" т. зв. "всесоюзная кочегарка, та "рудня" і "вальцівня" ^x - по-стачакчи залізо-сирівець, півфабрикати заліза та кам'яне вугілля. Географічні причини просто змусили деякі роди важкого промислу розвинути на Україні і цим пояснюється зріст тих міст. Але й тут ДОВОДИТЬСЯ, з тих же причин, розвивати певні роди металургійного промислу, що вимагають вже вищої кваліфікації / яка узасаднює лігшу оплату/ - отже тому скди масово СКЕРОВУЄ ВЛАДА НАСЕЛЕННЯ З МЕТРОПОЛІ. Так напр. населення Києвки /Сталіно/ за урядовими данними складається за національностями з: МОСКВИНІВ - 56,2%, жидів - 10%, інших національностей - 7% і лише 26% українців. Таким чином зріст населення таких міст / а також адміністративних центрів таких як Київ чи Одеса хоча ті міста зросли відносно незначно /, є не "зростом великих міст", а тільки збільшенням темпа дальшої колонізації України.

Що ж до Одеси - так тому, що Москвашина торг скеровує або до Москви, або через свої порти - то Одеса є їй не дуже потрібна. Цим пояснюється, що

Одеса у 1918 році мала мешканців - 631.000
" " 1938 " " " " - 421.000

Такий характер цього процесу підтверджує факт, що підчас німецького наїзду на Україну в роках 1941-42, коли зтікли колонізатори від своїх кон-курентів, відсоток кураїнців / які виконували такі маловажні функції, що їх не евакуовано / зріс подекуди до 80%, а навіть 90%. Коли же прийшло під увагу, що перед самою другою світовою війною на українських землях, ПОЗА МЕЖАМИ московської імперії / на яких кдло не менше 30% усього населення України /, кдло із загальної суми москвинів, що хизуть на наших землях деже менше НАВІТЬ ЯК 1%, - то роля, характер і генеза цієї "меншини" стає ясною як рівнож ясною стає дальше майбутнє українців за таких обставин.

x/ так з певним цинізмом звали Україну з своїй просі окупанти.

Говорячі про землі українські поза межами московської імперії, ми мали на увазі ті землі, які належали до моск. імперії до першої світової війни. /Волинь, Полісся, Холмщина, Підлясся/, а які потім загарбала Польща. Саме вони, коли були під Московщиною мали в кілька разів вищий відсоток москвинів, як по загарбанні їх Польщею. Змінився окупант - змінилося й те "населення", яке він потребував для удержання тих земель. Звичайно з новим окупантом - прийшло й нове "населення".

Хоча ПРИРОДНИЙ приріст українців ще недавно належав до одних з найвищих в Європі / українці - 16%, тоді, як напр. чехи лише 9%., інші нації ще багато менше / однак і він не може врятувати наш нарід від загибелі, як що не визволимось з окупантського ярма.

В історичній перспективі співвідношення між українцями і москвинами виявлялося при кінці XII віку як 1:1, при кінці XIX в. - 1:1,5, а в 1939 р. - 1:3.

Подані цифри можемо розглядати, як страшне "мементо", а що вони обперті на урядових даних - варті багато більше за порожні фрази.

Для повноти картини слід додати, що від німецької інвазії шперто борошили москвини свої власні землі, а війну вели майже виключно на чужій території / в першу чергу на українській /, населення якої потерпіло: а / від військових дій / б / від примусового вивозу німцями на роботу і в / від наслідків в багатьох випадках спровокованої не без участі Кремля партизанки, який використав і запал найзніх патріотів і помсту німців, г / від московських агентів у органах гітлерівської адміністрації, що скерували вістря скаженішого на Україні німецького терору на свідоміший український елемент.

Треба думати, що все це разом дало бажані нашим сусідам наслідки, а саме: тепер правдоподібно відношення між українцями й москвинами буде майже 1:4. Коли так ітнше далше доля ацтеків чекатиме нашадків "козацької нації". Докладні цифри / хоча більш менш / дасть безперечно черговий перепис населення.

ЕКОНОМІЧНА ГЕОГРАФІЯ.

Не зважаючи на те, що в минулому / до Полтави / був в Україні розвинутий також промисел / ткацький і взагалі текстильний, скляний, металобробний, папірництво, друкарство і т. д. / однак і тоді Україна була в основному країною сільського господарства. Очевидно в літах неволі сільське господарство стало основним і майже єдиним заняттям населення.

Величезну роль відіграв у справі характеру української економіки величезний масив чорнозему, який є одним з найбільших природних багатств України.

Звичайно не українське населення України не бере надто великої участі в хліборобстві, воліючи легші і більш прибуткові заняття, зате хліборобство є заняттям майже 87% українського народу. За урядовими даними з 1913 року безземельні і малоземельні / до 3 десятин / творили 35% населення України. Загальна кількість орної землі на Україні / ціла Україна / - доходить до 47.000.000 гектарів. Однак велика кількість цієї землі належала чужинцям-землевласникам / як великим так і середнім землевласникам та селянам-чужинцям. Таким чином, хоча українці майже в цих землях були віштопнуті до селянського стану і мусіли займатися хліборобством, однак у них

ше було відібрано велику частину землі, що дуже погіршувало життєві умови. Та цього мало. Чужі уряди не дбали про піднесення хліборобства, про меліорацію, комасацію, допомогу в набуванні машин чи угноєння. Завдяки тому більшість українців ще до революції 1917 року тяжко бідувала.

Загалом же українська земля продукувала пересічно щороку 460.000.000 метричних сотнарів / по 6 пудів / Німецька продукція була більша за українську, але це тому, що Німеччина продукує багато картоплі.

Поміж збіжжя, яке сіють на Україні безперечно перше місце належало і належить пшениці, яка пересічно займає 33% усієї засівної площі, а на Кубані, Херсонщині й Таврії доходить до 50% засівів. У світовій продукції України належить друге місце по Півн. Амер. Сполуч. Штатах.

У 1935 році припадало на зернові культури взагалі 77% усієї засівної площі, а пшениця займала серед них перше місце. Пересічний врожай пшениці - 161 мільон сотнарів.

Політика окупантів спричиняє однак за низький стан сільсько-господарської культури, отже і замалу відносно видаєність одного гектара / пшениця - 9,7 / яка на чудовому українському чорноземі може бути багата вища, бо напр. у Німеччині вона пересічно рідняється 23,2 центнери з гектара. Втрата отже державности пояснює чому, хоча Україна продукує стільки, коли беремо під увагу загальний врожай, що є конкуренткою Спол. Штатів Півн. Америки, український нарід не тільки живе в умовах трийцять разів гірших за американські, але й тоді, коли С.Ш.П.А. годують пів світа своїми надлишками - голодує на своїй багатій землі.

При тому зсвоному усе ж лишаються дуже значні "лишки" які могла Україна експортувати. Особливо багато пшениці дає Кубанщина, що безперечно було одною з причини безпосереднього злітання її в склад РСФСР / 22 мільони метричних центнерів, майже тин дорівнюючи Херсонщині й Катєринослащині разом. Самозрозуміло ці "лишки" не є в дійсности "лишками" тільки у великій частині хлібом зидертим з уст пів-голодного селянина. По продукції жита Україна займає третє місце в світі, знова незалежно від дуже низького врожаю з одного гектара / 8,8 метр./ центн. тоді, як в Німеччині 17,3 центн.

Поважно місце займають засіви ячменю і гречки / ячмінь на півдні, гречка на півночі/. По них ідуть просо, озес, кукурудза.

Поза збіжжям велику роль відіграє картопля, однак і тут не використовується як слід земля. Україна стоїть проте на четвертому місці. Видаєність картоплі на Україні - 85-90 метр. цент. з гектара, тоді, як у Бельгії - 200, у Данії - 175, а в Німеччині - 159.

Очевидно життєвий рівень селянина є дуже низький, бо хоча і вивозяться "лишки" - однак цей вивіз є до певної міри зі шкодою для селянина. До першої світової війни вивозили голодно дідичівські господарства, які були або в руках чужинців, або українських реногагатів / серед дідичів українців - патріотів була зникло мала кількість / і з їхніх прибутків не мал нічого український нарід поза тин, що ще й не розпоряджав тою частиною земельної площі, яку вони собі приласнали.

По революції і т. зв. "земельній реформі" - поліпшення не наступило. Коли б реформу переводив УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД У ВЛАСНІЙ державі, вона практично дала б йому після усунення чужинців на власність 9.000.000 десятин орної землі. Москвини пропагандою сконцентрували уся увагу українського селянства і інтелігенції / підсилену нонамістю і заздрістю / лише на великі земельні власности і користаються тин засліпленням, перезели "реформу" яка за ціну ВТРАТИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ВСЮ БЕЗ ВИКІТКУ ЗЕМЛЮ / за конституцією вся земля - власність СССР, це б то - московсої імперії / передала "в користування" лише 3.000.000 десятин орної землі! Це "користування", в

в формі совхозів і колхозів, перетворює фактично селянина навіть не в орендаря, лише в наймита держави, тому, що в основі цієї системи лежить визначення, незалежно від прожаю, кількості / в натурі / продуктів, які має здати кожен колхоз чи совхоз державі і лише решта може бути використана на місці.

Тому, повторюємо, окупанти і раніш і тепер в основу своєї політики клали таку формулу: "Ми мусимо мати означену, потрібну нам кількість продуктів нашої колонії, по можливості з якнайменшими клопотами", а тому стан хліборобської культури був на другому плані / як мало родить земля - хай українець голодує. Колонізатори такими речами не переймаються./

Отже перед останньою війною вивозили окупанти в метрополію 40% "лишків" хліборобства, а закордон - 60%. Кошти одержані від вивозу закордон забирали собі, бо ввіз на Україну поділявся так: з закордону 20% і з метрополії - 80%

Колоніальний характер сільсько-господарської політики тепер ще поглибився завдяки "пляноності" всієї господарки Метрополія плянує і веде господарку лише під кутом власних інтересів, а "колективізація" дає їй змогу звичайним обійняком вводити ті, чи інші культури, які їй потрібні і тим господарчо ще більше узалежнювати експлуатовану країну. Цим лише слід зясувати певне збільшення управи т. зв. "промислових рослин" / лен, конопля, бавовна і цукровий буряк / коштом зернових, бо московський промисел підчуває брак саме в цих сировинах. У цьому ж напрямі робив певні заходи і царат, лише йому їх вачче було переводити в життя / приватна власність на землю / і він же власне започаткував на Кубані плекання бавовни.

Самозрозуміло, що на жодне поліпшення добробуту і інтенсифікацію культури за даних умов сподіватися не можна. Соціалістична система тягне за собою в практиці пригусову працю і пролетаризацію, а в умовах національного поневолення - збільшення колоніальної залежності й експлуатації.

Коли б в 1917 році мав український нарід провідників, які б змігли перевести резолюцію НА ОСНОВІ НАЦІОНАЛЬНІЙ - миг би УКРАЇНСЬКИЙ СЕЛЯНИН збільшити свою земельну власність МАЙЖЕ НА 40 %, завдяки ж меліорації й комасації та підвищення рівня сільсько-господарської культури - підвищити в ДВА АБО ТРИ РАЗИ ВРОЖАЙНІСТЬ УСІЄЇ ТОЇ ЗЕМЛІ. Це все дало б фактичне збільшення здобутку праці, продуктів хліборобства ШО-НАЙМЕНШЕ в три з половиною - чотири рази, це б то так, немод би кожний селянин діставав тричі більше землі. Заслідненість і безкритичне захоплення фразами та скерозана в неастизовому напрямі зненависть дала збільшення т е о р е т и ч н о "селянської" земельної площі на одну третину З ПРАКТИЧНОЮ ВТРАТОЮ ВСІЄЇ ЗЕМЛІ, втратою, ОПЛАЧЕНОЮ РІКАМИ КРОВИ І МІЛІОНАМИ ЛЮДЕЙ ВИВЕЗЕНИХ, ЗАМУЧЕНИХ І ВИГУБЛЕНИХ ГОЛОДОМ.

З рільництвом тісно з'язані : садівництво, городництво, бджільництво, щодо котрих, як і до плекання худоби та інших родів тваринництва також стосується у певній мірі усе попероду сказане.

Садівництво розкинуте переважно в Бесарабії, на Поділлі, Київщині, Таврії та Чернигощині. Однак велика кількість садовини могла б бути легко збільшена в кілька років, а якість її підвищена. Виноградництво рівнож розкинуте, особливо сильно в Бесарабії, на Кубанщині і цілому півдні України. Так напр. бесарабські виноградники дають 2,5 мільона сотнарів винограду річно, а ціла Україна дає 3,1 мільона метр. сотн. винограду.

Про розвиток бджільництва можна міркувати на основі того, що число вуликів на Україні досягало 2.250.000, а однак загальна річна продукція меду не перевищує 130.000 метр. цент., бо ... 80% вуликів т. зв. "колос", а бджільництво стоїть на примітивному шаблі розвитку.

Загальна кількість РОГАТОЇ ХУДОБИ з 1916 р. рівнялася 13.572.000 штук себ то по кількості худоби займала Україна восьме місце в світі, але по кількості на душу населення займала і займає Україна одне з останніх місць в Європі, а по продукції молока - одне з останніх місць у цілому світі. Ось табличка, яка це вказує:

У Західній Європі	випадало	пресічно на душу	265	літрів	річно
" Швеції	"	"	560	"	"
" Ірляндії	"	"	524	"	"
" С.С.С.Р.	"	"	70	"	"

окремих даних про "УССР." не маємо, але безперечно кількість молока в УССР НА ДУШУ не є на багато більша за подану. Числові данні з перед другої світової війни.

КОНЕЙ перед першою світовою війною було більше 9 мільонів, та ця цифра тепер значно спала.

Ще яких 150 літ тому по кількості ОВЕЦЬ Україна була найбагатішою країною світу, але перед вибухом другої світової війни вже була Україна на 13 місці в світі що до загальної кількості, а що до відносної / на душу / - на 18 місці. Тепер ця справа ще багато погіршала.

КІЗ держать на Україні дуже не багато.

СВИНАРСТВО розвинуте дуже, оскільки йде мова про кількість свиней / до 9 мільонів /, Україна в цьому відношенні займала 4 місце в світі / однак вже перед другою світовою війною кількість свиней зменшилась більше ніж у два рази / що ж до якості - то і тут стоїть справа але, бо розводять у нас переважно гатуки, які треба довго годувати і дають вони меншу кількість сала у стосунку до зроблених витрат.

Багато годують у нас домової птиці, кількість якої перед першою світовою війною доходила до 70 мільонів штук. Завдяки тому, вивозилося річно закордон яєць біля 800.000 сотнарів.

Зміна влади в Москві / 1917 р. / й цілого устрою вплинула на цілість сільсько-господарчої продукції лише так, що зужитковання добутку на місці дещо ЗМЕНШИЛОСЯ І ДУЖЕ ЗМЕНШИВСЯ ВИВІЗ ПОЗА МЕЖІ МОСКОВСЬКОЇ ІМПЕРІЇ. Московщина ще більше монополізувала не лише прибутки від господарки української, але зменшиши значно вивіз за кордон імперії, скерувала значно більшу кількість на Московщину. Перед війною йшло на Московщину 20% наших так зв. збіжжів "лишків", а тепер понад 50 % Ці цифри вже самі вказують причину любови Кремля до "невіддільної частини ССРСР"

Про ЛОВЕЦТВО / шнелівство / майже не доводиться говорити - хижацька господарка окупантів спричинила таке знищення звірини, що відносно більше напр. зайців збивають у такій Чехії, чим у будь якого районі України. Про раціональну господарку звіриною за даних умов смішно думати.

З РИБАЛЬСТВОМ стоїть справа де-що краще, але й тут хижацька господарка зликала катастрофічно зменшення риби. Полов риби з усіх наших земель не перевищує 150.000 тон річно.

Що до ЛІСУ - то він займає 12% усієї нашої території, а лісова господарка може бути означена одним словом - хижацька.

Ось малий приклад: Полтавщина у другій половині XIX віку втратила багато лісів у наслідок хижацької господарки, так, що площа лісів Полтавщини зменшилася на 325.000 гектарів. Ліс дає перед першою світовою війною працю /сезону/ 1.500.000 робітників, а збирання ягід, грибів пасопляська - давали 250 мільонів карбованців прибутків.

Ліси мають колосальне значіння для різних родів продукції, а також, як будівельний матеріал.

Щоб з'ясувати катастрофічність цієї грабувальної господарки, подаємо для порівняння цифрові данні:

В 1913 році площа шкрита лісом -	3.335.000	гектарів
" 1923 " " " " -	2.666.000	"
" 1932 " " " " -	2.466.000	"

Всякі коментарі є зайві!

М і н е р а л ь н і б а г а ц т в а . У к р а ї н и .

Наша земля дуже багата на різні корисні копалини, котрі в умовах державного незалежного існування, могли б забезпечити щасливе й заможне життя українському народові, творячи базу для розвитку багатой і різноманітної промисловости, яка в свою чергу протягом багатьох поколінь давала б працю всій можливій надлишці сільського населення.

В умовах кольтопільної залежності чужинці зі шкодою для українського народу використовують ті лише сиріці, які їм саме під цю пору є потрібні, вивозячи їх до себе, або в формі сиріця, або півобробленого пілфабриката. Як відомо, найбільше заробляється на остаточному зикінченні того, чи іншого виробу. Це й роблять москвини з продуктом нашої землі й важкої праці, а потім привозять оті наші сиріці у формі готових фабрикатів назад і продають їх українцям.

Зуритись тиш, що доводиться витратити кошти на оплату подвійного перевозу / на Московщину й назад / їм не має чого. На те й кольтонія, що вона і це мусить оплатити добре: адже сама вона не може того випродувати І НЕ МОЖЕ КУПИТИ НІ ВІД КОГО КРІМ СВОЇХ ПАНІВ, бо ті ж пани не пустять конкурента на ринок своєї кольтонії.

Тепер скажемо кілька слів про ті наші багатства, які ОГЛОШЕНІ ВЛАСНІСТЮ МОСКОВСЬКОЇ ІМПЕРІЇ / "вссююзной" / та з яких тому не ми користуємося.

У першу чергу мусимо сказати, що в осадах Донецького кряжу маємо ми до 200 шарів КАМ'ЯНОГО ВУГІЛЛЯ різного роду, починаючи від антрациту і кінчаючи на звичайному чорному вугіллі. Запаси вугілля обчислюють на 69 мільярдів тонн. Донедавна Московщина вивозила з України 80% усього свого імперського видобутку. Що до АНТРАЦИТУ і КОКСУ - то з України бере Московщина 99% усього усього коксу і антрациту., який видобуває в межах імперії. Ці запаси вугілля є не надто багаті й чужинці, вичерпавши їх, позбавляють український нарід його вуглевих запасів. Є крім того додопища бурого вугля.

ТОРФОВИСЬКА розкидані по цілій Україні і запас торфу доходить покищо до кількох мільярдів тонн.

Біля Кривого Рогу маємо поклади ГРАФІТУ / біля 300.000 тонн /

НАФТИ маємо поклади у Галичині, на Підкавказзі і на Закарпатській Україні та на Керченському півострові.

Біля Мелітополя та в Галичині маємо запаси ЗЕМНИХ ГАЗІВ, у Галичині ж поклади ЗЕМНОГО ВОСКУ / продукція річна 600 тонн, поклади вичерпуються /

ЗАЛІЗО. Великі поклади біля Кривого Рогу - ймовірно понад один мільярд тонн. На Керчі маємо поклади т. зв. лимоніту / 40% хемічночистого заліза / - запас біля одесго мільярда тонн, крім того болотяні руди зустрічаються і з інших місцевостях. Запаси заліза, / коли граховувати й бідні на залізо руди, які на Заході нині використовуються / Україна передає таку багату на залізо країну як Сполуч. Штати Півн. Америки.

Багатіші родовища МАНГАНУ - є біля Нікополя. Запас мангану біля 90 міль. тонн. Менші злода над Інгульцем, на Поділлі та біля Сянока.

ЖИВЕ СРІБЛО - запас півтора мільярда тонн, біля Микитівки, у тому ж Донецькому кряжі.

МІДІ маємо дуже незначні поклади.

Маємо великі запаси КУХОННОЇ СОЛИ, а також на Підкарпатті поклади поташових солей.

ФОСФОРИТИ маємо на Поділлі, Харківщині й Чернігівщині.

КАОЛІН - численні поклади розкидані майже по цілій Україні.

ОЛОВ'ЯНО-СРІБНІ РУДИ у невеликій кількості на Підкарпатті, Південній Буковині і Закарпатті.

БУДІВЕЛЬНОГО КАМЕНЮ доброї якості, вапна і глини маємо подостатком.

Промисловість України.

Після Полтавської поразки переподить Московщина ліквідацію нашої справи УКРАЇНСЬКОЇ промисловості, розчищаючи так шлях для власних піробів та організації типово-колоніального свого промислу на Україні. Однак цей план перевести в життя царат, з огляду на бідність капіталами Московщини не міг сам і мусів скористати з капіталів багатіших націй. Участь не московського капіталу до революції 1917 року різнилась пересічно 38%. В кам'яно-вугільну і машинобудівельну промисловість московської імперії вложено було поза москвинами біля 260 мільонів золотих карбованців, з яких знову 3/4 було розміщено на українських землях. Подана сума складу і те, що з неї 75% було використано на розвиток машинобудівельного промислу - показує уся фальшивість московського / большевицького / твердження, що царат вправді від на Україні колоніальну політику, але не мов вони, большевики, не ведуть її чого доказом наче б то має бути те, що вони творять в УССР машинобудівельний промисел. Тимчасом, як бачимо, і царат / і всі колоніальні держави / мусять розвивати і розвивають у колоніях ті роди промислу, які з огляду на розміщення природних багатств, не калькулюється розвивати деінде. Отже сам факт розгортання тяжкої промисловості в обставинах таких, як наші - нічого не говорять, але вертаймо до цифр і фактів.

Так користі з українських багатств тягли на спілку москвини, французи, бельгійці, німці, англійці / нафтова промисловість / і т. д. Між іншим цим пояснюється "несимпатія" тих держав до українського руху і безпідня проба в 1918-20 роках за всяку ціну "поставити на ноги" свого спільника в експлуатації України. Ця короткозора політика тих держав мала свої наслідки - зріст могутності червоної Московщини, а як антитезу - появу гітлеризму, сучасну війну і політичний занепад Франції, а за нею і Англії та руїну європейської культури. Підтримка справлених власників цих багатств і чесна політика, не така короткозора, дала б усім народам щастя і добробут. На жаль і нині ті держави, ірріють про відновлення тої "спільки", чинячи, що москвини, які прийдуть по большевиках будуть ще більше потребувати капіталів, а тому хоча говорять про волю народів - підтримують своїх колишніх спільників, ризикуючи втратити ще більше ніж тоді, коли підтримували Денікіна та інших.

Отже революція 1917 року це було в істоті пограбовання одним з грабіжників та експлуататорів своїх спільників, та по скасуванні приватної власності, оголошення, всіх національних родів промислу безпосередньо московсько-імперській / "россоюзній" /, а деяких, менш важливих, також державним, лише керування місцевим адміністрацією.

Безпосередньо підлогими Москві оголошено промисел кам'яновугільний, металургічний, залізорудний, машинобудівельний, електротехнічний і цукроарський. Місцевій адміністрації / московській також в істоті речі / підпорядковані такі галузі промислу: папорова, оліверська, порцеляново-фаянсова, шкіряна, боршняна, скляна і т. д.

Польща рівнож хотіла трактувати українські землі, як свого рода кольонію і тому почала була творення т. зв. Центрально-Промислової Округи, для якої українські землі мусіли бути покущем і доставцем сировини. Ці пляни рівнож розкривають причину "внеслої любови" до... земель не польських, які були в складі відновленої Польщі.

Безперечно, т. зв. "Індустріялізація України" в останніх двацяти роках, була подиктована ПОТРЕБАМИ МОСКОВЩИНИ: 1/ збільшити кількість певних сировинців, зокрема важливіх для підняття їхнього воєнного потенціалу, з огляду на війну / другу світову /, до котрої, як ствердив Сталін у своїй промові /1946 р./ Московщина готувалася протягом ПЯТНАЦЯТИ ЛІТ, 2/ ті роди пілфабрикатів і фабрикатів, які неможливо / або цілком не має потреби / продукувати далеко від районів, що постачають для них сировинці, або енергію, продукуювано на Україні, використовуючи однак кожду нагоду для переселювання, в ролі краще оплачуваних спеціалістів та адміністраторів, а навіть і робітників, своїх людей-москвинів, зміцнюючи тим самим свій вплив.

Машинозугільна промисловість в наслідок того виросла за останні роки в Донбасі більше, як у двічі у порівнанні з часами царату. Україна однак з того має звичайно дуже малу користь, хіба що сумнівний, що до почесності титул "всесоюзной кочегарки".

Збудовано багато електровень, серед них третя в світі по величині в околиці Дніпрових порогів. На рішення збудувати цю останню електростанцію вплинуло багато причин, серед котрих треба назвати і стратегічну / всяка війна з Московщиною має не позиційний, а маневровий характер; як москвини в наступі, то війна точиться далеко в центрі Європи й небезпеки для електровні не було, як у відступі - аж через межі України і тоді знищення цієї електровні паралізує підразу усі підприємства з нею пов'язані. Загалом вже в 1937 році на Україні зитворювано було до 12 мільонів кильоват енергії.

Організовано широко здобуток нафти як у відомих уже районах, так і в новознайдених, а саме біля Ромен, в Ісачках, у Прилуках, біля Лубень і можливо на Чернігівщині. Добуток нафти в Майкопі / Кубанщина / досяг вже також 2,5 мільйонів тонн.

У здобування так потрібного їм заліза Москва вкладала великі капітали, тим більше, що Криворізьське залізо належить до найкращих на сході Європи. Кризний Ріг давав в 30 роках стільки заліза, що ЗАЙНЯВ ТРЕТЄ МІСЦЕ В СВІТІ.

Тепер москвини керуючися стратегічними мотивами більше капіталів вкладають у будову підприємств важкого промислу і добування заліза на Уралі, але це не значить, що зменшують добування на Україні.

Одночасно знайдено нові поклади заліза в районі Оскола, які належать до т. зв. "Курської аномалії".

Близькість камінозугільного району і району Криворізького вплинула на повстання тут ВАЖКОЇ промисловости / віддаль зугілля від Уралу - 2000 кильометрів /

Машинобудівельна промисловість зосереджена в таких районах: ДОНБАС - зитоплювання чапуну, та сталі, заліза, якісна криця, рури, важкі машини / ці останні в Луганську, де більшість населення НЕ УКРАЇНСЬКА /.

Район колишнього ЗАПОРІЖЖЯ - залізо, якісна криця, залізна руда, рури, алкміній, важкі машини, залізничні вагони, сільсько-господарчі машини, корабельні обладнання.

При-озівський район - залізна руда, якісна криця, рури, металеобробка, легші машини.

КИЇВ - корабельні споруди, обробка металів, важкі і легкі машини.

МИКОЛАЇВ - також, а крім цього корабельні зарстати.

НОВОРОСІНСЬК ТА ОДЕСА : локотити, металеобробка, корабельні парста-ти, азда тигарові і прецизійні машини / працюючій в більшості не украї-

нци/ , в Ростові й Харкові ті ж роди, а також авта, трактори, мотоцикли, колеса і турбини.

Отже, як бачимо, що за винятком районів, де українці є в меншості, побудовано підприємства, які добувають залізо, обробляють і переробляють на підфабрикат , який іде до метрополії, та виробляють вироби важкі, масивні, котрі не дають того великого прибутку, який дають металеві вироби московської металеобробної промисловості. Як ствердили самі "правителі" України, на Україну ввозились з Москви навіть такі вироби як ... кінські підкоши!

Ми трохи більше докладно спинилися над важкою та металеобробною промисловістю України тому, що про неї багато пишеться й говориться і заповняється, що вклади в цю промисловість є переконувачий "доказ" немоєї Україна не є колонією, та що робляться вони в інтересі ... українського народу!

Очевидно, коли б природні багатства України і промисловість належали правному господарю цієї землі, металеобробна промисловість була б підставою добробуту і багатства України.

Розвинуті рівнож деякі галузі хемічної промисловості. Соляна промисловість головно розвивається в районах причорноморських однак її продукція дещо зменшилась. Без більших змін лишилась продукція пиварної соли в Підкарпатському районі, Підкавказзі, і в районі Славянська. Зате зросло значно добування камяної соли в північно-західній частині Донеччини, в районі Бахмута. Здобувається на Україні 6% світової продукції соли.

Здобування калієвих солей скупчено в Галичині біля Калуша, Стебника, та Гориня і там же їх переробляють на штучне угноєння.

Добування йоду, брому, та інших солей можливе є в районах Сивашу, та Північно-Кавказьких мінеральних вод - однак цей рід продукції розвинутий слабо.

Продукція фосфоритів існує на Донеччині та галицькому Поділлі, однак і ця промисловість розвинута слабо.

З побічних продуктів при коксуванні вугілля з konieczністю мусіла розвинутиись продукція амоніяку та анілінових фарб.

Ми маємо великі запаси охри на Криворіжжі, Передкавказзі і т. д., однак продукція фарб є в зачатковому стані. Натомісць розвинулись певні роди хемічної промисловості / сірчаного квасу, суперфосфату, соди / головно в районі Донбасу. На Кубанщині розвивається продукція мила зі соняшникової олії.

В районі Новоросійська розвинулась цементова промисловість, як рівнож і на Донеччині. З України одержувала МОСКОВСЬКА імперія 45% цементу.

Розвинуте добування крейди і використання вапняків та глини потрібних для цементової промисловості.

Рівнож слід згадати добування й обробку жорнового та гострильного каменю, каоліну і гіпсу, та азбесту.

Дуже розвинуті певні роди харчової промисловості, спеціально ті, які органічно пов'язані з Україною. До виробництва цього роду в першу чергу слід зарахувати цукроварство Цукрові буряки добре вдаються на Україні і перевозка їх в необробленому вигляді сполучена з надто великими витратами. Отже тому Україна по продукції цукру займає третє місце в світі. В 1917 р. випродуковано було більше 2,2 мільйони тонн.

Млинарство на Україні є також дуже й дуже поширене. Однак окупанти ліквідуєть дрібні млини, які менш піддаються контролі і слабше калькулюються, замінюючи їх великими млинами. Але вже існує дуже тенденція до вивозу збіжжя в зерні і тому млинарство на Україні, нас за пильними москвинів обслуговувати головно місцеві потреби.

Охлірство розвинуте також порівняно слабо, БО БІЛЬШЕ ТРЕТИНИ ЗЕРНА ВИВОЗИТЬСЯ З УКРАЇНИ В НЕПЕРЕРОБЛЕНОМУ стані.

Гуральництво сконцентроване головно в західній Україні. Броварництво розвинуте дуже слабо.

Розвинута тютюнова промисловість, але її тут передана концентрація виробництва, а тютюн виробляється в низької якості, переважно шахорна.

Нарешті слід згадати за широко закроєну в останніх роках будову консервних фабрик. Самі різноманітні харчові продукти було дуже важко навіть доставити без великих втрат на Московщину / напр. дешо перестиглі вишні, полуниці, свіжі гриби і т.д. /, вже не кажучи про збереження їх, для раціонального використання протягом цілого року, бо ж туди колоніальні продукти має харчуватися московське населення штучно упромисловленої метрополії. Отже побудовання консервної промисловості було НЕ "ДАРОМ" для України - лише НАСЛІДКОМ ПЕКУЧОЇ ПОТРЕБИ МОСКОВЩИНИ, ПЕРЕДУМОВОЮ ДОБРОГО ХАРЧУВАННЯ МОСКВИНИВ, Консервні фабрики є в Одесі, Очакові, Таганрозі, Ростові, Києві, Харкові, Херсоні, Катеринославі, Полтаві, Славянську, Луганську, Мелітополі, Вінниці, Кам'янці, Чернігові, Ніжині і в півд. Криму. Побудовання цих фабрик стверджує ще зайвий раз, що Московщина тримає Україну в ярмі для експлуатації як багату потрібну колонію, а Москвини всіх напрямків - ніколи добровільно не зречуться країни, що сама голодуючи, харчує своїх гнобителів.

Тому, що так є - москвини які всі це прекрасно знають і розуміють - найбільше завзято про це мовчать. Мовчачи роблять вони мудро, але не мудро робимо ми, коли не дбаємо про збереження правди нашому народові. Рівнож мусимо безнастанно нагадувати собі про те, що найде вся промисловість України нині НЕ Є УКРАЇНСЬКОЮ, лише вона знаходиться на Україні, але збагачує не наш нарід, а наших ворогів.

Т р а н с п о р т , т о р г о в л я і ф і н а н с и .

Організація транспорту, будова шляхів, залізниць і каналів, а також тарифи - все це могутні засоби, якими держава може, навіть за господарки опертої на приватній власності, надати той чи інший напрямок і характер промислу та торгівлі. Було б явищем не нормальним, коли б Москва не використала цієї можливості з свого інтересі.

Вже перший погляд на залізничну мапу цілої східньої Європи показує послідовність і тенденцію цієї політики: Москва випішена, як павук у центрі павутини, у центрі цілої системи шляхів, які всі закутки московської імперії лучать з нею. Жодних "природно-економічних районів", жодних інтересів цих районів та ЖОДНОГО ЇХНЬОГО зв'язку З НЕ МОСКОВСЬКИМ СВІТОМ! Ось, що каже ця сітка залізниць самим фактом свого існування. А будувалися ці залізничні протягом не одного десятка років! Коли ми пригадаємо собі ту завзяту ширну боротьбу за збереження своєї економіки, яку вела Україна по часах Мазепи / за часів Скоропадського / послуговуючися "проханнями старшини" й "заявами" проти ... наказів Петра I, які скеровані були до енергійного ліквідування усіх старих і природних торговельних зв'язків України з Австрією, Кенігсбергом, Данцігом та Чорним морем і штучного зменшення та спрямування всього торгу, як не до Москви, то хоч до московських пристаней - то ми собі усвідомимо краще ШО значить ТАКА сітка залізниць.

Петро I, щоб знищити український промисел і створити московський шмагач щоб українці навіть експортуючи щось у той же Кенігсберг, Данціг чи Голландію - везли край ЧЕРЕЗ ЦІЛУ МОСКОВЩИНУ аж до Архангельська, а шойно звідти, МОСКОВСЬКИМ же кораблем, до тих портів! Цей факт вказує, що за цю полі-

ТИКОЮ СТОЯЛА СВДОМА СВОЇХ ЦІЛЕЙ ВОЛЯ І ШО З ІНТЕРЕСАМИ УКРАЇНСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НІКОЛИ НЕ РАХУВАЛАСЬ МЕТРОПОЛІЯ, яка ніколи не уважала нарід народом близьким, лише чужинцями, "тубольцями", яких можна експлуатувати і нищити.

Є багато на Україні центрів міських і промислових, до котрих можна дістатися лише зробивши три рази дощу дорогу - бо його москвини свідомо обминули, однакчи всі райони великими нагістралями з Москвою, при чому і царат Петербург трактував не як центр держави, а тільки як "резиденція влади", що яскраво відбилося на тій же будові шляхів. Ця політика ще зміцнлася тарифною політикою. Істота тарифної політики стане ясною, коли ми звернемо увагу на такий напр. факт: перевезення вантажу залізницею з Кривого Рогу до Таганрогу коштувало багато дорожче, чим з Кривого Рогу до Москви, або з Москви до Таганрогу. Коли ми собі нагадаємо, що кошти транспорту впливають на ціни крагу, то справа стане ясною.

ПОЛІТИКА НАРОДІВ НЕ Є ПРИМХОЮ ТОГО ЧИ ІНШОГО УРЯДУ І ТОМУ вона, не зважаючи на ті чи інші формальні зміни, ЗБЕРІГАЄ СВОЮ ТЯГЛІСТЬ Це видно напр. хоча б з того, що зараз викінчується так широко реклашоване тез большевицькии Кремлем перетворення Москви в "порт трьох морів". Велетенського розмаху регуляційні роботи, сполучені з будовою каналів та отворення біля Москви "штучного моря" є в дійсности "положення: на-мапу" східної Європи ДРУГОЇ, рівнолеглої до залізничної, водної сітки, яка має на меті ЛІКВІДУВАТИ НАВІТЬ ТІНЬ Ї ЕКОНОМІЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ. навіть тинь торгівлі, яка йшла б за ПРИРОДНИИ бігом водних шляхів і НАЧИНУТИ і тут штучну систему створену ЛІШЕ І ТІЛЬКИ В ІНТЕРЕСІ МОСКВИ, - московського народу. Це дуже характерне для людей, які в основу всього свого світогляду кладуть економіку - адже ЦЕ Є ЕКОНОМІЧНЕ ЗАКРІПАЧЕННЯ І ЕКОНОМІЧНЕ ПРИВ'ЯЗАННЯ ВСІХ КОЛЬОНІИ МОСКОВЩИНИ ДО МОСКВИ.

Галичина, Буковина і Закарпаття до недавна не належали до московської держави і це ясовує зчасті і густоту залізничної сітки в Галичині та на Закарпатті, де на кожних 10.000 душ випадає показна шифра / Галичина - 18,7, а Закарпаття - 12,3 / тоді як на українській землі підлеглий Москвіщині випадає тільки 4,3. Треба ще додати, що значно погіршилася перевозоздатність залізниць після 1918 року.

Дуже эле стоїть справа з битими шляхами / шосе/, яких є дуже мало. На було напр. зовсім битих шляхів до таких міст як: Катеринослав, Полтава, Одеса. Будову найконечніших шляхів стратегічного значіння розпочато було в УССР в році 1930, однак і зараз найше не має шляхів пристосованих до автомобільного руху. Грунтові ж шляхи є в жалюгідному стані, такому стані, якого на Заході собі навіть не уявляють.

Автомобізізи у зачатковому стані.

Довжина водних шляхів України 6180 км., а з них біля 200 км. випадає на штучні шляхи / канали/. Тут знова очевидна господарка окупантів. Тоді, як у Франції на кожних 100 км. водних доріг випадає каналів 44 км., Німеччині - 19, Польщі - 5 то на Україні - 3 км. Регуляцій рік не переведено. Справді запроєктовано великі регуляційні роботи на Дніпрі / конечні тепер для Московщини/, але тимчасом зроблено мало. Однак чини, пов'язані з поширенням потрібних для Москви галузей промислу безперечно прислужуть владу перевести ці плани в життя. Рух вантажів у басейні Дніпра, зріс двічі, порівнюючи з роки 1913.

Морський транспорт є в марному стані, бо Чорне море мало цікавить Москвіщину. Навіть мала Греція має більшу флоту за чорно-морську торговельну флоту і властиво грецькі кораблі обслуговували чорноморську плаву.

Рівнож мало розвинутий є паштовий зв'язок. Україна під цим оглядом стоїть навіть позаду Румунії.

Про торгівлю на Україні говорить важко. Перед першою світовою війною в основному вона спочивала в руках чужинців. Тепер в руках чужої держави.

Зайнятих в цій державній торгівлі та транспорті було на кожних 1000 душ населення 149 жидів, 33 москвини і 27 українців. Це наслідок Полтавської поразки. Майже 78% чужинців, які обсіли Україну, працює там де могли би працювати самі українці.

Перед першою світовою війною в рамках капіталістичної продукції, вивіз з України був скерований головню за межі імперії - навіть менш численні московські капіталісти не потребували харчів для Московщини, але потребували для себе грошей.

По 1918 році вивіз харчів скерований на Московщину / МОСКОВСЬКИЙ на-рід хоче краще їсти /, але перевага вже у вивозі з України належить не харчовим продуктам, тільки сировині для промисловості і пілфабрикатам. Це також є зрозуміле - бо московський наряд готувався до війни. Це НЕ ЗНАЧИТЬ ШО МЕНШЕ СТАЛИ ВИВОЗИТИ ХАРЧІВ, ЛИШЕ ШО ЗБІЛЫШИЛИ ВИВІЗ СИРІВЦІВ.

Нарешті на закінчення мусимо сказати кілька слів про фінанси України. Фінансова політика тісно з'язана з економічним розвитком кожної країни, а тим більше країни, окупованої чужинцями. Коли частина зібраних податків витрачається на будову шляхів, шкільництво, будову установ публічних, агрономічні досвідні станції і то такі, які мають служити не інтересам метрополії, лише даної території. - то це все дає на даній території додатні економічні наслідки. Коли ж з данної території стягаємо податків більше, а видаємо на всі потреби менше, решту використовуючи на потребу пануючого народу то тоді це З РОКУ В РІК ЗБІЛЫШУЄ УБОГІСТЬ КРАЇНИ і робить її все менше поступовою, більш відсталого країною, а її населення більш убогим і темним. це такач "замаскована данина" як та, яку платили в старовину підбиті народи.

До революції справа з цим стояла так:

Року 1913 випадало на душу населення України всіх податків 16р. 97 коп. а зроблених видатків на Україні / в тому числі на окупаційне військо та поліцію / припадало 8 р. 32 коп. Це значить, що кожен українець платив переможцям "дані" пересічно 8 р. 32 коп. золотом річно.

Одна лише частина України-Кубань, платила дещо меншу абсолютно суму, але ВІДНОШЕННЯ ЗБЕРЕГАЛОСЯ ТЕЖ / податків випадало на душу 11 р. 20 к., а видатків усіх випадало лише 5 р. /.

Куди ж ішла ця щорічна дань?

У Московщині випадало на душу всіх податків лише 11 р. 90 к., а ВИДАВАНО БІЛЫШУ СУМУ, таку, що на душу випадало по 13 р. 99 к. ЦЮ НАДВЫШКУ ПОКРИВАЛИ МЕНШАНЦІ УКРАЇНИ.

З того склалися величезні суми. Так напр. Кубань 1913 року заплатила 34,338,967 руб. податку, а витрачено було на її території тільки 15,543,000 рублів.

Не дивно, що напр. в 1914 р. московська імперія МАЛА Б бюджетового НЕ-ДОВОРУ без України аж 170.331.000 руб. / 85.165.500 ЗОЛОТИХ долярів /, а з Україною мала ще й надвышку в 10.833.000 руб.

Це значить, що УКРАЇНІ ЗМАРНУВАЛИСЯ ТОГО РОКУ 181.244.000 ЗОЛОТИХ рублів. Не треба бути навіть економістом, щоб гаразд зрозуміти, як могла б виглядати Україна, коли б ДЕСЯТКАМИ РОКІВ не платила б що року подібної суми.

Московські міста, фабрики, шляхи, московські театри, література, ін-стество; культура, наука і освіта - розвивалися за наші гроші... Раб десятиками літ збільшував силу і могутність свого ворога.

х/ коли ця загальну суму стягнутого з даної території податку поділимо на кількість сталого населення.

Що ж принесла нам московська революція?

Більшість важливіших родів продукції стало "всесоюзними" - це б то Москва усі ПРИБУТКИ з них ЗАБИРАЛА БЕЗПОСЕРЕДНЬО СОБІ. Податки сплачується у імперську касу, отже навіть тою частиною, яку "вернуть" / хоча б на удержання органів безпеки / також користується певний час держава пануючої нації. Уяву що до висоти затримованої "дані" дають напр. такі числа: в році 19-25-26 НЕ ВЕРНУЛОСЯ НА УКРАЇНУ 125 мільйонів руб. / Офіц. видання Статистичного Упр. УССР./

У році 1928 загальний бюджет виглядав так.

Бюджет ССРСР / московська імперія /	- 126.777.699.000 руб.
" РРФСР / територія Московщини /	- 21.407.000.000 "
" УССР	- 5.977.000.000 "

А в тому році населення України / не самі українці, а з чужинцями було двічі тільки менше за населення РРФСР! /

Ці цифри є нормальні і ВЗАЄМВІДНОШЕННЯ Є СТАЛЕ. У році 1947 воно збереглося майже без змін. Ось як розподілялися суми:

Бюджет ССРСР	- 374.105.064.000 р.
" РРФСР	- 45.852.887.000 р.
" УССР	- 14.789.031.000 р.

З того випливає, що хоча валюта в наслідок війни впала / інші цифри / однак НЕ ЗМІНИЛОСЯ ТРАКТОВАННЯ в бюджеті України, як колонії.

З поданих урядових числових даних видно, що не "большевики" чи знова "царат" висмоктують з України всі соки, ТІЛЬКИ - МОСКОВСЬКИЙ НАРІД.

Щоб жертва не пручалася, або не спробувала цілком визволитися - найкраще робити це так, щоб вона того сама не помічала. Царат сфальшованою "історією" неширим твердженням, що уважає і українців і москвинів "єдиним русским народом", а також виказуванням лише у грубих, докладних працях в ділянці бюджету висоти податків стягуваних з окремих районів держави - спритно приховував істоту тої фінансової політики. Щоб пізнати правду - треба було студіювати ті матеріали вибираючи окремі "губернії" та складаючи Україну з тих шматочків на які її покровсали москвини. Але, пошаму, все ж українці почали доміркуватися, як стоїть справа. Та тут надійшла революція і коли вона закінчилася перемогою московських большевиків, а потім новою окупацією України - то большевики вирішили скерувати всю увагу українців на колоніальну політику "царату" і криком "тримай згодія" відвернути увагу від справжнього "згодія" - московського народу / і очевидно - від себе / .

Щоб заховати ж своє поступовання в ділянці фінансів, вони майже все, на Україні що дає більші прибутки, з чого впливають до каси податки - оголосили "всесоюзним" і тоді податки від пошти, залізниці, телеграфу, горілки, сірників, цукру, та безліч інших прибутків почали вступати з України безпосередньо у "всесоюзну", це б то московську, касу. Так вони обминули потребу, що Україна ці гроші платила - виказувати в бюджеті, а заразом і потребу признаватися, що ці українські гроші вони зуживають на цілі й потреби московські.

Таким чином читаючому загальному здається, наче б то від українців не беруть москвини нічого, бо "всесоюзная" каса видає з "власних" прибутків.

Самозрозуміло, московський нарід на культурне й економічне піднесення якого витрачається велика частина тих грошей, приймаючи під увагу всілякі можливості, а серед них і можливість упадку большевиків вже тепер дає, щоб Україна і в цьому випадкові не вирвалася з московського ярма. З цим метою як москвини, так і москвофіли, видають, немов вони не знають, що і нині / за большевиків / і раніше / за царату / дуже велика частина тих грошей йшла і йде не на уряд, а на підтримання і розвиток московської

культури та поліпшення життєвого рівня московського народу, який без експлуатації України був би ще багато нижчий, а також ідуть ті гроші на збільшення сили народу московського і будову промислу та московських міст. Всі москвини без різниці поглядів пишуться цими досягненнями большевиків, всі вони здоблені як появою нових каналів так і будовою шкіл, здоблені всіма досягненнями, хоча може де-що хотіли би зробити "по іншому" і всі вони, навіть цинічно в ролі ворогів большевизму, уникають говорити про колоніальну політику Москви, про експлуатації поневолених націй. Їм треба, щоб українці уважали причиною всього свого лиха "режими" /той, чи інший/, окремих "шовіністів", словом кого завгодно, аби лише не побачили правди, аби лише не усвідомили собі, що на шляху вільного розвитку українського народу та розвитку України стоїть від кількох сотень літ той же московський нарід.

Самозрозуміло, фінансова політика вже сама вистарчає і вичерпуюче пояснює не лише причини збільшення відстані, яка зростає з року на рік, між населенням колонії й населенням метрополії в царині не тільки економіки, але й в царині культури. Картина стане ще більше виразною, коли ми візьмемо під увагу, що з видатків РСФСР НЕ ЙДЕ НІ ОДИН РУБЕЛЬ НА КУЛЬТУРУ УКРАЇНСЬКУ, АЛЕ З ВИДАТКІВ УССР В ПРАКТИЦІ БІЛЬШЕ 50% ІДЕ САМЕ НА МОСКОВСЬКІ /"місцеві"/ ПОТРЕБИ. Мало того, навіть і ті "не московські" потреби які задовольняють окупанти є тільки умовно не московськими, а українськими, бо ж велика кількість видаваного українською мовою є в дійсності пропагандою на користь Москви.

Спробуємо з'ясувати докладніше це наше твердження.

Мусимо нагадати собі, що в межах РСФСР живе коло 6 мільйонів українців і то здебільшого компактною масою, бо це переважно населення безправно включених в межі РСФСР українських етнографічних земель /таких, як напр. Кубанщина, де українці творять понад 67% усього населення!/. Отже українців є в межах РСФСР мало-що менше, як було їх перед 1939 роком у межах Польщі і різнож мало-що менше, як було москвинів на Україні. Тимчасом державне "українське" видавництво в УССР друкувало що-року НЕ МЕНШЕ 30% усіх видаваних книжок у мові МОСКОВСЬКІЙ, а крім того на Україні існують ще численні так би мовити "піддержані" МОСКОВСЬКІ Ж видавництва. Це "місцеві", українські видавництва, це б то засновані на Україні. Крім того більші видавництва РСФСР - мають свої філії і свої власні книгарні на Україні /це все робиться завдяки експлуатації не московських народів/. Тимчасом в РСФСР не існує ЖОДНОГО українського видавництва, московське державне видавництво самозрозуміло, також цілком не видає українських книжок та й книгарень українських також не існує. Московською мовою мали змогу москвини видати велику /понад 75 томів / "Большую Советскую Энциклопедию", "Малую советскую энциклопедию" / 10 томів / і щось коло 12 різних спеціальних енциклопедій / окремі галузі знання / - енциклопедії ж українською мовою, навіть одностомові, не знайшли потрібним окупанти видати.

Тимчасом українці під Польшею в році 1930-31 спромоглися самі видати трьохтомову українську енциклопедию, даючи тим доказ що навіть в умовах бездержавної меншини пята частина українського народу могла видати те, на що не спромоглися українці маріонеткової "держави" в наслідок як експлуатації так і національного гнєту з боку москвинів.

Наведені факти узасаднюють цілком наше твердження, що завдяки перебуванню України у московському ярмі зростає з кожною роком відстань між українським і московським народом, що український нарід все більше відстає культурно й економічно від московського народу, а московський нарід коштом українського та інших поневолених народів розвиває свою культуру і підвищує економічний добробут.

Так український нарід на своїй багатшій землі, в країні, яка наляжить під кожним оглядом до найкращих у світі, завдяки тому, що "московський солітер" висмоктує всі соки - цей наш нарід марніє і все більше переконаючою стає гірка правда слів П. Куліша про українців: "серед скарбів землі - голода гола", - бо ж дійсно український нарід і в цілому і індивідуально біднішає та десяткований то одним то другим "голодом" - зменшується в числі.

"Більшає довкіл - меншає овець!".....

На цьому ми закінчуємо огляд нашої землі та взагалі питань пов'язаних з географією України.

Ми нагадали в цьому нарисі познайомити читача / чи лише нагадати йому / з цілістю території, яка має більшість українського населення, з її по-вержнею, ріками, озерами, рослинним і тваринним світом, та людьми, що на ній живуть. Далі ми коротко подали якими відомими до нині природними багатствами відзначається ця територія, бо ці багатства виявляють ті делетенські можливості, які МАВ БИ український нарід, коли б міг тити багатствами розпоряджатись і шкористовувати їх. Нарешті, ми коротко познайомили читача з тим, як ці багатства шкористовуються чужинцями-загарбниками теперішніми "господарями" цієї території.

Щоб яскравіше однак підкреслити тут колюсальну різницю, яка є характеристичною навіть для розвитку промислу, сільського господарства і культури на Україні за даних умов, навіть коли б її "господарі" справді виявили надзвичайну господарність та запопадливість, - з тою господаркою, яку міг би вести дійсно незалежний, правний господар тої землі - мусимо звернутися до драстичного, але яскравого прикладу.

Людина виплекала в своу інтересі високоякісну, расову свиню - йоркшира. Ця свиня має максималну здібність скоро гладшати й давати чудове, грубе, смачне сало. Але коли ми підійдемо до цього осягнення зі становища НЕ ТОГО ГОСПОДАРЯ, що годує свиню, ЛИШЕ САМОЇ ТВАРИНИ? Тоді нам доведеться визнати, що йоркшир УТРАТИВ в наслідок своєї "расовости" здатність до незалежного існування / в лісі чи в полі /, втратив здатність шваво порушуватись, жити повним життям і насолоджуватись ним. Йоркшир став З ЙОГО ВЛАСНОГО СТАНОВИЩА, калікою, потвором, життя якого обернулось в безшнстовну вегетацию, що тягнеться замість можливих кількох десятків років, з волі тих, що скалічили його - лише яких один-два роки.

Цей приклад треба пам'ятати, читаючи, як подані тут відомости та цифри про зріст важкої індустрії й пещних родів хемічної, харчової чи електричної промисловости, транспорту чи культурних установ, так і довідуючись про полі, ще не подані числа господарчо-культурних "досягнень", які нам ще принесе майбутнє.

Наука повинна знайти людину з дійсністю, а не з міражами, зі справжнім станом річей, такими, як він є - тоді лише вона може дати користь очевидно, як ми з тої науки схочемо і зможемо шкористатися.

Знання своєї землі дає дуже мало, коли оно зводиться до знання "географічного каталогу" та статистичних даних поданих так, що з них дуже важко зробити належні висновки.

ХОЧЕМО знати свою землю - БО ЛЮБИМО ЇЇ, бо вона годувала наших предків і вигодувала нас. Але просто "знати" - це за мало! Треба успішнє пати небезпеку того стану в якому вона перебуває, треба знати хто її нищить, щоб могли активно виявити свою любов до нашої землі.

Мало пшатися нею, мало любити її літєплом любовю! Вона давала життя нашим предкам і дала його нам. І ми повинні шити віддати своє життя за її шневолення і за шастя нашого народу - в боротьбі з нашими тисячолітнім дорогом, повинні готуватися до тої боротьби і працювати не лише для себе,

але і для її визволення. Стане вона вільною - будемо і ми шановані в світі, будемо щасливі - загине - і ми станемо безбатьченками, паріями серед народів.

МОСКОВСЬКА І МОСКВОФІЛЬСЬКА "ГЕОГРАФІЯ" ВСУПЕРЕЧ ПРАВДІ ЗАПЕВНЯЄ, ЩО:

1. Україна, як природної фізично-географічної та економічно-географічної одиниці не існує, бо вона і під оглядом будови поверхні і під оглядом підсоння, рістні, тваринного світу, як рівнож річок і шляхів - є частиною "східньо-європейської, або російської рівнини".

2. Природні багатства України пов'язані природними, нерозривними, багатовіковими зв'язками з промисловістю та промисловими центрами решти Росії й штучне зірвання цих міцних зв'язків привело б Україну не лише до хвилевого захитання її економічного життя, але й до економічного занепаду. Лише за допомогою братнього російського народу може Україна будувати таких велетнів, як Дніпрельстан і розвинути важку промисловість, якої розвиток свідчить, що не може бути й мови про дальню колоніальну політику Росії.

УКРАЇНСЬКА ГЕОГРАФІЯ, В ЗГОДІ З НАУКОВОЮ ПРАВДОЮ ТВЕРДИТЬ, ЩО:

1. Україна будовою поверхні, геологічним минулим, ґрунтами, підсонням, рослинним та тваринним світом, напрямком і характером річного systemu - творить окрему, цілком самостійну одиницю, ближчу до центрально-європейського світу ніж до північно-східнього, московського.

Шляхи на Україні, до того часу, коли її загарбали москвини, отже до останніх двох віків ніколи не в'язали її з Москвою - пізнійші ж - є витвором не природних економічно-географічних інтересів, лише твором московської держави, яка керувалася, проводячи їх тільки власними інтересами.

2. Природні багатства України хижацькі випомпуються москвинами зі шкодою для українського народу, які, використовуючи свою державну організацію, штучно скеровують їх до створених, з розрахунку на чужі природні скарби, московських промислових центрів. Розірвання штучного цього зв'язку вправді вахитає цілковито самими підставами економічної, політичної і культурної сили Московщини, Україні ж уможливить до створення власного всебічно розвинутого промислу - продавати свої сирівці й підфабрикати "з вільної руки" тому, хто більше платитиме, а купувати промислові вироби там, де будуть вони кращі якісно і дешевші.

Московщина ж будувала на Україні ті підприємства, які їй оплачувалися, для своїх цілей збудувати, до того на них давала працю своїм людям; убажкують ті підприємства власністю московською /"ссесоюзною"/ і прибутки від них йдуть безпосередньо в московську касу. Шойно звільнення з московського ярма відкриває блискучі економічні перспективи.

3. "Близькість України до густо заселених районів РСФСР і БССР, відсутність між ними природних перепон, постійний зв'язок українського населення з російським і білоруським, спільність історичної долі, господарських, політичних і соціальних інтересів - усе це здавна об'єднувало три великі східно-слов'янські народи нерозривними зв'язками дружби". Це все гарантує Україні можливість використовувати для торговельних зносин усі величезні простори Імперії, не наражаючися на охоронні мита чи інші перешкоди в економічних зносинах. Тому географія дає аргументи за збільшення як найтіснішого зв'язку між цими народами.

4. Приналежність України до очолюваного москвинами союзу народів, дає розв'язку важкого проблему здобування необхідних для розвитку економічного життя, засобів та рятують український народ від експлуатації чужим капіталом.

3. Україна з одного боку положена у безпосередній близькості від високопромислових і густо заселених районів заходу /немає природних перепон/, а з другого боку - межує з малоазійськими хліборобськими й слабо упромисловленими країнами. Природним отже є, як вестися з тими країнами безпосередні торговельні зносини, так і підтримувати транзитний торг. Поки Україна жила незалежним життям - доти все згадане було підставою економічного розвитку.

Москвини поведомили Україну, перервали наказали владі зносини з Австрією, Німеччиною, а також з мусульманським світом і знизили українську промисловість та торговлю. Примусова приналежність до московської імперії, зв'язує торговельну незалежність України, дає Москвині монопольне становище не даючи Україні жодних користей, навіть веде до ступневого зубожіння і денационалізації українського народу.

Географічне положення України та її природні багатства самі штовхають Україну до усамостійнення і реорганізації економічного життя керувачися лише інтересами українського народу.

Звичайно приймати під увагу вигадки про "спільність історичної долі" та "дружбу" з московським народом - не доводиться. Історія дає тисячі доказів усього цинізму тих слів.

4. Будь-який тісніший зв'язок з Москвиною, як показує найже ліквідний досвід, унеможливило користання плодами своєї праці, бо Україна, що року віддає безпосередно Москвині /в різній формі / на її бюджетні витрати коло 70% своїх доходів.

Москвина ж експлуатує Україну так, як не міг би не робити навіть чужий капітал.

РАСОВІ ТА ЕТНОГРАФІЧНІ ПРИЗНАКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Людськість, всупереч усім фразам космополітів, не є чимсь суцільним, навпаки, можна легко відрізнити один нарід від одного, навіть коли представники тих народів говоритимуть обидва, якоюсь одною, чужою мовою.

Як бачить читач, ми, в данному випадкові маємо на увазі не само-свідомість того чи іншого народу / це належить уже до суспільнознавства або соціології і ми пізніше зясуємо цю справу, говорячи про те, чим є всяка "нація" /, а саме ті риси, які можна помітити так би мовити "збоку".

Всупереч усім загальниковим твердженням, ширеним серед нас власне нашими ворогами або свідомими чи несвідомими їхніми прихвостнями, наче б то "всі люди однакові" - ми постійно маємо нагоду переконуватися, що такі люди не є однакові й різняться / щоб вони нам про це ні казали / і будовою тіла, і вдачою, і культурою і звичаями.

Існує тому й наука, що вивчає головні особливості будови тіла людей різних народностей, а також пов'язані з ними особливості вдачі й зветься та наука - антропологією.

Звичаї, побут і вірування та впливаючу як з особливостей будови тіла, так і зі звичаїв та побуту вдачу народів, а також народню творчість вивчає інша наука, що зветься - етнографія.

Ми спробуємо спочатку коротко познайомити читача з тим, що говорить антропологія про український нарід, а потім спинимось також на етнографічних особливостях українців.

I.

АНТРОПОЛОГІЧНІ ПРИЗНАКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Науки, які вивчають життя людини, як істоти суспільної, які вивчають суспільне життя людей в минулому і нині, життя народів, їх повстання, життя націй і т. д. - такі різняться від так званих "докладних або стислих наук" / до яких належать: математика, фізика, хемія і т.д. /, що в них ми зустрічаємось з великим суб'єктивізмом і великими розходженнями між ученими різних націй.

Так, як важко було б ліклякати серед математиків "розходження" напр. в тому, що "сума кутів усякого трьохкутника рівняється двом прямим кутам", то так само важко знайти напр. історика польського і московського між якими не було б засадничих розходжень. Очевидячки український історик, який справді незалежно опрацював історію - також не дійде згоди з таким істориком. Це пояснюється тим, що науки пов'язані з суспільним життям людини, узасаднюючи істотний стан /за якого, як знаємо, в народи падають та поневолені / і є "моральною" зброєю в руках націй. Отже інакше кажучи ці науки тісно пов'язані з ІНТЕРЕСАМИ націй та держав, а тому повільно було б ставитися до них так, як до наук стислих.

РАСОВІ ТА ЕТНОГРАФІЧНІ ПРИЗНАКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Науки про расу, нарід і націю мають дуже велике політичне значіння і тому учені різних націй свідомо /а де-коли й пізсвідомо/ вносять багато де-чого, з чим небезпечно погоджуватися.

У першу чергу, кожна пануюча нація за допомогою антропологии це б то науки, що вивчає особливості будови тіла різних народностей та особливості певних прикмет вдачі - намагається не так підкреслити окремішність свого народу /це їй непотрібне, бо як довго вона є пануючою нацією, так довго ніхто не може намагатися її асимілювати, або трактувати наче додаток до іншої /як, наголосуючи вищість його під оглядом духових прикмет, що впливають з його природи намагати ся затерти межі, зробити означення народу остільки широким та еластичним, щоб улегшити собі працю всмоктування та асиміляції підбитих /сусідніх/ народів.

Зідомо, що тим докладнішими є якісь поміри чим прецизійнішими і докладнішими є прилади, що ними послуговуються. Докладний інструмент, докладний прилад - усувають недокладности праці тих, хто ними послуговується. Недокладний прилад унеможливує докладність праці.

Мова людська, а особливо терміни, тоді допомагають стислому, докладному і виразному думанню, коли є докладні, окреслені і не допускають неясности розуміння та суб'єктивізму.

Пануючі нації не мають найменшого інтересу вживати для де-яких тямок термінів, що мають надто стисле, окреслене значення. До таких термінів у першу чергу належать терміни: "раса", "нарід" і "нація".

Подібно, як для пануючої суверенної нації є корисним вживати неправильно терміну "суверенність" /щоб могли, визнаючи на папері суверенність тої чи іншої залежної нації позбавити її непомітно всякої суверенности/, так само корисним є вживати терміни "раса", "нарід" і "нація" в найрізкіших значіннях, витворюючи тин "каламутну воду" в якій завжди легше "ловити рибку".

Плутанину, яка вже була в цій справі, по першій світовій війні ще збільшили німці й москвини.

Німці, маючи намір підбити європейські народи думали при тому використати народи германської раси. У зв'язку з цими своїми плянами вони звернули спеціальну увагу на антропологию. Антропологи-нацисти свідомо майже не звертали уваги на все те, що об'єднувало козний із народів в одно ціле, тільки підкреслювали з притиском наявність тих расових /а не народних/ первнів, які були спільні народам германської раси /нордійським/, а навіть зустрічалися у народів сусідючих з германськими. Підкреслюючи зсиду її у всіх випадках ці моменти, вони таким чином підкреслювали, що нарід німецький, голандський, норвежський, данський і шведський, а навіть по часті англійський є народами "нордійськими" і творять наче б то одно ціле. На цій расовій, а не народній основі хотіли вони оперти свою загарбницьку політику.

Вказання з на наявність "нордійських" типів серед французів, поляків, чехів і т.д. мало утворити підставу для пізнішого виділення з тих народів частини більш безхарактерних людей і використання їх в цілях знищення тих народів.

Тому німці охоче вживали слово "раса" замість терміну "нарід" а слово "нація" стосували головню до німецької нації, не конче признаючи націїми напр. чехів чи поляків.

Москвини /червоні/ по 1917-18 рр., коли підчас революції московська імперія розпалась на кілька частин і питання національне набрало незвичайної гостроти - мусіли підбивши знова зброєю втрачені землі, з метою пригашення націоналістичних рухів симулювати /вдавати/, що вони порвали з колоніальною політикою гноблення та що їхня імперія наче б то стала державою "вільних націй". Тим способом вони від того часу під

маркою "ліквідації шовінізму" - ліквідували націоналізм, гасили небезпечну для них силу. Але мавчи в плані підбити цілу Землю, вони мусіли працювати під неаблаганним тиском законів суспільного розвитку над об'єднанням поневолених народів в одно ціле, перейняте духом єдності. Тому, що доведеться поневолити "пролетаріати" інших націй - отже "свідоміло" творити національну єдність московську, але так, щоб денационалізаційною акцією не розбудити приспалих націоналізмів. Це й робить московський уряд, однак звучи націю, яку він творить словом "народ", а те значіння яке доти мала в мові московській народність, або місцева відміна чогось більшого - надане слово "нація".

У поляків слово "нарід" значить те, що правильно означається словом "нація" і це полякам не шкодить, бо вони до совєтської окупації мали слово "люд", яке значило те ж, що по нашому нарід і цих двох термінів вони ніколи не змішували.

Французи, від часів французької революції вживали терміну нація для означування всіх громадян Франції /без колоній/, отже було це означення, яке наближалось до правильного. Англіїці і американці, мають велике число людей приналежних до інших народів, але поанглійських і бажачи той процес асиміляції прискорити та мавчи потребу вкоктати ті різнородні елементи та не мавчи потреби забезпечувати цілість англійської нації - вживали до недавна слово нація у Сполучених Штатах з розумінні державної приналежності, а з Англії - державної приналежності з тим однак, що воно не поширювалося на колірові колоніяльні народи. Але тому дуже часто англійці словом RASA означували те, що зється і повинно зватися словом нарід.

Ми мусіли звернути увагу на самому початку на цю термінологічну плутанину, бо без усталення докладного значіння вживаних термінів не можна мати певности, що читач належно зрозуміє про що далі мова.

Мусимо отже на початку звернути увагу на те, що антропология та етнографія вивчає характерні ознаки того, що ми означаємо словом нарід, але не займається пізнаванням прикмет які творять "націю". Що таке нація - ми зясуємо в окремому розділі на своєму місці. Тут мусимо лише зясувати значіння терміну "раса". Раса - це слово французьке, яке означає породу людей, що більше відрізняються ніж нарід від інших рас. Расов прийнято називати породу відмінних фізичними прикметами від інших подібним коліром шкіри, формою черепа, коліром і родом волосся, виглядом і розміщенням очей і т. п. Раніше головню вживали цього терміну для означення раси білої, раси чорної, раси жовтої і т.п. Нині, антропология означає терміном раса кілька підставових типів з яких повстали напр. нинішні народи білої раси. Однак і далі наука відрізняє означення раса від терміну нарід. Немає "німецької", "польської" "французької" чи "української" раси, але є такі народи.

Вживається ще в літературній мові вираз "расовий англієць", "расовий француз", "расовий українець" і також "расовий голуб", або "расовий кінь" - ці вирази означають, що певні характеристичні прикмети того чи іншого народу зустрічаються у данній особі в цілості і окрасо. Але це не дає права замінити термін "нарід" терміном "раса" бо це робить мову недокладною і викликає непорозуміння.

Оскільки ми тепер звернемося до українських праць, які трактують про питання походження українського народу, то побачимо, що останні нацистські антропологияльні теорії, резульні і доцільні з погляду плянів, які мали німці перед другою світовою війною - знайшли серед українців наслідувачів, які не розуміючи в яких цілях ті теорії ширила нацистсь-

ка антропология - механічно перенесли їх і достосували до українців, Українці не можуть нині, будучи самі в ярмі й не маючи ще власної держави, мати будь яких плянів підбор інших народів / такі б пляни були б смішними / - не потребують для розкладу інших націй ширити ті німецькі погляди. Застосовуючи ж їх до себе / при нинішньому стані поневолення / вони замість збільшувати свою силу - розкладають самих себе. Тому народньому організмові, який є в стані розросту і який всмоктує в себе усі елементи які здається захопити - мезгі, охоронна болонка, не є потрібні, вони звязують і перешкоджають. Для народу, який є zagrożений, який мусить забезпечитися від тиску ззовні - така "болонка" конечно, так, як для промислу в початковій стадії розвитку потрібні охоронні мита.

Серед українських авторів ширив такі некорисні для нас погляди / трипільці, матриархат, субстратність раси з якої походять українці / В. Шербаківський та почасти Р. Бидик. На поглядах же В. Шербаківського та публіцистичних працях на історичні теми не українських авторів / головно москвіти / опер свою працю лікар з фаху - Крій Липа, який тому й допустився багатьох засадничих помилок.

Тут ми подамо спочатку ті здобутки антропологічної науки, яких певність не підлягає сумнівові, які оперті на численних особистих дослідах учених, а в першу чергу такого загально визнаного ученого, як Хведір Вовк. Помилкові ж погляди коротко розглянемо окремо.

Існує на світі тепер, як каже антропология, лише відносно невелике число основних расових типів, при чому в кожному народі можемо помітити перевагу того, чи іншого типу, хоча майже кожий народ повстав у наслідок сполуки двох, або більше расових типів. Це все зовсім однак не означає, що народи під оглядом фізичним не різняться один від одного тому, що в їх склад входять ті ж типи, лише в різному відсотковому відношенні. Чи напр. двоє правнуків не різняться від себе виглядом, вдачою і всім іншим, та чи можна їх з огляду на спільне походження уважати за те саме, за одну індивідуальність? А народи сучасні також є нащадками / "правнуками" / якихсь основних рас.

Кожна господиня знає, що навіть з тих самих складників, не додаючи до них нічого, можна приготувати цілком різні страви / напр. пироги і вареники x/ /

Так само стоїть справа і з народами. Лише тому, що людина належить до тваринного світу і підлягає тим же законам природи, встановленим Богом, що і решта живих істот - тому людина підлягає також і законам спадковости.

Згідно з тими законами, нащадки білої кішки та чорного kota не будуть усі сірі, або всі рябі, але в кожному новому поколінні будуть траплятися не тільки рябі чи сірі, обовязково і майже чисто білі і майже чисті чорні. Також траплятися можуть у пізніших поколіннях як чисто чорні так і чисто білі. Коли ж напр. спарувати двох білих котів, що походять від тої мішаної пари, може народитися і чорне кошеня.

Був напр. у Америці випадок, що у білої жінки і у білого чоловіка вродився син мурин. Переляканий жінці зясував її чоловік, що у нього в роду справді був один мурин і в наслідок того вже в двох поколіннях на світ приходила одна чорна дитина від білих батьків!

Отже - немає народів "чистих" расово, є мішанки, але ті мішанки - кожна є інша і більшість тих мішанок перетворилась у більш-менш своєрідні сполуки. Попльковими є за складовими частинами, які можуть і повинні час від часу виступати у певних осіб виразнішо - не бачити нової цілости.

x/ Вареники під польським впливом звать на Зах. Землях пирогами. Пирогом по укр. зветься туже тісто з якоюсь налявкою - ПЕЧЕНЕ.

Це все ми мусіли з'ясувати тому, що і в українській новітній літературі /перед творцями нових картин і малюнків обов'язково остеретти читача / в яких так дбайливо випилюють автори саме ті провали, котрі доводять в основі лише те, що українці не є первітною расою, тимчасом у читача повстає враження немов маємо до діла з чимсь, що не творить цілоти.

В дійсності існує ОСНОВНИЙ тип ПЕРЕСІЧНОГО українця, але у багатьох українців / не у більшості / помітна перевага якогось расового первня з числа тих, що брали участь у творенні українського народу.

На витворення українського народу мали вплив раси: нордійська, арменоїдна і частково середземноморська.

Прикметою нордійської раси є: ясний колір волосся та шкіри, ясні очі, високе чоло, голова довга, стан гнучкий.

Вдачою нордійців є енергійний, охочий до дослідів, нахил до річливості й чину. Відзначається організаційний хистом. Всі ці прикмети ми мали нагоду спостерігати від найдавніших часів у нашому народі.

Раса Арменоїдна є круглоголова, має хвилясте волосся, часто-густо кучеряве, темного коліру, шкіру матову, темні великі очі, трикутне обличчя.... тулуб довгий, грудна клітка опукла, широкі плечі. Зі змішання цих двох рас мала повстати т.зв. динарська раса.

Динарці відзначаються тверезістю, сполученою з дрібничковістю, перебільшеною амбітністю й хоробрістю.

Середземноморська ж раса відзначається темним коліреш волосся й смаглявістю. Волосся хвилясте. Лице має овальне, чоло своєрідне широке. Малі уста, червоні й довгі. Зріст низький, тулуб досить довгий. Череп довший, чим у нордійців. М'язовість, рухливість, нахил до патосу, легкий перехід від захоплення до зновірря - прикмети вдачі середземноморця. Балакучість і поверховість - негативні риси середземноморця.

Дві перших раси і трохи третьої, змішавшись протягом віків, створили український наріччя. Тепер українці відрізняються значно від своїх слов'янських і не слов'янських сусідів, як будовою тіла, так і вдачою.

Як стверджує відомий антрополог Хведір Вояк, українці тепер безперечно належать до темноволосої раси. Стародавні ж грецькі арабські й візантійські джерела свідчили, що мешканці України мали ясне волосся, інші, тодішні джерела, що темно-русяве, інші, що темне.

Однак ті джерела часто плутають слов'ян /українців/ і русів /за-рягів/ та взагалі відзначаються великою недокладністю. Очевидно, одні говорять про русів, а другі про українців.

Тепер відсоток ясноволосих є дуже незначний, / яснооких депо більшій / при чому це ясне забарвлення зустрічається переважно з прикордонних місцевостях і тому без сумніву спричинене домішкою сусідів, що належать до рас ясноволосих / москвини, польки, білоруси / .Що до зросту то українці належать до раси високорослої і переважає або зріст вищий середнього, або високий і то так стало переважати / знова за зняттям прикордонних районів /, що не можна припустити нічого іншого, як те, що зниження зросту викликала так домішка, що й ясноволосість.

До найбільш сталих прикмет однак слід віднести у людини форму голови, /промір попереду до проміра впоперек/ раси, котрі мають більш видовжену голову / спереду назад, як дивитися згорі / чи більш круглу. Українці належать до круглоголовок і трохи більша довжина голови завжди виявляється лише в парі зі зниженням росту й яснішим волоссям - отже вказує на домішку тих же сусідів.

Досліди над високістю черепа довели також, що зниження цієї висоти помітніше в місцевостях де мешкали українці в довший період з сусідами. Своєю видовженою обличчям також українці значно відрізняються від сусідів, у першу чергу від москвинів.

Що до форми носа, то українці відрізняються від усіх сусідів тим, що мають рівний /не вгнутий/ ніс. Кирпатий ніс є безсумнівним доказом домішки москвинів, а "качачий" ляхів чи білорусів. Зустрічається кирпатий ніс серед тих українців, що відрізняються від решти й іншими антропологічними ознаками. Знова ніс з горбинкою зустрічається лише у кубанців /домішка осетинів/ та гуцулів /домішка румун і циганів/.

Довжиною рук /українці мають короткі руки/ відрізняється наш нарід від москвинів і поляків, звичайно довші руки трапляються в українців не чистого типу.

Довжиною ніг українці значно переважають не лише коротконогих москвинів, але ляхів та білорусів.

Все попереднє сказане доводить без жодного сумніву, що українці є досить суцільний расово нарід темноволосий, темноокий, вище середнього та високого зросту, круглоголовий та високолобий, вузьколобий, вузьколиций, рівноносий, короткорукій, довгоногий.

Всі ці ознаки складаються разом на суцільний антропологічний тип українця. Понадзвичайні відхилення можна спостерігати лише в місцевостях, що вклинилися в чужу територію та взагалі з прикордонних смугах.

Найчистіший тип українця є безперечно в центрально-південній частині України. Своїми расовими прикметами українці цілком відрізняються від своїх сусідів, але безперечно наближаються до південно-західних слов'ян.

Зате можна ствердити, що подані вже АНТРОПОЛОГІЧНІ ДАННІ вказують, що НЕ МОЖЕ БУТИ Й МОВИ ПРО БЛИЗЬКЕ СПОРІДНЕННЯ УКРАЇНЦІВ З МОСКВИНАМИ АБО ТИМ БІЛЬШЕ ПРО ЇХ СПІЛЬНЕ ПОХОДЖЕННЯ.

Наукові данні доводять, що українець в своїй антропологічній основі є найчистішим і найтипівішим слов'янином, беручи цей термін у племінному розумінні.

Однак наш огляд антропологічних різниць між українським народом і сусідами, а головне північними сусідами, що в цілях імперіалістичних претендують на спеціальний рід "споріднення" з нами, був би не повний, коли б ми не згадали про найновіші дослідні роботи над складом крови. Сучасна наука розрізняє кров відповідно до її прикмет расових, носіями котрих є т.зв. гени. Чи є в істоті речі гени вчені докладно не знають: одні вважають їх особливими ферментами, інші цілими системами, що їх виробляють ті ферменти і т. д.

Однак теорія генів пояснює дуже добре цілий ряд явищ спадковості. В залежності від того чи іншого роду генів /властиво їх комбінації/ поділяють вчені кров на чотири групи.

Дослідні довели, що незалежно від повної зміни оточення, саме завдяки генам, кров зберігає свої расові властивості. Кров'яний серум /це є то сукровиця крески, течиво жовтуватого коліру в якому плавають кров'яні тільця/ динарської раси дає при аналізі гени "А", "АВ" і "О" та зникає чого мало генів "В". Москвини натомість мають рішучу перевагу генів "В"

В українців цей ген майже не зустрічається. Він зустрічається лише у московських колоністів. Щоб довести наче б то і українці мають цей тип крові совєтські дослідники насправді робили дослідні серед мешканців деяких фактично московських сел на Слобожанщині. Справдані ж українці мають в своїй крові головно гени "А" з додатком "АВ" і "О",

Професор Сакоїлов /совєт. вчений/ в 1926 р. ствердив, що при шлюбах москвина з татаркою, або фінкою батько передає свої гени дітям. Шлюб москвина з чешкою, болгаркою, греккою чи українкою не дає тріркої комбінації ген / доказ расової окремішності і далекості/ та у дітей кров належить до тої ж групи, що й материнська. Це доводить, що расові прикмети москвина остільки відмінні, що вони при шлюбах зі західними і південними слов'янами набирають прикмет т.зв. "ознак процесивних", це є то таких,

які придушються генами дужчої кровяної групи. Московські кровяні ознаки виявляються отже переважаючими у відношенні до татар та фінів. Це й пояснює цікаве явище, стверджене з одного боку Челінцевим, а французьким дослідником Фуйе - в другого, що розродча сила ЧИСТОГО ТИПУ московської раси падає / за пів минулого віка - 1,5 разів зросло московське населення Московщини, а в 7 разів - України / і москвини "розпливаються" поширюючися в північному й східному напрямці кштом східних народів.

Зноваж автор численних праць про походження басків д-р Рене Марсіаль у числі 172 журналу "Грір" з 1950 року, помилково / як і багато західних учених / уважаючи москвинів за слов'ян, усе ж на підставі своїх дослідів над кров'яними групами мусів дійти до таких висновків: "Гени групи"В" властиві азійським народам творять у крові французів 11,2%, у німців - 12,38%, в українців - від 15 до 20%, у поляків від 15 до 21%, у москвинів же від 21 до 28%. З наведеного ясно, що все сильніші "азійські" настрої москвинів мають своє расове узаasadнення. Однак, що торкається твердження про зменшення розродчої сили москвинів, то на жаль, не цілком можемо з цим погодитися. Мусило пам'ятати, що то була мова про другу половину XIX віку, а також, що подані данні про розродчу силу згаданіх учених, не можемо узяти певними з поданих далі причин. Під той час йшла інтензивна колонізація південної України чужинцями / головню москвинами / і ми не знаємо, чи були при дослідях вони докладно виділені з числа "населення України", навпаки, маємо підстави уважати, що ні. Москвини, як це зясовують і експерименти над складом крові, вправді "розпливаються" серед східних народів, це б то йде дальший процес вбирання москвинами азійських елементів, який неминучо веде до азійщення самих москвинів, але, як завдяки цьому, так і завдяки кращим життєвим умовам, що їх завжди має пануюча нація, все ж числово вони зростають. Особливо некорисні для нас наслідки дала колоніальна політика червоного московського уряду. Але цей процес вбирання москвинами азійських первнів веде до ще більшого зростання різниць які так готро відмежовували український нарід від московського. З усього попередю сказаного ясно, що український нарід є під оглядом етнічним скристалізованим і суцільним та ріжниться від усіх своїх сусідів, а особливо, від москвинів. У декого може виникнути питання чому ми говоримо про будову тіла, кров, вдачу, а не звертаємо більшої уваги на мову? Чи ми не хочемо бачити, що мовно не так дуже ми ріжнимся від поляків чи інших слов'ян, а всупереч всім "расовим" аргументам разом з москвинами належимо до східно-слов'янської мовної групи? Відповідь така: є фактом науково та історично ствердження і не підлягаючим жодному сумніву, що мова для означення СТЕПЕНІ СПОРІДНЕННЯ має дуже МАЛЕ значіння, а будова тіла дуже велике. І з родині трапляється, що дитина виростає в обставинах завдяки яким не знатиме своєї мови й своїх батьків та відцурається від них, але вона НЕ В СИЛІ ЗМІНИТИ БУДОВУ СВОГО ТІЛА ОСОБЛИВОСТЕМ ОБЛИЧЧЯ ТА ІНШИХ ПРИКРЕТ СВОГО НАРОДУ,

Народи, що говорять "латинськими мовами" так подібними одна до одної, як слов'янські не тільки не є зі собою споріднені, але й мають різне походження. Напр. французи, нащадки кельтів, галів і германців, а еспанці - нащадки іберійців, басків, готів, вандалів, свезів і арабів. Ті народи говорять подібними мовами тому, що вони всі належали до римської держави, яка денационалізуючи їх спричинилась до повстання тих споріднених мов, що зявуться на споріднення народів, тільки на довге спільне перебування під владою того ж пана. Мова більшої частини жидівського народу / "ідіш" / є "споріднена" з мовою німецькою / зіпс. середньовічні нім. говірки / однак це не доводить споріднення жидів і німців, тільки є наслідком довгого перебування предків тих жидів, що говорять жидівською мовою в межах німецької держави. З москвинами й українцями було не інакше. Всі кращі землі на сході Європи були зайняті слов'янами, коли прийшло також слов'янське плем'я на ці землі / ближче споріднене з поляками, на що

вказує і будова тіла і наш старий літопис / та осіло в сточищах Волги, в межах, / чи може на півдні / старо-болгарської держави на Волзі.

Болгари були не слов'яне, ті фінські племена / Чудь, Меря, Вєсь, Марі, Коля і інш. / серед яких оселилися предки москвинів також були звичайно не слов'яне - отже те новоприбуле плем'я було на тому свіжо сколонізованому терені серед фінського моря.

Поволі відшувалися зони з типичні фінськими племенами, а також з населенням зруйнованого потім Великого Булгара, держави Волянських /но Дунайських / болгар.

За татарського панування до них протягом двохсот п'ятидесяти років докинувалися татари, з яких вони добре знали, а шлюбні зв'язки князів московських з татарськими, близькими до ханів родинами, були звичайною річчю, про яку не раз згадують літописи.

Так нарід слов'яно-фінський одержав ще приплив крові татарської і в наслідок того повстав нарід ТЕПЕР расою НЕ СЛОВ'ЯНСЬКИЙ. Цей нарід ще під час свого співжиття з фінами належав проти своєї волі /українські князі задовжали московських предків / яких дві сотні літ до української слов'янської держави, котра накинута йому книжку слов'янську мову дунайських болгар, яка була прийнята на Україні, як літературна. Така українська держава накинута тому народові й віру православну та державну назву, ця ж мова ще у XVIII столітті лягла в основу московської літературної мови, яка саме тоді повстала під певним поновним впливом українським / українські вчені за Петра I / . З огляду на цей незаперечний факт, московська мова належить до групи східно-слов'янських мов, яку створили ІСТОРИЧНІ ПОДІЇ, а зокрема приналежність москвинів і «русів до української держави, та християнство прийняте з Візантії, отже мова не може бути доказом того, що москвини справді слов'яни та ще й близько споріднені з нами. Ми бачили, антропологія стверджує відмінність нашу від усіх сусідів, а особливо від москвинів і її голос в цій справі є рішачим. Відомий український вчений антрополог і етнограф - Хведір Вовк, який особисто дослідив і доконав фахових помірів багатьох тисяч українців, обслідуючи населення всіх українських земель, на основі ним зібраного матеріалу та дослідів інших учених приходять до такого висновку:

"УКРАЇНЦІ ДОСИТЬ ОДНОМАНІТНИЙ НАРІД, темноволосий, темноокий, росту вищого за середній чи й високого, круглоголовий, розмірно високоголовий, вузьколиций, з різницею і досить вузьким носом і з розмірно короткими горішніми та довшими - довшими кінчиками ПОРІВНЮЮЧИ АНТРОПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНЦІВ З ТАКИМИ САМИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ ІНШИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ, МИ БАЧИМО, ЩО УКРАЇНЦІ БЕЗПЕРЕЧНО ВІДЛЮЖАЮТЬ НАМБІЛЬШУ СПОРІДНЕНІСТЬ ІЗ СЛОВ'ЯНАМИ ПІВДЕННИМИ ТА ЗАХІДНИМИ / за винятком поляків / ІХ СЛІД ЗАЛІЧИТИ ДО Т. ЗВ. ЯДРАНСЬКОЇ АБО ДІНАРСЬКОЇ РАСИ."

Це твердження є рішачче і обов'язує тому, що після праць Хведора Вовка не повинно бути більше модних таких ґрунтовних українських праць опертих на таких солідних власних дослідях.

Популярні публікації авторів, що не проводили дослідів і систематично антропологією, що висловлюють відмінні погляди - слід розглядати як спроби здобути собі популярність серед нефахової української суспільності, навіть в тому випадкові, коли такий автор сам себе зачисляє "скромно" до "найвищих представників школи Хведора Вовка", не можуть братися поважно під увагу. Вони, свідомо чи не свідомо, руйнують працю Хв. Вовка, скеровуючи усю найкращу увагу читача на випадки лексикального атактичного зливання у окремих українців расових прикмет тих расових типів, з яких складався український нарід.

Хв. Вовк, як ми бачили, підкреслював / як і д-р І. Раковський / досить велику одноманітність народу українського та приналежність його до ядранської раси.

Хто ж і чому почав звертати особливу увагу на в деяких випадках якнайбільше виявлені інші расові первні і то так, що майже розліталось саме поняття одноцільного народу? До того ж "новітні" статистичні дані, які при цьому послуговуються автор відмінних поглядів є не українсько-го походження і не дають певності, що при їх збиранні були виключені ко-льоністи-чужинці /серед яких є багато москвинів/. Ці кольоністи /меншини/ нині складають на наших землях коло 30% населення.

Постарайтесь коротко дати відповідь на поставлені нами питання.

Як вже ми писали, науки, що торкались суспільних відносин і наці-ональних проблемів зазнавали великого впливу політичних інтересів і кон-цепцій, що служать тим інтересам.

У ділянці антропологии дуже велику активність виявили німецькі нацистські вчені, які тенденційно використовуючи факти, підготовляли ґрунт до німецької загарбницької, асиміляційної і кольонізаційної політики і то в першу чергу - на сході Європи / згідно з тезами Гітлерової книжки "Майн Кампф"/.

Щоб узасаднити своє пізніше поступовання, вони, про ряд народів, яких землі мали намір скольонізувати - опрацьовували і ширили "нові по-гляди" згідно з котрими ті народи ..... взагалі не існували! Існувала новляв, органічно не зєднана мішанка основних расових типів з котрих, оповіщала та наука, творчи: і позитивний був лише тип нордійський, якого вони ототожнювали з німецьким народом.

Першими на німецькому шляху на Схід стояли поляки, отже тому про них вони вже в цілому розсягу зисловили свої теорії та поробили з них висновки. Українці мали прийти на чергу пізніше і тому, німці ще не все ясно сказали про них. Щоб вичерпуючо і переконуючо зисувати з чому справа, наводимо далі висновки відомої праці "Доля поляків" зроблені автором її проф. д-ром Г. Баєром.

Ось висновки цієї його праці / якої більша частина була присвячена скрупульянтному збиранню доказів, що не лише мазури, кашуби, куявяки і т.д. є окремі расові типи, але навіть польська шляхта є чужа расово решті поль-ського народу і т.д. /.

Проф. д-р. Баєр твердить :

"..... існує не один польський нарід, а кілька польських "народів" із спільною польською мовою.... кожна оцінка, яка рахується з "польшизном" як цілістю - нусить бути помилковою. ПОЛЬСЬКІ ЛЮДИ ^X ОДНАКОВОГО СВІТО-ГЛЯДУ НЕ ТВОРЯТЬ ЦІЛОСТІ АНІ РАСОВО, АНІ ДУХОВО, АНІ ПОЛІТИЧНО. "Польсь-кий нарід" належить до тих "народів", що не мають змоги зласними силами сформуваати свою територію.... популяційна перевага поляків / завдяки біль-шій плодючості / - означає погіршення німецької високо-цінної раси з низь-ким відсотком народжень. Тому, ДОЦІЛЬНА польська політика - означає згі-цнення і розпросторення німецького народу."

Підставно замість "поляків" усюди "українці" і кождому буде ясно, які "висновки" ніг би узасаднити з майбутньому "новий напрям", який пропонує хочби п. Єндик. Він безумовно робить це нічого не під-зрюючи, просто тому, що коли він студіював, подібні погляди були модними.

Тимчасом, той же проф. д-р. Г. Баєр так делікатно означає зава-ння подібної антропологии і антропологии: "ПРАЦЕМО ДЛЯ ДУШЕВНОГО РОЗ-ЧИЩЕННЯ ҐРУНТУ" - це є то сказати лєнніше, щоб психологично підготува-ти "кольонізаторів" до їхньої діяльності і виправдати так усе, аж до

х / пор. з пущенням в обіг в УССР та тепер на еміґрації "українських людьки".

"Освенція" / місце де спалили німці десятки тисяч жидів і поляків /.

Отже ми, уважали конечним остерегти ще раз / з наведених причин / перед виданнями , які "ревідують" Хв. Вовка у згаданому напрямці , фальшуючи для того думку пок. д-ра І. Раковського . Н гадуємо, що здобутки української антропології не лишаять сумніву що до самостійності українського антропологічного типу і виявляють безпідставність московських тверджень про будь-яке "кровне" / так висловлюються московські большевицькі автори / споріднення українського народу з московськими.

Самозрозуміло, протилежні правильному погляди німців нині зайві, але такі ж заіри що до українського народу , як мали німці , має віддавна нарід московський . Цілі власне слід пояснити, що подібні погляди хочоче німці публікують люди, що не мали і не мають нічого спільного з "націзмом". Ми, не маємо жодного інтересу відкидати твердження Хв. Вовка , тим більше , що їх не пробує заперечити сучасна наука. Але мало того, що антропологія явразно стверджує расову скрепленість українського народу , а як далі побачимо це твердження антропологів підтримує і друга наука - етнографія, що визчає звичаї , побут, культуру і зрування.

II.

ЕТНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ .

а/ Зайняття, способи пересування, пожива.

Як і слід сподіватися було в таких зайняттях як ловецтво, рибальство - можна помітити дуже мало чогось питомого, українського, бо ці зайняття були поширені за так давнього часу, коли ще окремішності народів підданого сходу Європи не виступали яскраво. Скотарство вже виникло пізніше і тому має певні питомі риси. В Гуцульщині напр. ще збереглося багато своєрідних звичаїв пов'язаних з цим зайняттям. От хоча б згадати про те, що коли віщі - "нарцину" гонять з осель на весну в гори, де вона пається ціле літо, то прибувши на місце , де вона має зимувати "ватаг" старший над пастухами, запалює урочисто , обов'язково за допомогою тертя "жидий вогонь" , або "ватру", яка має горіти не гаснучи аж до осені. Перший жар з тої ватри кидає ватаг у воду й тою водою кроплячи освещує все, з тому числі й худобу / корови, а головню віщі / .

Ще більш пізно повстало і поширилося у нас хліборобство. Хліборобські знаряддя наші багато в чому нагадують те знаряддя, яке мають підданні слов'яне, а почасти також і те, що було у римлян / напр. український плуг дуже нагадує старовинний двоколосний римський плуг /.

Раніше, ще коли нарід був заможніший , оранку переводили у нас найкраще звичайно волами / як в Сербії, Угорщині, Римі / запряженими в ярмо. Вживали українці для оранки плуга й рала ; московська "соха" за винятком вузької прикордонної , на північному сході , смуги ніде не прищепилась. Український плуг, що тепер поволі виходить з ужитку , був на всьому просторі України однаковий і навіть частини його мали однакові назви. Цей факт також цілком лиявляє фальшність теорій вигаданих з причин політичних московськими істориками про масове переселювання українців на Московщину у передтатарську добу.

Коси вживають українці де-що довші, як ті, що є в ужитку у інших народів, і з довшим державком, що знагає дужех косарів і то високого зросту. Серпи також де-що довші за звичайні і більш заокруглені.

Молотять переважно ціпами в околот, лише на півдні молотять в деяких місцевостях способом, запозиченим у сусідів - гарманом, це б то, по великому току ганяють коней, а вони копитами збивають зерно.

Дуже рідко, але можна знайти жорна, якими в давнину мололи зерно. На загал же поширені були водяні млини й вітряки. Млин здебільшого при-стосований й для того, щоб дерти крупи та мають валки, щоб валати сукно. Вислів "поширені млини" є не зовсім докладний / як і взагалі все, що ми описуємо / в тому розумінні, що ми називаємо й описуємо не те, що є ТЕПЕР найбільше поширене, лише те, що було поширене до того моменту, коли школа, залізниця, преса, пригусова державна господарка москвинів-окупантів, пригусові переселювання та інші чинники, в парі з капіталістичною продукцією останніх років перед першою світовою війною, спричинилися до затирання питомих особливостей, що повстали протягом століть.

Нас цікавить все те, що є або було ПИТОМОЮ ОСОБЛИВІСТЮ УКРАЇНЦІВ тому, що ці особливості допомагають нам, ще краще усталити, яке місце належить українцям серед слов'ян, та в яких зоні стосунках були з сусідами протягом віків.

Вертаємось знову до нашої теми. Садівництво і городництво вже було розвинуте за князівських часів. Правда, тоді початково садівництвом займалися переважно монастирі. За козацьких часів, як стверджує мандрівець Павло Алепський, розкішні Лаврські сади тяглися вздовж шляху від Василькова, аж до самого Києва і росли там: "вишні, сливи, морелі, горіхи, шовковичні та виноград". З цього винограду робили темно-червоне вино, що його розвозили до всіх церков козацької землі. Той же Павло Алепський стверджує, що селянські хати були оточені також гарними садками.

Цим усім різняться українці в першу чергу від москвинів, у котрих села світили пусткою - "жодного деревця, жодного садочка". "Мудрі порядки" і фінансові заходи московської влади довели до того, що садівництво підупало, виноградарство, розвинуте тому років 200-300 на Київщині, Полтавщині - зникло цілком; підупало тютюництво і хмелярство. Так впливає колоніальна залежність.

Народня техніка також досить відрізняє українців від москвинів.

У нас дуже розвинуте гончарство, навіть у лісних районах. На Московщині переважає дерев'яний посуд, а гончарські вироби значно менше доступні за наші. У XIX столітті владилася Мезигірська фабрика фаянсу, і порцелани, яка виробила власний стиль. Скляні гуті були дуже поширені вже в XVIII столітті. Зі скла вироблявся у нас різний фігурний посуд, а особливо були люблені т. зв. "ведмедики" пляшки, що нагадують ведмедя.

Рівно як було розвинуте металеве виробництво. На наших землях було подостатком залізної руди і вже в XVII віці було багато у нас рудень, власнаги котрих були зможні козакі. У 1755 році вже цей промисел починає підупадати в наслідок пильної московської протиукраїнської політики у царині економічній. Так само зникло у нас, завдяки московським заходам обернути Україну в московську типову колонію - ринок збуту для власних драгтивеньких виробів: лірство, папірництво, гутництво, і багато інших промислів. Як пам'ятка тої металевої обробної промисловости лишилося у нас багато сел з такими назвами, як Рудни, Рудка, Гута. Та ж нова залізна промисловість, що повстала за московської окупації, в До-нецькому басейні вже різнилася в першу чергу тим, що власниками тих нових підприємств були москвини та їхні фінансові спільники / французи, німці, англійці та інші / Після ж встановлення в Московщині комуністичної влади і завоювання повоного України - московська держава. Технічний, ліпше оплачуваний персонал - став також не український, а лише частина найтяжчої праці, майже чорноробів була ласкаю дана справді

господарям цієї землі. Зате майже не було помітно наслідків колоніальної залежності від Москви в ковальстві / на ту важку і зле опачувану працю не були москвини ласі/.

Цікаво зазначити, що майже всі ковальські вироби і знаряддя праці мають українсько-слов'янські назви, що є безсумнівним доказом повстання цього ремесла самостійно у нас. Коли б ми перейняли своє ковальство від іншого народу, то перейняли б разом і назви ковальських знарядь від того народу. Зате новітній, більш удосконалений струмент / мутра, шрубстак, оброчок, лотринок, шнейдиш/ мають назви німецькі. З того треба зробити висновок, що втрата незалежності і важкі обставини спинили у нас розвиток ковальства і тому пізніші удосконалення ми перейняли від німців у яких цей рід промисла вільно розвивався далі. Число кузень, за гетьманщини було значно зсе ж більше, що пов'язано з фабричною конкуренцією.

Гуцули люблять дуже різні металеві вироби прикрашувати орнаментами при тому там займаються шлізуванням з мостяку різних дрібних оздоб. На Київщині, Харківщині, Полтавщині ще до недавня існувало золотарництво. Золотарі виробляли речі й оздоби зі золота і срібла додержуючись старовинних зразків.

Поширене було також серед українців теслярство, при чому теслярська термінологія є спільна для всіх українських земель, подібна до підкарпатсько-західно слов'янської, та відрізняється значно від московської. Це є доказом, що теслярство / одне з найдавніших фахів/ повстало у нас незалежно від москвинів, які живучи в лісах мусіли віддавна мати діло з деревом. Рівно ж це є доказом, що й москвини не мали з нами жодних близьких відносин і тому не перейняли від нас тих відомостей з теслярського ремесла та знаряддя.

Окремих заняттях нашої людности слід уважати стельмахівство. Назва цього заняття вказувала на його німецьке походження, але тому, що зі 48 назв головніших частин виробництва, лише невелика частина назв, що відноситься до залізних частин, є німецького походження, а решта українські - треба думати, що воно повстало таки у нас і лише пізніші удосконалення, можливо разом з назвою, принесли цехові майстри з Німеччини.

До найстаріших безсумніву ремесл деревообробних належить бондарство. Сама назва походить від нашого слова - бодня, яка є спільна з чеським - бедна; всі терміни вживані в бондарстві і більшість назв виробів бондарських є оригінальна, староукраїнська. І знову цілком інша, як у москвинів, що є ще одним доказом того, що ми з минулому нічого спільного не мали з тим пісничим сусідом, навіть у князівську, чи до князівську дазми походять з тих часів/, добу.

Ось наші назви: барило, балія, діжа, діжка, жолукто, зрізок, коновка, мазниця, рязка, цебер; спільні з москвинами лише назви НАЙНОВІШОГО часу: "відро" і "бочка".

Рівнож поширене у нас плекання конопель та льону і пов'язане з тим ткацтво. Цікаво зараз відзначити, що терміни і назви частин кросен, або парастаку ткацького на Полтавщині й Чернігівщині є СТАРОУКРАЇНСЬКІ, спільні з сербськими та чеськими / не мають при тому нічого спільного з московськими //, а на Київщині й Подільлі є німецькі, зі слідами польської мови. Напр. й те що на Чернігівщині зветься "воротило" / московське "Круг" / на Київщині зветься "триб" / "Трибрад" / і т. д. Яких вісімдесят років тому українське полотно вироблялося у великій кількості і на ринках портових міст, таких, як Одеса ВИПРАЛО МОСКОВСЬКІ ТКАЦЬКІ ВИРОБИ, але завдяки енергійним заходам московського уряду, який дбав про зарібки московського народу, ткацький промисел у нас цілковито занепав. Збереглося

лише до недавня ткання кольорових рушників у Кролевіці на Чернігівщині. Там тчуть гарні, різнобарвні, оздобні рушники на яких виткані різно-ко-льорові смуги та орнаменти, здебільшого геометричні. Дуже однак пошире-ний серед тих вірців стилізований вірець орла, але як слушно каже Д. Антонович - то не московський орел, а візантійський, який зесь час був у нас у церковному вжитку, рушники ж уживалися підчас архиерейсь-кої служби. Давнійше ще виробляли у нас вибойку. Це було полотно на яко-му "вбивали" просто дошкою з вирізьбленими прикрасами певний вірець.

Обробка шкір розділяється у нас на кушнірство / виріб козулини / відповідне приготування шкіри та виріб "збруї" - запрягу для коней. Звичайно було також дуже поширене шевство, поки не було фабричного взуття. Та взуття ручного виробу і досі успішно конкурує з багатьох районах з фабричним.

З вовни українці виробляють по перше так звану "повість" / на ваялки капелюхи та шоломки / , плетуть крайки, тчуть запаски / удосконаленою фор-мою запаски - плахта, що має часто дуже вибагливі, різнобарвні вірці в чотирьохкутничках, розішчених у шаховому ладі / та роблять селенське сук-но. Досить поширене є виробництво славних українських килимів, яке тепер занепадає. Свого часу старовинні наші майстри-килимкарі Харківщини і Пол-тавщини - виробляли чудові килими, що мали великий попит і славу навіть закордоном, звідки часто надходили великі замовлення. Московська плянова господарча політика ведена вперто протягом 200 років, довела до повного знищення того виробництва на експорт. Тепер килимкарство цілковито піду-падає, але все ж було ще в 1917 році поширене на Чернігівщині, Київщині, Волині, Поділлі, Галичині, Закарпатті.

Оглянувши так, дуже коротко зайняття і пов'язану з ними техніку виробництва широких верств українського народу, нусимо підкреслити, що вона є ПРОДОВЖЕННЯМ старовинної техніки нашої князівської доби, споріднена з те-хнікою південно-західних слов'ян І НЕ МАЄ НИЧОГО СПІЛЬНОГО З МОСКОВСЬКОЮ. Зокрема в ній не помітно жодних впливів фінських та середньо-азійських, хоч за те є дуже незначні впливи іранські та мало-азійські.

Коли звернемося до способів пресування, то не зашкодить звернути увагу, що у нас ніхто не носить тягарів на голові, так, як роблять це мос-квини і де-які сусідні народи.

Річками перевозять і досі вантаж на плотах, сплаваючи одночасно і ліс.

Вживають човни різного роду: дулюгубки, каюки, обшиванки, баркаси, шаланди, байдаки, литвини; берлини, шляри. Багато з них, як вказує вже назва, запозичені у сусідніх народів, однак зновж НЕ У МОСКВИТІВ. Річка-ми перевозять і досі вантажі, головню за течією річок, пароплави ж здебільшого тягнуть проти води лише порожні берлини. Суходолом перево-зять речі в саквах на коні, а їздять верхи наші люди віддавна. Острог ми не вживали. Крім того ще запрягають волів і коней у сани. Сани були відо-мі нашими предкам раніше воза. На Лемківщині ще й зараз вживають літом для звозення сіна і дерева спеціальні сани з "в'язками". Відомі також са-ни - копаниці / зроблених з, викопаних із землі деревин, де корінь про-довжує стовбур та загинається - "копаниця"/, гринджоли і розмальовані са-ни до їзди.

Вози українців, хоча і різняться дещо між собою в різних місцевос-тях - однак ЗРОБЛЕНІ ПОДІБНО, ЯК У ІНШИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ НАРОДІВ І ГРИНТОВ-

НО РІЗНЯТЬСЯ ВІД МОСКОВСЬКОЇ "ТЕЛЕТІ". Дуга ґраєється лише в тих місцевостях, які мали близький контакт з москвинами, або білорусами, через посередництво котрих запозичено її від фінів. Однак і дуга і запряг не мають ні розмальовки ні безлічі прикрас, котрі перейняли москвини від фінів. Рівнож не їдять наші люди так, як москвини "тройкою". Коротко, засоби пересування на загал також нагадують південно-словянські.

Переходячи до харчів можна сказати, що в давшину, коли нарід ячив багатше, страва була переважно м'ясна - тепер же вона стала найше виключно рослинна. Малі, зично голодні діти, то навіть їдять лопуцьки / паростки де-яких рослин/, козельці, рогіз, сиріжки, лісові горіхи, ягоди чорного пасльону та інше. Поза тим: українці ґживають ріжну городину, садовину та збіжжя.

М'яса в сирому вигляді у нас не їдять, а у вареному, або печеному; значно менше - зудженому. Рибу морожену, чи сиру, як їдять москвини, у нас не їдять також, за винятком оселедців, за те у нас охоче їдять ловлених у пастки: куріпок, перепелиць, зайців іраків, голубів, - тоді, як москвини під впливом забобонів того до недавна не їли, яко "удавленіну" і "зачіну?". По цілій Україні бють масло, а москвини його відтоплюють. Все це знова ґказує на глибокі різниці між українським та московським народом, різниці, які заперечують поширювану нині поновно серед нас московську схему історії сходу Європи і переконуючо підкреслюють правильність того, чого учить подана далі українська історія.

б/ Будівництво й урядження хати.

Більшість етнографів схиляється до думки, що найстаршим типом сільської оселі - є гуцульська оселя, що зветься "ґражда" в якій покритий одним одним дахом двір; хата і господарські забудовання. Це коли мова йде про оселя в цілому. Інакше стоїть справа, коли будемо розглядати само хатне будівництво. Не зважаючи на всю різноманітність способів будови наших хат, спричинену властивостями будівельного матеріялу в різних місцевостях, усе ж панує один, питомий нашому народові тип хати, який є остільки своєрідний, що навіть в уяві чужинця ґв'язаний з Україною.

Це є біленький затишний будинок, під чисто приґлаженою і підстриженою стріхою, що весело визирає з поміж кушів, дерев і квіток. На південному заході непомітно переходять ці хатки в такі ж чисті хатки сербів, словаків, але вже поважно різняться від польських халуп і білоруських хат. Однак особливо виступає контраст наших хат з "сусідськими" на північному сході де вони переходять РАПТОМ у неприжитні, чорні "ізиби", позбавлені кушів і дерев, у московських селах. Московська "ізиба" роблена буває "на зруб" з чорних бальок не біленьких ніде і має простий двохсхилий дах. Українські хати, навіть такі, де є велика скількість дерева і брак глини ґв'язує будувати хати також з дерева - все ж мають побілене дозкола вікон "щоб веселіше виглядала". і біленькі в середині стіни. Звичайно, українська хата різняється ще від сусідніх плямою своєї будови. . . оште фарбування хат ґказує на білоруські впливи, а двохсхилий дах на польські або московські.

Природно, що низкою другорядних прикмет різняться українські хати між собою в залежності від того, чи то буде хата гуцульська, полтавська, чи київська. Що до матеріялу, то бувають хати глиняні / цалькові, або з сакану / дильовані з дерева і глини/, з очерету, плетені з жпизу і, на-

рашті деревляні та пуровані з каменю або цегли.

У новітніх будовах критих дахівкою, або бляхою бувають також і в на- ших хатах двохскілі дахи, які легше крити і більше тоді горіше. Там, де багато лісу роблять дах з гонти, або драні / трохи дошки за гонти дощечки. Біля хати в більшості місцевостей роблять маленький гаю- чок. У хаті роблять піч з глини, або цегли і люблять її гарно розма- вати та оздобити.

Унебльовання хати майже на всій Україні складається зі: столу, ла- вок, ослона, талчана, ліжка мисників, та скрипі. Коли ще не було ламп електрики - освітлювали хати вчораги на півдні України лійовим каганцем, а в місцевостях багатих на ліс - скалкою.

У давнину на візді до села була мала деревляна брама у формі ши- звуть "коловоротом" / хоча так давно вже нічого немає / Там же був гро- мадський вигон, що інше звать "цариною" і був там звычайно свого рода можливо громадський вартюлий, що звався "царинний дідом".

Бажаючи кожного села було мати свою найгарнішу церкву. Поруч з браком матеріалів можливо брак майстрів для пуровання будов спричинився до повстання оригінального деревляного церковного будівництва. Україн- ські церкви здебільшого є будовані в формі хреста і мають п'ять бань.

Повстав також ускладнений тип девятибанної церкви / славнозі- сний Новоосковський собор / і спрощений тип трьохбанної церкви. Ук- раїнська баня на церкві значно стрункіша від важкого "шбулястого" "купола" який своєю важкістю пригноблює нас. Ці "куполи" дуже люблять москвини та й народи Центральної Азії, тикати без пуття, де лише здається при- чепити. На загал же, розклад головних бань московської церкви має форму чотирьохкутника, а не хреста.

Характерною прикметою українських сел є цвинтарі, на яких є багато зелені. На високих могилах стоять хрести, що їх оздоблювали колись на ко- зацьких могилах ще й корокожками, далі ще слід згадати і так звані "фігури" - придорожні хрести, які старанно зникли московський уряд в 60-х роках минулого століття.

Такі "фігури" є характерною прикметою взагалі для цілої Європи, але цілком чужі Москвинні.

Само по собі будівництво і цвинтарі і фігури можна увалати за дріб- ниці, а однак сума того всього знова є однією, суцільною, незаперечу- вальною доказом, що расою чужою москвинкам український народ, ІМЕ ЗА ЧАСІВ ПЕРЕДКРИЗІВСЬКИХ І А. ДО XIX ВІКУ ЛИБ І РОЗВИВАВСЯ САМОСТІЙНО та як усякий народ де-що запозичив від сусідів, а де-чии і сам з ними діли- ся. Певна більша чи менша сума "запозичень" у всіх ділянках, які ми розглядаємо, вказує на приязні чи неприязні, а все в стосунки, зв'язки з народом, від котрого щось запозичене. Відсутність знова, або непомітна кількість запозичень - щоб потім не згадували політики і "історики," жа- зує з усією пророчистістю на те, що зв'язків з тими народами не було. НАЙНОВІШИХ "запозичень" ми не розглядаємо, бо вони підтверджують лише те, що й так ми знаємо, а саме, що москвини, які по Полтавській битві перетворили Україну в свою колонію, використовували для ніземлітві рі- ниць, для всебічної денационалізації, для знищення старої культури пре- дків, традицій і сповнів / щоб обернути народ в безбачечків, переко- нанних у своїй несправності, як казав Шевченко "чурек по земі, та вам і кнго як ті собаки" /, всі великі можливості, які дає модерна держава, каті- талістична продукція, державна преса і удержавлені всі видавництва.

Антропология й етнографія говорять наочно, що до Полтавської поразки ні одна поважна людина не може сказати, що був якийсь, згада-

них гнобителями "одін русскій народ" / в даній формулі під словом "руссскій" ті, хто її вживають розуміють не українців - творців колишньої Руської держави, а звичайних москвинів, яких наш нарід зве "кацапами" / .
Більше того, "єдинаво" народу не було, а наш нарід, як і мав які звязки то саме не з "непрощеними родичами" - лише з західньо-європейськими народами, та приніс зі собою докази, про свою єдність з південними та південно західніми слов'янами, що в купі з "Дунаєм" / про котрого в стільки згадок у наших найдавніших піснях / говорить багато і переконуючо про наше походження і про культурно-політичні звязки.

в/ Одяг.

Перед тим, як говорити про український одяг, musimo спробувати розвіяти ту плутанину, яка в цій справі існує в головах.

Всякий, досить численний нарід, що живе на великій території вдягається не в однаковий одяг, а в одяг в основному лише подібний, про те все ж в різних місцевостях різний. Це так, як і антропологічний тип українця є один, а проте в різних місцевостях нарід український має питомі собі властивості, кожний же українець різно де-що різниться від другого українця. Так виходить з того, що хоча народний одяг український має спільні характерні риси, не є однаковий у всій Україні, та не був однаковий він і в часі, це б то протягом довгої нашої історії. Крім того у різних верств суспільних був також різнний одяг. Навіть за козацької України інакше вдягалася козацька старшина, інакше міщане, інакше селяне, інакше запорожці.

Який же одяг ми musimo узяти / чи вважаємо / за національний / не "народний", бо народний - це той різноманітний одяг, який справді носить нарід в різних місцевостях / одяг, який musimo вдягати куди підчас урочистих національних свят, то що ?

Різні народи різно розв'язують це питання. Розв'язка його залежить у великій мірі від того, хто властиво, яке покоління, якої суспільної групи і з якими поглядами його розв'язувало. Так напр. , коли у москвинів по моді на все французьке при петербургському дворі, з'являтися почало зацікавлення до "руссаво національнаво" - то з'явилася потреба і в національному одягові. Цілком природно було шукати того одягу / для верстви, що репрезентувала московський нарід та зрештою і фактично керувала ним / у часі попереднього, при чому звичайно musila притягнути увагу : 1/ верства, що репрезентувала московський нарід фактично ведучи політику 2/ очевидно, за часів, коли вона ще вдягалася в одяг відмінний від того, який носили інші народи. Так де-що ідеалізований одяг "бояринні" та "боярина" часів перед петрових і став уважатись москвини "національним одягом." Потому в літературі і в житті почав усе більше забирати голос так званий "разночинец" / міщанин чи міщанський, а то й селянський сніц /, Так одержала "права" національного одягу кольорова сорочка, в комірон, що застібалася з боку, "на випуск", підперезана шнурком / так зв. "косоворотка" / . Цей одяг однак вважається не урочистим, а буденним. Поляки початково мали яко "національний одяг" убрання шляхти з XVIII віку, а пізніше все більше набував "права громадянства" одяг загальної верстви селянської з околиць Кракова.

Українське національне відродження почалося в XIX віці під гаслом "єднання з народом", а діячі його жили головню на території Полтавщини-Київщини. Це власне й було рішенням моментом чому діячі нашого відродження, що гноблені московською державою про власну державу не заважали й мріяти, а лише їм звивалося можливим за посередництвом "демократії" проскочити "зайцьом" у "родину вільних народів" - відвернувшись від одягу / історично більш узаasadненого / часів незалежної козацької держави і спинили свій вибір на одязові хуторянина, або дрібного мішанина з містечок Полтавщини з XIX віку. Так чи інакше - вибір зроблено й цей одяг прийнявся у нас, яко "національний" український одяг.

Але на жаль українці відзначаються страшною недбалістю і небаченням витратити зусилля для пізнання й поширення в чистоті своїх традицій, своєї мови, своєї історії - отже чому мало б бути інакше з одягом? Починаючи з львівських панночок чи харківських мішанок і кінчаючи на волгнських дівчатах сільських чи міських - всі змушуються, як можуть над тим одягом, лінуючись перед тим, як пошити добре розвідати, як саме має він виглядати та вдягаються в справді театральні-екзотичні одяги.

Чоловічий одяг все ж хоч приблизно не відбігає надто далеко прийнятого. Прийнятий / умовний / національний чоловічий одяг повинен складатися з вишиваної по середині сорочки / пазуха і комір /, що має по середині ж розріз, котрий звязується простягнутою крізь дірки в комірі "китицею", або стрічкою. Сорочка така має також вишиті тим же мережем, що й пазуха - манжети. Сорочка не повинна зацібуватися з боку, або бути з колірної тканини - це вже буде московська сорочка з українською / або й не українською / вишивкою. Широкі рясні штани з матею / шаровари / червоного чи синього коліру, підперезуються широким колірним тканим м'яким поясом, при чому кінці його мусять обов'язково бути випушені симетрично з обох боків на яких 30 сантиметрів. Зав'язувати й пускати кінці з одного боку - це по московськи. На голові може бути солом'яний бриль, а на ногах чорні чи колірні чоботи. Коли холодно - вдягається синя свитка, шита ззаду від пояса з рясну зборку, а до пояса з талію, зі стьожками коміром і має заціпуватися галликами обов'язково по середині. Замість же бриля - смужкова чи взагалі бараняча шапка.

Жіноче убрання складається з білої вишитої колірними нитками українським вірцем сорочки, з широкими, зібраними у долу рукавами. Вишиті мають бути певні, стисло означені способом, як рукав, так і комірець сорочки та вистаючий долі подол сорочки / підтичка / На сорочку лягається приписова плахта. Це спеціально для того тканина барвна повинна тканина з кратки / чотирьохкутники /, що нагадують прикрашену орнаментом шахівницю. Плахта має такий вигляд: це великий прямокутник з розрізом від середини до середини одного, вузького / прямокутник є удвоєнений /, боку. його перегинають на пів, вкладаючи в середину крайку і обгорнувши долішню частину тіла, підперезуються тою крайкою так, що у зінки розріз, про який була мова, випадає зверху і припадає ззаду, а з переду між кратки перегиноютої плахти, видно сорочку, яку прикриває вишита попередниця, або тканина запаска. Тому, що таку плахту важко тепер дістати, добре звивати замість неї довільної, широкої / без складок, але може бути "з зборку" / спіддановим" вірцем. В жодному випадку не слід до українського убрання вводити спідниці з нашитими на неї колірними смугами - це характерна ознака польського убрання "краковського" та й інші польські одяги люблять смугастість чого немає в українців. Так само не слід прикрашувати блискотками / дельтками / бо так прикрашаються одяги московські театральні, "циганські" та за-

галі такі, які нічого не мають спільного з національно-українським. Зачіска у дівчат має бути з проділом по середині в одну косу. На голоді дівчата можуть мати вінок, стрічку, або гердана, а молодіці - очіпок. З під вінка у дівчат повинно ззаду звисати багато широких різнобарвних / коліри обов'язково "засадничі" це б то чисто синій, зелений, червоний, жовтий і т. д. / стрічок аж до колін. На шийку вдягається намисто, намисто мусить бути з коралів / чи імітації / й бурштину, а в жодному разі не слід вдягати "дутого" шкляного намиста / посрібленого в середині /, такого, як те, що буває на ялинках та вдягають до театрального циганського одягу.

Корсетка не повинна нагадувати жидівську камізелку, чи польській "станік". Корсетка повинна бути довга, майже до колін, до пояса шита "в талію", стисло обтігаючи постать, а від пояса ззаду йдуть у долину широкі рівні складки. Проріз на рукаві й шийку, середина, де сходяться поли і зачібується на гаплички корсетка та здовж нижнього краю можуть бути прикрашені обляпівкою з оксаміту / коли корсетка шовкова, чи водняна / і з шовку - коли оксамітова. Також і корсетку не слід розшивати / лелітками / блискотками /

На ногах можуть бути або колірні чобітки, або черевички. Зимом, коли холодно, поверх ще вдягається шіноча обитка, яка зветься по нашому - шпка. Коли відповідно добрати взірці і колір тканини, та добре зшити убрання, воно буде гарне і матиме справді ефектовний та естетичний вигляд, а одночасно буде дійсно оригінальним національним одягом.

Ми говорили, як для уникнення неясностей, так і для практичних мотивів так докладно про український національний одяг, але треба зазначити, що він не цікавить етнографів. Етнографів цікавить справді народний / а не "національний" / одяг, оскільки, звичайно, він ще зберігся і про нього ми мусимо сказати кілька слів.

У містах фабричні тканини, готові убрання і "мода" цілком усунули зі щоденного життя, як майже скрізь в Європі, народний одяг. Не треба думати, що загально-європейський одяг є справді чи гарніший, чи зручніший чи більш гігієнічний за наш український. Цілком ні! І коли він дійшов з ужитку, то рішшли тут зовсім інші чинники, а зпершу чергу "сліпа мода", а також потреба досить довгого часу на вишивки, та ззагалі відносна дешевизна фабричної тандити. Напр. в літку значно здоровішим і зручнішим за інші одяги є біла сорочка, білі штани і легкий кристалний бриль! Зимом знова шитка і шаровари більш правильно і рівномірно і певно охороняють усе тіло від зима та вітру, чим напр. маринарка з камізелкою / спина менш забезпечена і отвір коло горла / та зимовий плащ з хутряними копіром.

Проте, зсупереч "моді" з міста, на селах ще до недавна зберігался в багатьох місцевостях оригінальний наш одяг. Ще до недавна дівчата на Київщині, Полтавщині, Чернигівщині носили на голові вінки, а також над чолом спеціальні ozdobi з фарбованого на зеленій колір пір'я, гуцулки носили так зване "чільце", яке складалося з підвішених до дроту підвішків блшюк. Крім того, в деяких місцевостях / напр. у Галичині / носять так звані "уплітки" / це сплетені тов. коса червоні гарусні нитки, вплетені між волосся /. На шийку носять намисто, про яке ми вже згадували, лише в давнину воно було роблене з натуральних річей : гарних скожок, зерен каплічків. Гуцулки найдовше зберегли намисто з кольорового венетійського скла, яке цілком нагадує те, яке знаходять в українських могилах князівської доби.

Крім того, всюди носили на шийку так звані "лукачі", цеб то золоті монети, навізані зусум з намистом, або й окремо. У Гуцульщині ще носять

т. звані "згарди" - це б то намисто з литих індіанських хрестиків навізаних на реміньчик та гердани - це стрічка зроблена з кольорових пацьорків. Однак гердана правдоподібно занесли до нас угри, які певно запозичили його самі від фінів. Більше ніде на наших землях герданів не носять. Зап'ястів /браслетів/ українки не носять. Каблучки чи перстені дуже поширені серед українців.

Запущні жінки /молодиці/ мали звичай на цілій Україні носити на голові очіпок і вважалося дуже непристойним: "ходити простоволосов" /це б піше Хв. Вояк для антропологічних помірів заголити коліно, але зажако було добитися, щоб скинула очіпок. У деяких місцевостях розділене на голові волосся заміжні жінки нагортали на потуз'яне чи дерев'яне кільце т. зв. "кибалку", яку потім вдягали на голову і прикривали очіпком. Крім того, як дівчата так і жінки носять хустки. Ще до недавня українські жінки, як і інші словянські жінки, носили поверх очіпка з урочистих випадках білу намітку, зі зписаними ззаду найше до землі кінцями.

До найстаровиннішого одягу, як чоловічого, так і жіночого, належить кептар - це щось таке, як короткий козушок без рукавів, шкірою наверх; носять його ще лише українські мешканці Карпат. Крім того всі українці носять козух. Покритого тканиною козухо зовуть байбаракемішки ще носять простішу за корсетку одязину /не в талію, але без рукавів/, яку зовуть катанкою. В Галичині носять також одязу подібну до кептаря, лише з рукавами, зветься вона сердаком.

Свиту та юпку мусимо уважати за один знайбільше старовинних одягів бо про них згадки є вже в Патерику Печерському в житті Феодосія. Як свитка так і юпка в різних місцевостях лише дуже мало різняться.

Сорочка безперечно частина одягу відома з давнього часу. На Лівобережжі жіночі сорочки зовсім не мають коміра, а просто зібрані на шийку дошка ший; на Правобережжі мають комір, деколи навіть стоячий. Старовинні сорочки вишивалися такою шийкою і металевими витками /срібними та золотими/, здебільшого вишивано "настилуваннями", а тепер більше з ужитку вишивання хрестиком. Найбільше питомі родом вишивки серед більшості населення є вишивки з рослинних мотивів, стилізованих і виконаних двома барвами: червоною та синьою.

Крім плахт носять ще українські жінки також запаски, які вдягають переважно в будні: одну з переду - другу з ззаду.

На Поліссі жінки обмотують ноги до колін /зід степи/ спеціальними білими обмотками, щоб роса не впливала шкідливо на шкіру. Про взуття ми вже говорили, додано лише, що біднійше населення ще до недавня носило постоли, взуття подібне мають і південні слов'яне, але москвичи такого взуття не шивали ніколи. За козацької доби ще носили шійки власного виробу панчохи з вишитими візерюваннями /зірочками/ коло кісточок.

Слід хіба додати, що українці за козацьких часів здебільшого голмили бороду і лишали зуса, а козацтво то й голило й голову, лишачи на ній "оселедця", це б то довгого чуба на голові, який зписав за зуху, а дзигуни то навіть обмотували його кінець дошка зуха. Цей звичай відновився сам собою у 1917 році, зі стихійною силою ширився серед українських гайдамацьких відділів. Довгий оселедець панував, бо був ознакою, що козак ще протягом війни не дався ні разу в полон.

Крім шапок і брилів поширені у нас ще повстанні бриль, що зветься капелюхом. Крім верхнього одягу, за який ми вже згадували, носять ще чоловіки так зв. кобеняка, якого зовуть ще кересю або сіряком. Це довга без стану одязина з так званою "відлогою", що в інших місцевостях зветься

"кобков" або "богородицев".

Іноді саму відлогу звать "кобеняком".

Чоловічі сорочки мають у всій Україні однаковий крій, крім Лемківщини, де сорочки жіночі застібаються на лівому плечі, а чоловічі на спині. Крім штанів / особливо у гуцулів / також оздоблювання онуч і панчіх є властивістю спільною з південними слов'янами, та кавказькими народами. На загальне треба зазначити, що УКРАЇНЦІ і що до одягу / як і до всього раніше згадуваного / особливо в його найстародавнійшій формі наближаються до південно-західних слов'ян, вказуючи тим, ще раз на існування давніх зв'язків, чи краще сказати ближчого, як з іншими слов'янами сь ріднення. Натомість не має нічого спільного з московськими, а це зайвий раз заперечує всякі вигадки про пізніше формування української народності, яке охоче відсувають наші вороги на 17, а то й 19 століття.

д/ Вірування й обряди.

Найбільше може цікавого для здогадів про походження, або зв'язки й впливи протягом історії, можуть нам дати питомі стародавні вірування народу й обряди. Ускладнені сучасна школа і впливи міста не знищили тих вірувань, вони зберігаються старанно і шперто. Вірування українського народу складаються як із прадавніх власних вірувань, так і з тих, котрі перейняв нарід протягом довгого історичного життя від сусідів та зі святих християнських книг. х /

До найстарших вірувань належать вірування в божеський характер сонця, місяця і зірок, але ці вірування, як такі вже майже зникли і лишилися головно їх сліди у святкованні коляди, веснянок, Купала і Ярила.

До оригінальних українських народніх вірувань належить напр. пояснення лихору. Згідно з тим поясненням чорт, який буває за кару сім літ звичайною гадюкою, сім літ полозом, а після того у нього оне виростають крила і він, перед тим, як полетіти, здійснює таким страшний лихор і крутиться по полю чи шляху Громолиця є наслідком діяльності не бога Перуна - це вірування давно витиснуло християнство, а того, що по небі зганяє св. Юрій на білому коні зі своїми воєвками, св. Ілля та архидиякон Михайло й урядують люди на чортів. Тому гріх гасити вогонь під блискавки - то святий вогонь, а підчас громолиці не слід ховатись під деревом чи вербою - бо чорт любить такі місця.

Збереглися також, якщо не в формі вірувань, то в формі приказок чи побачань рештки культу землі, яку вважали святою. Тому гріх землю без потреби бити, гріх казати лише щось на святі землі. Клятва землі є найстрашніша клятва, а в деяких місцях на доказ правди з'їдали шматочок землі - звідси вислів недовіри: "не вірять! хоч ти землю їси!" А висловом найбільшої ненависті "щоб тебе земля свята не прийняла."

Крім того нарід вірив, що десь далеко, незвідомо де, є тепла країна щастя, котру навіть ще за Володимира Мономаха звали "лирій", чи "ирій". Досі кажуть: "пташки полетіли в ірій".

Вірування про цвіт палороти, про мак-зидж, про терлич, про будяка і багато інших правдоподібно замандрували до нас зі заходу. У глибоку давнину безперечно наші предки шанували також як святі й дерева, рештки таких вірувань є живане при купальських обрядах зильце, чи гільце, яке пишавать і при весільях. У деяких місцевостях збереглися вірування дуже х/ не москвинів чи поляків, а тих з котрими сусідували українці в ту добу коли ці вірування творилися.

своєрідні про походження звірів і людей. Так уважають, що кишка утворилася з рукавиці Богородиці, свиня - це жидівка, яка перетворилася в свиню з волі Божої за те, що хотіла одурити Христа і мовляв тому, жиди не їдять спинятини. Зозуля - то жінка, що вбила свого чоловіка і тому не має гнізда, коза - то нове перетворення чорта і т. п. Збереглись також ще вірування про те, що людська душа за гріхи може бути переселена в ту чи іншу тварину. Це є рештки стародавніх вірувань у мандрівку душ.

Зустрічаємо рівнож з народові рештки вірувань у мажок, упирів та мерців, що приходять до живих дітки їм лихо. Коли когось зле дуже докучав такий мрець, забивали в його домовину осикового кола, та кидали з могилу каменю маку, бо наче б то не перерахували всіх зернят мрець не міг дійти з могили. Вірування з упирів є досить недавнє і замандрувало до нас з Європи, де, як припускають, повстало під впливом оповідань про казанів-вампірів, що їх надибали європейці в Америці.

Що до упирів, то наш нарід стосував той же випробуваний спосіб, що і взагалі до всіх неспокійних та докучливих мерців - осиковий кіл і каменю маку.

Крім того зберігаються ще легенди про вожулаків - це люди, які в переддень свят не додержувались сексуальної повздержливості і за це тепер мусять жити в лісі разом з вожаками. Русалки знова це дівчата, що втопилися підчас купання, або взагалі з якоїсь причини. Відьми - це жінки, що мають такі спеціальні властивості, при чому бувають двох родів: "родимі" /що мають маленький хвіст/ і "вигчені". Ці звичайно є менш за перших шкідливі. Відьми, згідно з українськими віруваннями не є чарівницями. Вони прсте, як і чарівниця, часто збираються на гучні бенкети коло Києва на Лисій Горі, літаючи туди ночами. Вірування з відьми властиве лише де-яким слов'янам, германським народам та індусам. Москвіти такого вірування не мали, а коли пізнійше і вживали слова "ведьма", то довгий час з додатком "кієвская".

Всі "нечисті" душі і чмсленні чорти, домовики, лісовики, очеретяники і т.д. згідно з українськими віруваннями не є вже такі надто шкідливі, а тому певно в нашому минулому ми не маємо таких жорстоких присудів за чарівництво, які є властиві не лише москвітам, але й західньо-європейським народам.

Домовик - за українськими віруваннями - це хатний дух, який приносить щастя господареві, та пильнує дому. Він деколи зявляється в образі голуба kota то що. Водяник - дух вод, володар менших водних духів, любить перебувати в стоячих водах. Оберігав водяні істо ти, де-коли показується людині.

Русалки - за українськими віруваннями це переважно молоді дівчата або жінки, що самі заподіяли тобі кінець, втопилися, або їх хтось утопив. Вони люблять місяшними ночами виходити з води, чесати собі довгі коси, бачитися, танки водити і т. д. Коли бачать самотнього козака, парубка чи дівчину /це б то взагалі людину/ накидаються на них бачачися і лоскотють доти, доки не залоскотють на смерть. На літо де-коли виходять на поля і вилзуть там. Дуже не люблять "соломляного духу" і тому де-коли люди палють солому щоб відігнати русалок.

Малки або нялки - лісові ішфи, споріднені з русалками відзначаються тим, як вірають гуцули, що тіло мають ззаду наче б то прозоре і кризь нього видно легені, утробу й нутрошкі. Лізуть у лісі крім мажок ще "лісові" а також лісовик. Крім того у гуцулів зберігаються вірування з Чугайстра, лісового велетня, який роздирав й позирав мажок. З болотях і озерах зилзуть потерчата, це діти, що згнули нехрещені. Вони літають, як казани, або носять "каганчики" /болотяні з огні./ Всі ці вірування є пестичні і та-кож відізначають український нарід від сусідів.

У тісному зв'язку з віруваннями, що вже зникли, стоять різні обряди та звичаї:

Так за часів, коли святковано нашими предками день сонця зберігся звичай парити на Різдво - кутю з медом та узвар. Цю страву ставлять на сіні, на "покуті", це б то в найпочеснішому місці, лишають її для мерців, для відсутніх членів родини, якщо вони живуть недалеко. З тим же святом пов'язані слова найстаріших колядок та щедрівок, побажання доброго врожаю і звичай "посівати".

Ці звичаї, про котрі була мова, властиві українському народові, але не поширені серед москвинів. Всі ці звичаї походять з глибокої давнини і є ще одним доказом, що навіть за князівської доби український нарід не мав близьких стосунків з народом московський.

Великдень, та день св. Юрія також у нас святкують особливо і в цьому святкуванні є також рештки давнього святкування свята весняного сонця. Досі ще старі люди кажуть, що на Великдень "сонце грає" це б то ховається то знова здійснюється над обрієм. У нас же на Великдень приготують певні страви, які мають також обрядове значіння та безперечно не пов'язані з християнством тільки походять з передхристиянських часів, а саме паска /круглий білий хліб; у заможніших родинах ще роблять солодку "здобну" паску, яка і зветься "папушиком", а яку де-хто зі зденационалізованих інтелігентів на Правобережжі і в Галичині зве з польського: "бабою" /кобаса зложена кільцями, печене порося, шматок сала і що найважливіше - крешанки і навіть писанки. Крешанками звать варені на твердо фарбовані яйця, а писанками такія яйця - лише розписані візерцями, орнаментами розмальовані. Цікаво при цій нагоді звернути увагу як на те, що українські писанки оздоблені дуже гарними старовинними візерцями, так і на те, що саме розмальовання робиться способом таким, якого вживають ще на півдні Індії. Великодні свята закінчуються "могилками", це б то, свого рода "тризною" - поминальним бенкетом на могилах рідних. Цей звичай ще й до наших днів зберігається на всій західній Волині. До недавна ще при цьому крешанки, шкаралупу з яєць та трохи їжі закопувано на могилі і поливано чаркою горілки.

Тепер уже зник звичай кидати у воду річок шкаралупки з крешанок для "брахманів" / брахманів - це б то індусів? /, що живуть у далекій країні і не знають, коли буває Великдень, а святкують його тоді, коли до них припливе водою шкаралупа яєць / рахманський великдень/.

Повну силу сонця, а разом і поворот на зигу, святкують на Івана Купала. За давніх часів, як свідчать писані пам'ятки, у переддень цього свята уряджувалися ігрища, підчас котрих ханки, дівчата, парубки і чоловіки давали собі волю, вільно було всім залицятися до схочу. Тепер з того залишилися лише в деяких місцевостях, лише деякі звичаї та обряди, а саме: дівчата зрання ідуть у ліс, на поле, збирають квіти, вють вінки, а далі обирають найгарнішу дівчину, ведуть її в ліс і садять у ягу шиповену вінками. Ця дівчина одержує назву "купайла", довкола неї танцюють, співають, а вона зі зав'язаними очима роєдає вінки. Всі на підставі одержаних вінків пробують згадати свою долю. В інших місцевостях роблять зі соломи дві лямки, одну звать Мореною, а другу - з клену та гілля шплетеного з соломи - Купайлом. Перед ними розкладають зогнища, та стрибають через вогонь парами, співаючи ритуальні і весільні пісні. До численних поетичних звичаїв, що надають такої краси цьому святку, належить звичай "пускати вінки". Роблять вінки, прикріплюють до кожного по свічці і з ніч під Купайла пускають їх на воду та й стежать з берега, котра свічка раніше погасне - того чекає по шлюбі лихо. Вірають також, що з цю ніч зілля і трава мають чарівну надзвичайну силу, а тому чаклуни збирають їх для ліків; крім то-

го відважні можуть спробувати шукати цвіту папороті, яка в що ніч згільді духи через те, що вона тому, котрий її зірве, дає щастя. Цю квітку стережуть

Існувало ще свято Ярила аж до кінця XIX віку, але воно стаянуло чомусь спеціальні переслідування з боку духовенства і тому зникло цілком. Святковано його було у Петрівку.

Природно, що й такі події, як народження чи хрестини, були також пов'язані з цілим рядом обрядів, які однак тепер майже позникали. Дуже цікаві обряди й до того де-які не лише своєрідні, але й поетичні, пов'язані з весіллями. Поперше до недавня, молоді шлюбного віку творила дві окремі громади, що мали своїх отаманів та влаштовували всякі урочистости, й в тому числі й вечорниці.

Там пізнаються взаємно і після вільного вибору, за згодою батьків, наступають заручини. Заручини попереджає сватання. Як одно, так і друге ми не будемо описувати, бо більшости читачів знайома ця церемонія, як не з життя, то з побутових пес, та опису наших класиків. З наукових праць про весілля і шлюбний ритуал подає праця Хв. Возка "Студії з української етнографії".

На передодні весілля в хаті молодої приготівляють "гильце" /зелену гильчку, або зелене маленке деревце/ втикають його в хліб і прикрашають як ялинку - золоченими горішками, цукорками, ягодами та маленькими свічечками. Гильце ставлять на кінці столу і воно лишалося там протягом усього весілля. Роблення гильця мало обрядовий характер та сполучене було зі співами певних призначених пісень, в яких були згадки про Дунай, на якому плаває качечка та збирає золото на оздобу гильця, повторюється історія ухищення /вкрадання / дівчини, звертається увагу, що слід було їй не ходити рано до води та не слухати воркувань голубів. Далі співається про кохання молодого і молодої та про її жал з нагоди потреби розлучитися з родом. Однак ніде не співається, як у московських весільних піснях, про обов'язково нещасну долю молодої, про "лжого" свекра та про чоловікову "пльоточку /нагайку / шелковую", що лишатиме червоні пруги на її білому тілі. Вють також вінки для молодої і молодого. Потому молода з друзками йде запрошувати до себе гостей на весілля. Тим часом приготівляють "песаг" і кпли вертається молода - відразу ж прибуває і молодий з друзками. Пісні, котрі при тому співаються і усталені обряди дивуть глибокою старовиною. Між іншим молодий входить до хати з товаришами не здіймаючи шалок. Цей звичай залишився зі стародавніх часів /ще передкнязівських / і підкреслює "здобування" і перемогу молодого з товаришами. Дуже урочисто після коровай в хаті молодої, на лжій муку мала приносити вся рідня молодої. Цей коровай мав безперечно обрядове значіння на що вказує і оздоба роблені з тіста і добір коровайниць із числа замужніх жінок і при котрих на ту пору є вдома чоловік і спеціальні пісні. В піснях співається, що воду для святого коровай взято з Дунаю та з семи криниць а муку принесено в семи мішках, покладено сім кіп яць і т. Д, Після того починалося саме весілля, якого перебіг мав також обрядове значіння й характер. При цій нагоді слід звернути увагу, що цілий ряд звичаїв і зворотів пісень вказує, що не нас підстав приписувати українцям у минулому матриархат

З історії знаємо, що що в XI віці тільки бояри й князі брали в церкві шлюб, а решта населення уважала за пистарчаке весілля. З окрема можна вказати на такі пісні, як "Встаньте, бояри, встаньте" бо "Королевич конам грає", або "Одчиний свекру новий двір". Сім віків минуло під того часу, а ще ми мали відомости про те, що в Україні тільки весілля уважалося за важне і лиш по ньому уважалося заручених чоловіком і жінкою, а церковний шлюб уважався менш важним. Тому аж до не-

даного часу українська церква практикувала давання шлюбу в піст, але весілля не могло відбуватися в піст. Цілий ряд цікавих весільних звичаїв в пережитком глибокої старовини та мають багато питомих рис, властивих лише нашому народові.

Так ми коротко познайомили наших читачів, на основі раніше публікованих праць, а в першу чергу Хв. Вовка, з рядом етнографічних особливостей українського народу і на закінчення мусимо ще раз ствердити, що як бачимо і всі дані етнографії стверджують ті ж висновки, що зробила антропологія, а саме :

1/ український нарід - є цілком окремий, самостійний нарід і був таким ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ . / у кожному разі від IX віку/

2/ український нарід є найближче споріднений з південно-західними слов'янами і має найменше спільного з поляками, а з москвинами, які не є слов'янами має менше спільного чим з багатьма іншими не слов'янськими народами.

Ці висновки етнографії цілком збігаються з подібними висновками антропології. Ці ж висновки стверджує незалежна українська історична думка. Може не одному з наших сусідів вигідно їх забути, або представити як щось маловажне - **ОДНАК ПРАВДА ВСЕ ЛИШИТЬСЯ ПРАВДОЮ!**

Зрештою по пробудженню національної свідомости в широких масах українського народу в пам'ятний 1917 рік - москвини не наважуються формально заперечувати існування українського народу. Вони, підбивши знова українські землі, мусять знова / лише іншими методами / пророблювати те, що було нами осягнуте протягом двох сотень років по полтавській поразці. Цю свою отруйну працю вони ведуть на всіх ділянках знання. Описуючи ж етнографічні особливости українського народу не відзначають того, що ті або інші прикмети є цілком інші в українця і в москвина та звичайно не роблять з того логічних висновків. Через те напр. українець думає, що москвини так само як українці, святкували Великдень або Свят-вечір і т. п.

Думаючи не, українець легко віритиме, що від часів прийняття християнства українці й москвини жили одним життям до упадку Київської Держави. Самозрозуміло, він тим більше йнятиме віри тому, що в докнязівські часи "смішно говорити про існування двох народів".

Взагалі українці віритимуть в наслідок фальшивих і тенденційних праць московських учених та москвофілів цілому ряду вигадок, які всі в сумі ведуть до одної мети - ослаблення і знищення національної свідомости.

Для улегшення розпізнавання цих москвофільських вигадок у виданнях українською мовою, подаємо далі зіставлення головних тверджень української науки / що відповідають правді / і московської науки / що не відповідають правді, але відповідають московським інтересам /.

УКРАЇНСЬКА НАУКА ТВЕРДИТЬ.

1. Вже приблизно 2000 літ до Христа на заселену расою довгоголовців Україну примандрувала раса арменоїдів-круглоголовців, що мала час ще до князівської доби, змішувчися з нордійцями /довгоголовці/, утворити динарську расу. Так ще в докнязівську добу український нарід остільки скристалізувався, що в кожному разі виразно різнився від московських предків, / саме тоді з довгоголовців та ляпоноїдної раси круглоголовців, отже з інших первнів, почав творитися московський нарід/. Те, що за Олега Вішого ще не звав себе український нарід одним спільним іменем - самозрозуміло не може мати значіння, літопис же за першим разом не згадує серед словянських племен Східної Європи московських племен.

2/ За пізніших часів існував уже окремий український нарід і поділ на племена / як і чужа княжна мова / ніг де-що затемнювати НАЦІОНАЛЬНУ самосвідомість, але не міг порушувати расової та етнічної єдності українського народу.

Етнографічні особливості з ділянці хліборобської культури / плуг, назви окремих частин, спосіб запрягання, спосіб виготовлення масла, віз, назви з ділянки бондарства і т. п. / вказують, що вже в періоді, коли українські предки починали життя осілого хлібороба - вони не мали жодного контакту з московськими предками.

3/ У XII і XIII віках не було жодного "відпливу" українського населення на північний схід і на підтвердження цієї вигадки не має жодних поважних доказів, натомість був відплив під натиском зі сходу і північного сходу на південний захід, на землі заселені віддавна українськими народами. Там далі зберігався той же расовий тип українця : типового динарця і етно -

МОСКВИНИ І МОСКВОФІЛИ ЗАПЕРЯЮТЬ:

1/ Український нарід у передкнязівському періоді не існував ніколи - існували тоді лише східно-словянські племена, які між собою майже не ріжнилися, лише творили одне ціле відмінне від інших народів і навіть від інших словян. На це вказує й той факт, що початковий літопис говорить про окремі племена, але не зиділяє і не згадує жодного українського народу. Расово ж і нині, ще український нарід ця відміна єдиного колись руського народу, що повстала в XIV-XVI віках не скристалізувався і складається з різних гостро зиділених типів.

2/ Вживання за князівської доби на всім просторі Руської Землі одної мови, як рівнож сталі згадки про окремі словянські племена, які мали однакову віру в богів і однакові звичаї та тих самих князів - доводять, що за тої доби існував лише один нарід, який складається з ряду племен і не було етнічної різниці між полянином чи вятичом. Усі вони почували себе руськими людьми.

3/ У XII віці, під натиском половців, а пізніше татар - населення Київської Русі втікає на північ де й розбивається далі, закладаючи основи найважливішої могутньої Московської Русі. Там власне зберігається чистий тип населення Київської Русі, а покинуті простори пізніше заселяються частково типом нечисленними елементами, що відійшли на Захід і там змішались з чужонаціо-

графічні прикмети спільні для цілого українського народу доводять, що саме за того періоду не повстало жодних поважніших відхилень чи змін як в типі українця так і побуті. Московські ж предки не прийняли рівно ж українських етнографічних особливостей, що наступило б, коли б таке переселення мало місце.

Вивчаючи етнографію слід звертати особливу увагу на те, чим різниться український наріччя від сусідів, та на те, коли, в яку добу могли повстати такі різниці, бо це вкупі з тим, що дає антропология та історія дає змогу нам визначити правильно місце українського народу серед інших народів, ступінь його споріднення з ними / або його відсутність /.

Антропология й етнографія допоможе нам, викривши намагання пофальшовання родоvodu українців - відхилити претензії до "спадщини" фальшивих "спадкоємців" які є звичайними чужинцями-окупантами, та краще орієнтуватися в їхніх підступах і справжніх намірах.

ВИСНОВОК.

Слід скріпляти питомі особливості українського народу та уможливити йому, шляхом осягнення справжньої суверенності, більшу творчість тим самим спричинитися до збагачення світової культури зкладом і українського народу.

ональними елементами, а частково людьми інших народностей і це впливає на повстання певних особливостей українця.

Вивчати етнографію варто й цікаво, але треба в першу чергу звертати увагу на все, що є спільного з українцями та інших народів, дошукуватися впливів близьких і далеких народів, виявляючи, що властивості, які нам здаються питомими данному народові, його вірування, побут і т.п. в дійсності є надбаннями різних народів, а тому не слід з тих різниць робити висновків, які ізольовують даний наріччя. Лише "вузькі націоналісти" і "шовіністи" намагаються використовуючи регіональні особливості забивати клина між братні народи український і великоросійський, що розвинулися з одного гня щойно в XVI-XIX віках.

ВИСНОВОК .

Слід поволі ослаблювати всі різниці, які виникли в наслідок історичних обставин у недавні часи і створили регіональну відмінність російського народу, з метою зміцнити єдність двох регіональних відмін і тим збільшити значіння й силу московського народу.

Примітка : Різницю між нацією та народом, зясовує розділ в якому висвітлено, що таке звано нацією.

В розділі "Історія української мови" вияснюється фальшивість московського "аргументу" / та цілковиту його бездоказовість / про наче б то "одну" мову, якою наче б то говорили на всьому просторі Київської імперії. Звичаями остільки ж різнилися, що літописець не втримався, щоб не поглузувати та зганити московські звичаї. Фальшивість решти московських тверджень вказана в тексті розділу.

І С Т О Р І Я У К Р А Ї Н С Ь К О Г О Н А Р О Д У .

ВСТУПНА УВАГА .

У цьому розділі нашої праці ми, з огляду на розміри мусили не подавати доказів правильности того, що подано у формі тверджень. Тих, хто би хотів мати такі докази відсилаємо до праці : Р. Млиновецький "Історія українського народу " / ст. 312, вид. 1946 /

Період від 1917 року до наших днів є остільки важливим, що ми його подаємо докладніше в окремому розділі і тому в цьому розділі обмежуємося до дуже короткого перегляду фактів.

I.

ЖИТТЯ НАШИХ ПРЕДКІВ ДО ПОВСТАННЯ "РУСЬКОЇ" КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ТА ПЕРША
ДЕРЖАВА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Слов'яне .

Народи світа є між собою ближче або далше споріднені. На підставі того споріднення ми відносимо окремі народи до тієї чи іншої групи народів. Однак не у всіх випадках такий поділ буває правильний, як тому, що де-коли домішки мінюють завдяки великій кількості расу того чи іншого народу, так і тому що найчастіше ми звикли ділити народи на основі їхньої мови. Такий однак поділ не завжди вказує на споріднення:

1. де-коли підбитий народ приймає мову завойовника,
2. де-коли підпадає культурному й економічному впливові й тому приймає чужу мову,
3. де-коли мова вказує на споріднення предків даного народу, однак після того міг один зі споріднених народів змішатися з іншим народом /чи народами/ і прийняти стільки чужої крові, що мова не може доводити жодного кровного споріднення.

Знаємо напр. що є НАРОДИ ЯКІ ГОВОРЯТЬ Т.ЗВ. РОМАНСЬКИМИ / від "Рона", що по латині значить Рим, отже "римськими" / МОВАМИ, це : французи, еспанці, італійці, провансальці, португальці КРОВНО НЕ Є СПОРІДНЕНІ НІ ЗІ СОБОЮ НІ З РИМЛЯНАМИ, але всі вони перебували свого часу під владою Римської імперії й латинська мова була прийнята / і зіслонана / кожним тим народом.

Ні одного з них ми не зачисляємо до раси германської, хоча назва напр. "француз" походить від "франк", а так звалось германське плем'я, що колись на терені сучасної Франції організувало державу підпорядковуючи собі галів, кельтів і інші племена та змішавшись з ними. Отже і назва не може рішати в цій справі.

Мова, якою говорять жиди / т. зв. "ідіш" / є безперечно мова германська, проте ніхто не пробує на цій підставі зачисляти жидів до германської раси, як різнож на підставі назви зачисляти рутунів до латинської групи, до римського народу / "Романія" - так збув свій край румуни, це так би мовити "Римська країна" /.

Це все треба пам'ятати, коли будемо тут перечисляти народи слов'янські, в своїх жилах слов'янську кров належать такі народи:

1. західні слов'яне: чехи, лужицькі серби, словаки;
2. північні слов'яне: поляки й білоруси;
3. південні слов'яне: українці, серби, словінці.

До цієї останньої групи, що зачисляють звичайно, болгарів, котрі однак в минулому мали певні кровні зв'язки з Болгарши волзькими - народом не слов'янським. Себе самі сучасні болгари вважають слов'янами.

До ПІВНІЧНОЇ групи в минулому належали предки москвичів, котрі однак ТАК ЗМІШАЛИСЯ З ФІНАМИ, що де-які московські вчені, а тип: більше європейські СЛУШНО УВАЖАЮТЬ ЇХ НАРОДОМ НЕ СЛОВ'ЯНСЬКИМ / 80% фінської крові /

Більше чим півтори тисячі літ до Христа, жили всі слов'яне разом між Вислою, Дніпром та Дністром.

Від приблизно 220 року по Христі над ним панували майже 150 років - готи, далі їх змінюють гуни / до 450 року/, а на місце тамтих приходять авари, котрі панували дуже коротко. У п'ятому і початку шостого віку слов'яне розселяються на більші простори, при чому вже тоді існував виразний поділ на окремі групи родів з яких потім повстали названі нами слов'янські народи. Роди, а потому племена, з котрих повстав український народ при кінці V віку жили в теперішній західній та частково центральній частині України.

Земля наша тоді була дуже лісиста, це були майже праліси. Слов'яне жили окремими родами, займалися переважно ловцтвом, бо ліси відзначалися великим багатством звірини. Кожен численний рід підлягав владі найстаршого в роді, прадіда, а ловецьке життя сприяло тому, що лиш багато пізніше виробилося розуміння права власності на землю / ліс був спільним: добром, а хліборобство вимагало на перших шаблях спільної праці над корчуванням лісу й служило тільки як допоміжне заняття, яке давало всім, всьому родові, додатковий рослинний харч/.

Найстаршим відомим нам слов'янським богом був бог грому, Перун. Крім того вірили наші предки в Дажбога /бога-Сонця/, Волоса /опікуна худоби/, Сварога /бога вогню/, Стрибога /бога вітрів/ і багато інших. Святкували наші предки ряд свят, серед них слід згадати свято Коляди, коли повертало сонце вже на літо, що віщувало кінець зими, а також свято Купала /літнє/, коли влаштовувались забави, розкладалися вогнища, через які скакали парубки й дівчата, тоді ж була пора на закінчування подружжя.

Коли хто ширав - справляли "тризну", бучні поминки. Існували різноманітні храми й верці, лише були з наступленням християнства знищені, а наші літописці /первісно - ченці/ про них намагаються майже не згадувати. Вірування однак, а головню старі обряди, сполучилися пізніше з християнськими святами й частково зберігалися так аж до наших днів.

Віру того, як почали слов'яне переходити до хліборобства - почали потроху колонізувати положені на південний схід /середній біг Дніпра/ землі, на яких майже не було лісів, починає навіть переважати де-не-де степ. Але тут доводилося боротись із степовиками - не слов'янами що вели кочовий /кочовий/ спосіб життя й відзначалися дикістю.

Це змусило наших предків не лише будувати укріплення "городи" /це б то, огорожені високими палями й валами міцно збудовані оселі, куди можна було підчас небезпеки від степовиків сховатися зі своїм усім майном усім мешканцями околиці/, але і змусило також творити союзи родів щоб спільними силами боронитись.

Самозрозуміло, що користувались річками, яко єдиним шляхом у густих лісах Волині й частини Галичини, підтримували слов'янські українські племена й там зв'язок та творили перші більші організації.

Арабський літпис згадує про те, що в VI віці на цих просторах існувала велика слов'янська держава організована королем Манджаком, який був володарем українського слов'янського племені, котре зве арабським хроніст "Валнаца" /правдоподібно "Волинли", лише араб де що рекрутив наше слово/.

Це племя уважає та хроніка за одно з найбільших, та каже, що йому підлягали інші племена на чолі зі своїм князем. Пізніше, стверджує ця хроніка, що між тими племенами повстала незгода, яка остаточно довела до занепаду цю першу українську державу.

Наш же літопис згадує про племя дулібів, яке жило у західній Волині і на терені котрої існують рештки старого міста, яке зва-лось Волинь. З того випливає, що ІСТНУВАЛА ПЕРША ОРГАНІЗОВАНА УК-РАЇНСЬКИМИ СЛОВ'ЯНАМИ ВЕЛИКА ДЕРЖАВА / чи може союз держав / на чолі якої стояло племя дулібів зі своїм князем - Манджаком ВМЕ В VI ВІШІ.

По занепаді шойно цієї держави імовірно далі існують лише розед-нані племінні українські організації, тому літописець коли нам і подає окремі назви тих племен : поляне, сіверяне, деревляне, дуліби і т.д.

II.

КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА.

Над Дніпром сиділо українське племя полян / назва походить від старого нашого слова "поле", яке означало випрашу, похід на війну чи на здобич: звідси "ійти в поле" - у похід, у бій, "польовати" і т. д. / Поляне - отже це були б по нинішньому войовники, або лозці.

На землі полян схрещувались шляхи, якими з початках йшла жвава торгівля : "Із варяг у греки" / Зі Скандинавії у Візантію / та менш важливий - зі Сходу на Захід. Тому нас не повинно дивувати, що на цьо-му схрещенні шляхів повстав і зиріс великий город, який звався Київ. Наш літопис розповідає про заснування Києва легенду, а саму назву по-яснив другою легендою, згідно з котрою перевізник Київ тут жив і від ньо-го пішла назва / отже й тут також підкреслений зв'язок початків міста зі шляхами/.

Пізнійше згадує літопис про те, що з ньому панували якийсь час князі не слов'янського роду, а "руського". Далі розповідає наш літопис, що з Варязької країни прийшло при кінці IX ст. немов би то на запроси-ни самих слов'ян українських, варяги з племені "Русь" і князі того пле-мені створили Київську Руську державу. Літопис згадує, що перед цим приходом уже раз панували варяги над усім майже сходом Європи, але їх владу скинули по повстанні ці племена, лише не могли собі дати ради і мусіли самі запросити знову варягів. При тому літопис декілька ра-зів підкреслює, що руси - не слов'яне і мова, якою вони говорили - не слов'янська.

Треба думати, що з тому оповіданні літопису є багато правди, треба думати, що справді нормани, котрі під ту пору діяли надзвичай-ну активність і показувались в цілій Європі - навіть на побережжі Серед-земного моря й навіть організували держави, справді мали свої пункти опер-тя по шляху "з Варяг у Греки", а "запрошення" могли також одержати від якогось прогнаного князя, що як побачиво далі мало деколи місце. Варяги організували державу, якій накиннули своє імя, а русь-кі князі з "дружинами" / так звалось військо й прибічники князя голов-но з військових кол, на яких опиралася князівська влада / почали дуже швидко серед суцільного українського населення українізуватися.

Що тоді українці носили лише племінні назви - не має жодного значення: за тих часів складові частини усіх сучасних великих європей-ських народів, також звалися племінними назвами. Важне є те, що ще за тих часів / як дозволяють думати найстаріші пісні, приказки та слова, які трапляють до чужої українці "князю" / мови наших літописів / ук-раїнські племена говорили мовою дуже подібною до сучасної народної

української мови й відрізнялися цією своєю мовою, як і звичаями та культурою від предків москвінів та поляків.

Словянське плем'я "вятичів" прийшло, як запевняє літопис, пізніше на місце свого осідку, а оселилось воно на землях заселених фінськими племенами в лісах, які росли в басейні Оки та горішньої Волги й там змішувалися так як руси з українцями, так вони з фінами, лише руси потонули в українському морі, втративши дуже швидко навіть мову, а московські предки змішалися з фінами, накиннули фінам свою мову.

Це сталося так тому, що варягів було дуже мало і це були переважно "дружинники", чоловіки - тому вони одружувалися і осідали серед української маси, котра культурно не стояла нижче. Московські ж предки прийшли з жінками й дітьми, а фінські племена були ще менше культурні за тих словян - отже змішування йшло поволі і переможці славяне хоч НАКИДАЛИ СВОЮ МОВУ, АЛЕ РОЗПЛИВАЛИСЯ СЕРЕД ФІНІВ.

Першим руським князем з роду Рюрика у Києві був Олег /коло 880 року/ під владою котрого були всі землі над Дніпром. Олег був великим воєвником і владився походами на Візантію / 907-911 рік/ та походом проти арабів / 912 р./ який оповідає і арабський літопис, на Волгу, аж до берегів Каспія /912 р./ Це було відважне підприємство, бо між українськими землями й землями на яких осіли москвіни не було тоді жодного контакту з огляду на непрохідні ліси й цілковитий брак доріг. Двісті літ пізніше, український князь Володимир Мономах хвалився, у своєму "Посланні" до дітей, що йому вдалося продертися на московські землі не через Смоленськ, а простим шляхом, отже за Олега це було ще важче.

Олег у тому поході підбив ряд чужих народів, між іншими московських предків, що підлягали Хозарській державі / фінсько-тюр. нарід, що в VII віці завойовував Болгарію надволжанську, а потім у XI ст. упав сам у боротьбі з Київською державою, а рештки хозар і болгар - змішалися з москвінами/.

Похід на Візантію мав своїм наслідком користну для українців торговельну угоду, а похід над Волгу не дав більшої користі з огляду на згадані географічні причини / брак зв'язку/

Самозрозуміло, що зі згаданих причин і панування Києва над москвінами було уможливлене і короткотривале.

Легенда говорить, що помер Олег згідно з пророкуваннями "волхва" /чарівника/ від укусу гадки.

Після Олега князував у Києві його наступник Ігор, син Рюрика. Успішні були походи князя Ігора проти фінських та московських племен, які звичайно знова відірвалися і проти хозарів. Він також ходив походом на Царгород, але похід не вдався, греки змітали "грецького вогню", котрим попалили човни Ігореві це й відбулося з складенні нової угоди з Візантією, мови значно користної від попередньої. Ігореві довелося з трудом вдержувати навіть де-які українські племена, котрі не мали більших користей від приналежності до української держави, зокрема довелось воявати з деревлянами, котрі остаточно, зробивши засідку, збили його. Московські предки знову відпали від Ігорєвої держави.

По Ігорєві, з огляду на малолітність сина Ігорєвого - Святослава, панувала його мати - княгиня Ольга.

Княгиня Ольга була селянського роду і була мудрою жінкою. За смерть свого чоловіка вона попустилась на деревлянах, але більше зосил не делала. Навіть не намагалася придернути де-які запойовані землі, такі, як землі вятичів - московських предків.

Намагалася натонісць упорядкувати і зміцнити державу, а з Візантією хотіла встановити мирні стосунки і для того їздила туди сама в

супроводі 16 болгаринь, 22 послів, 40 купців та слуг. Там же вона, каже переказ, прийняла християнство, а в Києві збудувала першу церкву. У 959 році навязала вона зносини з Оттоном I Великим, який два роки пізніше, надіслав до Києва своє посольство з єпископом Адальбертом на чолі. Як підріс син - передала йому владу.

СВЯТОСЛАВ / 960-972/ здобув собі славу завзятого хороброго вождя й завойовника. Війни проводив блискавичні й для того не брав зі собою жодних харчів, возів, ні навіть казанів до варення, однак про напад завжди повідомляв наперед тих, на котрих йшов зійном.

Можливо, що приваблений багатством Хазарської держави - пішов на неї походом і знищив цю державу. При цій нагоді він знова підбив московські племена / 966р./, котрі вже знова не підлягали Київській державі і котрі зараз же по відході Святославових дружинників знову в незалежності. Так володарі Київської Української держави мусіли це вже третій раз підбивати московські племена, які шперто намагалися визволитись з під української влади. Про подібне підбивання українських племен літопис не згадує і це доводить, що москвини не належали і не хотіли належати до чужої їм під кожним оглядом української держави.

Пізніше Святослав Хоробрий завойовував також кавказькі народи, а потому - Дунайських болгарів. Там йому так сподобалося, що туди він поїхав жити. Цю войовничість Святослава Хороброго цілком безпідставно намагаються пояснити московські, шиковані на марксизмі, історики - боротьбою за "забезпечення ринків."

Тут виступила проти нього Візантія й наючи величезну перевагу, згусила умовою згодитись покинути Болгарію, а по дорозі кочовий народ - печеніги, за намовою Візантії - напали на князя і вбили його недалеко порогів.

До християнства ставився Святослав неприхильно.

По смерті Святослава почалась боротьба між його трьома синами за владу. Ярополк / Київський князь/ убив брата Олега, що княжив над дореччями і рушив на Володимир, до Новгороду.

Володимир подався до Скандинавії, набрав там варягів, з якими здобув Полоцьк, а потому й Київ.

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ / 979-1015 /

Заволодівши державою він спочатку об'єднав втрачені українські землі / 980 р. похід на Червень і Переяслав, які потрапили були під чужу владу/ та закладає на Волліні місто Володимир. Після того, в році 981 рушає Володимир підбивати неукраїнські землі, котрі здобули раніше його предки, але які не хотіли належати до Київської держави, чужої їм расою, під приналежності до котрої вони, пов'язані з Каспием і Сходом не мали навіть найменшої економічної користі.

Так у 981 році завойовує Володимир / ще з четверте/ москвинів, але тому, що вони негайно по його відході повстали проти князя - гусить у слідуючому 982 році знову йти на них війною і ще з п'яте підбивати московські землі. Потому рушає він війною на радичів та ятвгів /литовське племн/, а в 984 р. ще раз підбиває болгарських болгар.

На берегах Чорного моря /північних/ діялися з давен-давна грабні кольонії. Володимир Великий з році 988 здобуває від греків Корсунь /Херсонес/, який однак він звортає назад за руку візантійської царівни та Тмутарокань /Тамань/. В році з 988 прийняв Володимир християнство а в році 989 оголосив його обов'язковим релігією своєї держави і охрестив український народ.

За княгині Ольги вже працювали з Києві місіонери, як з Риму, так і з Візантії, тоді не було ще формального поділу церков / та були церкви що були засновані обома церковними центрами. Однак, коли не приймати під увагу літописної легенди то треба думати, що політичні причини та блиск Візантії рішили з справі остаточного вибору віри й при цьому слід пам'ятати, що Володимир Великий удержував також зносини і з Римом / численні посольства / Безперечно цей вибір вплинув на все майбутнє українського народу з одного боку пов'язуючи Україну з Візантією, а з другого впливаючи до певної міри на її культуру і навіть на мову українську мову / всі церковні книжки писані були СТАРО-БОЛГАРСЬКОЮ МОВОЮ і довгий час УСІ ЛІТЕРАТУРНІ ТВОРИ наших письменників ПИСАЛИСЯ, лише дещо зукраїнізованою ЦЕЮ Ж МОВОЮ, відомою у нас і тепер під назвою "церковно-словянською". До року 1200 з 22 митрополитів були лише два українці, та й ті проти волі візантійського патріярха, решта - греки. Через церкву безперечно впливала Візантія на державу Рюриковичів, скеровуючи її експанзію не на південь, а це дало змогу топитися нашими степами кочовим ордам, котрі руйнували й ослабляли Українську державу, але цей стан був згідний для Візантії.

Сам Володимир звертав пильну увагу на печенігів, відбивавши їхні напади, а вони не раз загрожували навіть самому Києву.

Дальші чверть ліка присвятив Володимир створенню міцної церковної організації та упорядкованню внутрішніх державних відносин.

Між іншим ця церковна організація, підтримуючи ідею єдності держави Рюриковичів / ідею природну в феодальному світі / одночасно спиняла нормальний розвиток української народності з одного боку деградує її мову, а з другого - приховуючи в межах держави одного князівського роду національні протиріччя українців і москвінів під плащем "спільної" літературної мови та "єдиної" держави Рюриковичів. Проте життя є надто дуже і причини расово-етнічні та економічні інтереси, що впливали з географічних умов, показалися дужчими. Очевидно наші літописці й старі письменники, коли уважали всю "Руську" землю однією цілою, так не через те, що не відчували гостро усієї чужості московсько-фінської мішанини, яка на той час уже зикристалізувалася, а тому, що її не брали під увагу, так, як німецький патріот ще перед першою світовою війною уважав Чехію німецькою землею, цілком забуваючи про чехів або поляк уважав й до нині Галичину за "Польську" і для нього Польща є також "єдина".

Держава Володимира була одною з найбільших в Європі / біля 800.000 кв. Кільометрів /

Володимир дбав про бідних, сиріт, освіту, справедливість.

Він перший почав бити українські гроші та зміг тризуб - яко державний знак.

Він заснував школу для синів бояр та дружинників і побудував величезну церкву Різдва Богородиці / десятинну / на яку призначив десятку частину своїх доходів.

Могутня держава Володимира Великого була пов'язана тисячею ниток з цілим тодішнім культурним світом, а з тому числі й Західною Європою. Ці зв'язки були не лише торговельні чи культурні, але й династичні. Син Володимира - Ярослав був одружений з дочкою шведського короля, Святополк - з дочкою польського короля, а з дочкою - одна з угорським королем, а друга - з німецьким маркграфом.

До держави князя Володимира, яку творив він спираючися на зукраїні-

зованих варягів та українців - звичайно не мали жодного відношення московсько-фінські племена, яких "участь" у ній ОБМЕЖУВАЛАСЯ до повстань і притусового плачення данини. У керуванні державою допомагали Володимир Великому українці.

Помер Володимир Великий 1015 року.

ЯРОСЛАВ МУДРИЙ / 1019-1054 /.

По смерті Володимира повторилася та ж історія, що й по смерті Святослава: один з його братів / Святополк / убив трьох других братів, довідавшись про це втік Ярослав до Скандинавії, звідки, як і батько, вернувся з варягами.

Почалася довга боротьба, підчас котрої Київ переходив кілька разів з рук у руки. Святополкові помагали печеніги і поляки, але перагр таки Ярослав.

Ярослав мусів провадити по тому ряд війн і відбрав /1030-31 р./ захоплену Святополковими спільником - королем польським Болеславом частину Галичини й Червенські городи, розбив печенігів /1030 / і зорганізував похід на Візантію, котрий однак не здався, а також приборкував московські землі. Але панування Ярослава поза тими війнами було часом спокою й миру. Зі своїм братом - Мстиславом він поділив керування державою. Князь дуже дбав про будівництво. Київ за його часів так розрісся - що став великим торговельним містом, в якому можна було зустріти купців багатьох народів Європи й Азії, так, що його довелося обвести новими мурами з трьома брамами. Будує крім того Князь ще церкви, серед них чудову пам'ятку нашого старого мистецтва - св. Софію, княжий палац і ряд інших будов.

Але ще більше вславився Ярослав упорядкуванням українських законів, котрі він наказав списати в одній книзі, яка відома під назвою "Руської Правди". / Руської - бо держава звалася і далі назвою даною варягами, однак слід зазначити, що в московському законодавстві не знаходимо пізніше жодних слідів впливу цього українського права, а це пояснюється тим, що властиво належали МОСКВИНИ ДУЖЕ КОРОТКО І ТО БІЛЬШЕ ФОРМАЛЬНО ДО УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ/.

Ярослав також дбав дуже про поширення освіти й школи. При св. Софії закладає книгозбірню і організовує переписування книг. Державою керував за допомогою бояр-українців, що були й значними друзями, та за ті чи інші заслуги діставали у володіння земельні наділи. Природно, що московини участі в керуванні державою не брли.

Ярослав був споріднений майже з усіма більшими володарями Європи / один син був жонатий з грецькою царівною, другий - з німецькою, донька була одна за французьким королем Генрихом, друга - за норвезьким. / Дожив Ярослав, відомий під назвою "Мудрий", до 76 років і перед смертю поділив свою державу між синами так, щоб однак у Києві панував старший син, який був би Великим Князем, але решта по його смерті пересувалася, мінючи князівства так, що теоретично кожен мусів побувати Великим Князем. Таке порядкування державою впливає із загально прийнятого тоді розуміння держави, як власності пануючого роду в цілому, у нас "руського" князівського дому.

Однак самозрозуміло, такий систем мав свої поважні хиби, які мусіли виявитися пізніше зміру розростання князівського роду.

НАСТУПНИКИ ЯРОСЛАВА МУДРОГО.

По смерті Ярослава Мудрого деякий час панувала згода між його синами, внуками й родичами, але потому знову почалися між князями непорозуміння, чвари й війни.

Це все дуже ослаблювало Україну, а тут ще, як на лихо на місце побитих печенігів прийшла в степи половецька орда, яка страшенно нищила Україну своїми нападами. Князі навіть пробували зїхатися на Любчому озері, коло Києва /1094 / і ухвалити там, щоб більше не провадити між собою збройної боротьби, та це помогло не на довго.

Серед нащадків Ярослава Мудрого відзначався одначе мудрим і твердим керуванням державою князь ВОЛОДИМИР МОНОМАХ / 1113-1125 / Цей князь дуже дбав про добро своєї держави, котру знову зібрав під свою владу і про добро народу, а в першу чергу про добро бідного народу / додав для того деякі закони до Руської Правди/. Він був дуже енергійним і дуже добрим керівником і адміністратором, воїном і ловцем / дуже любив ловити / та політиком. Він одержав не одну велику перемогу над половцями, та змусив їх хоч на деякий час покинути наші степи, які почали заселюватися тоді хліборобами. , упорядкував адміністрацію, був дуже гостинний, освічений і сприяв культурі та добробуту своєї землі. Він же нусів ходити походом на московсько-суздальські землі. Він же намагався затримати здобуте гирло Дунаю.

Князь Володимир Мономах залишив дуже цікавий літературний твір "Поучення дітям", яке є дуже цінним історичним документом. Помер у 1124 році.

Наступником Володимира Мономаха був князь Мстислав I Великий, який розбив половців і продовжував політику батька в державі. Україна далі мала велике значіння в світі, а Мстислав I удержував тісні зв'язки з Західною Європою, з володарями якої був споріднений.

По його смерті натиск половців знова зріс, а з другого боку москвичи під проводом обмосковлених князів починають усе дужче натискати на Україну з пів. Сходу. Бо треба зазначити, що ухвали на Любчому озері прив'язували князів до їхньої "батьківщини", це б то до уділу батька. Це й привело до обмосковлення тої галузі варязько-української династії, яку ця ухвала застала на Суздальщині. Вони переймаються спочатку інтересами "свого" князівства, а потім і цілком обмосковлюються.

Що правда, в 1149 році пошастило українським князям розбити москвичів, які на спілку з половцями напали на Україну, та змусити їхнього князя Долгорука до зтечі із захопленого на коротко Києва, що дало змогу князям / народу / збити решту московської залоги, а Городець де вона стояла знищити й цілком спалити.

Однак в 1154 році знова здається московському князеві здобути Київ, та по двох роках умирає / в 1154 / перший московський окупант України Долгорукий і знова кияне / населення / самі вибивають зненавиджених москвичів.

З другого боку половці руйнують Київську землю і нищать самі підстави її існування, перетинаючи всі торговельні шляхи.

Під натиском зі сходу - половців, а північного сходу - москвичів утікає населення на південний захід і захід. Саме тоді починає, як завжди припливу населення з Київських земель і Чернігівщини, так і з огляду на відносний спокій - розростатися Волинська, Холмська і Галицька земля. Київ слабшає ще більше і року 1169 йде на Київ походом московський князь Андрей Боголюбський на чолі московських військ, що склалися із суздальців, курочів і рязанців. Це третій московський похід на Україну, а

десята українсько-московська війна. Москвини страшенно руйнують Київ, церкви, грабують церковні скарби і забирають молодих дівчат та хлопців у рабство.

Згаданий нами князь Андрей Боголюбський був сином відомого ще нам Юрія Долгорукаво. Коли цей останній, яко окупант сидів у Києві то род прикривав і боронив Київ від Заходу / у Вишгороді під Києвом / Вишго відчував і бачив загальну ненависть українського населення як до нього самого так і до його воєнків-москвинів. Тому, сам, зрештою також ненавидячи українців, покинув Вишгород і зтік до Володимира на Клязьме / Суздальщини / Подані нами факти зясовують вандалізм москвинів та їхнього князя у Києві, що так би мовити і особистий настанлення князя.

По тому Київ на певний час став звичайним провінційним містом московського князівства / Суздала / , який керує призначений Андрей Боголюбський московський волода.

Такий був кінець десятої московсько-української війни і тому РІК 1169 ТРЕБА УВАЖАТИ РОКОМ УПАДКУ КИЇВСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ, яку знищили москвини, використовуючи ослаблення її внаслідок боротьби з половцями та іншими ворогами: а також внутрішні князівські усобиці.

Року 1173 рушив московський князь Андрей Боголюбський новим походом на Україну, але цим разом змусили його українські князі до відступу. Цей невдалий похід підірвав серед москвинів авторитет князя Андрея і його 1175 року вбили змовники з числа його підвладних.

Київу вправді намагався повернути його значіше князь Святослав, син Всеволода, але по його смерті Київ, який так і не відбудувався після московського руйнування - ще більше занепадає.

Татарська павала застав Київ уже звичайним провінційним містом. Київську Українську Державу знищили таки москвини, що нині в інтересах закріплення свого панування і дальшого руйнування України, намагаються перекинути відповідальність за те знищення на татар.

III.

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА.

Ще по смерті Ярослава Мудрого усамостійнилось Галицьке та Волинське князівства у яких запанував рід Ростиславовичів / нащадків - Ростислава Рюриковича /.

Багато праці поклали ці князі над піднесенням і обороною цих земель.

Галичина зміцніла за панування князя Володимирка / 1124-1153 /, який осів у Галичі над Дністром і укріпив це місто.

По втраті Дніпра торгівля тепер переноситься на Дністер, якого течія можна дістатись до Чорного моря й Візантії. Дністер отже став економічною підставою цієї ТРЕТЬОЇ української держави.

Князів тут доводиться крім боротьби із зовнішніми ворогами / уграми, половцями /, вести боротьбу з "ворогами" внутрішніми. Князь Володимирко мусив приборкати бунт бояр, котрі хотіли князем назвати свою волю. Наступник Володимирка, князь Ярослав, названий за

свій розум "Осмомысле" /1153-1187/ також мусів боротися проти власних бояр, які ріднож проти нього бунтувалися. Ярослав Осмомысл переміг у боротьбі половців, а також опанував землі над Дунаєм і над Кувальником. Ці здобутки вказують, що Ярослав Осмомысл чудово розумів, що могутність його держави залежить від панування над шляхами, що вляють його з Візантією.

По смерті останнього з роду Ростиславовичів - переходять Галицькі землі під панування волинського князя Романа Мстиславича /1199-1205/ славного своєю хоробрістю і войовничістю /походи проти половців і полчків/. Галицькі бояре його запросили на князівський престол, але князь Роман не був з тих, що не можна було новітним кути замінити, а до того він не дозволяв боярам криздити нарід. Тому бояре й проти нього збунтувалися, та він їх приборкав військом. Князю Роману підлягали: Галичина, Волинь, а також деякі князі, що раніше підлягали Києву, шукали в нього охорони. Він же володів і Києвом, маючи столицю своєї великої держави у Володимирі на Волині. Тому, на панування Романа, якого часто звать Великим, припадає розквіт Галицько-Волинської держави, ЯКА СТАЛА СПАДКОЄМИЩЕЮ ДЕРЖАВИ КИЇВСЬКОЇ. До неї, як ми вже казали, належав і Київ, а Роман - володар цієї держави титулувався "Самодержцем УСЕЇ Русі".

Князь Роман поляг у бою з поляками над Вислою, коло ЗАВИХОСТА.

Волинсько-Галицька держава була не тільки політичним спадкоємцем Київської держави, але й етнічним складом населення та культурою була тотожна з державою Київською, якої була органічним продовженням.

По смерті Романа владу захопили неправдо галицькі бояри, які прогнали малолітніх синів князя і спочатку закликували одних, а потім других дрібних князів, а потім князем став навіть один боярин. З цього користали сусіди / поляки, угри /, а терпіли дуже селяне й міщане. Однак підіривши, один із синів князя Романа - Данило зібрав військо, здобув батьківську державу, а бояр, що пробували бунтувати - побив. Потому спер свою владу на селянстві / з котрого організував селянське військо / та на міщанах / Він заснував міста Львів та Холм. Все давало підстави надіятися зросту й розквіту української галицько-волинської держави. Тимчасом насувалася нова страшна небезпека. Половці, котрих загрожував напад татар бо жили на східних українських степах, а татари продерлися з Азії через Кавказ і появилися в тих степах, тому половці звернулись з проханням допомоги до дрібних українських князів, що колись належали до Київської держави. Князі ці пробували разом з половцями поставити татарам опір, але татари їх розбили в бою під Калкою / 1223 / та після цієї перемоги вернули назад за Каспій. Щойно кілька років пізніше татари вернулись. Підчас їх першого приходу московські князі цілком не брали участі в боротьбі з татарами, дунаючи потім скористатися ослаблення українських князів. Коли ж татари вернули в 1238 році, то опанували спочатку московські землі, потім Чернігів і Переяслав, а щойно після того Київ, що тоді вже підлягав не москвинам, а князеві Данилоді. Київ був здобутий 1240 року татарами, та вони в ньому ймовірно не дуже поживилися, бо як каже наш літописець, оповідаючи ще про пограбовання москвинами Києва, в році 1169 "татари після того вже не було що грабувати".

Після того татари рушають далі на захід сіючи жах і знищення. Вони грабують усі більші міста, нищать цілковито укріплення та доробок людей, а мешканців міст, що пробували оборонятися - вирізують до шенту. Татари здобули тоді Володимир і Галич. Звідси вони рушили далі на Угорщину та Польщу. Потому вони вернулись на Схід і отаборилися над Волгою. Іхній хан звідти надіслав послів з ультимативними вимогами визнати його

владу, що й мусів Данило заціпляти зуби зробити. Але після того Данило по-
тується до боротьби з татарами і шукає союзників. З цією метою посилав ві-
ролівську корону. Коронація Данила на "короля ВСІЇ Русі" відбулася
в Дорогичині 1253 року.

Татари довідались про ці приготування і хан вислав велике військо,
котре підійшовши до Володимира - присилувало знищити укріплення, тоді ж
татари знищили Львів, але добре укріплений Холм - відбився. В розгарі боро-
тби з татарами помер король Данило 1264 року.

Як бачимо, Київську Державу, ослаблену половцями, що підірвали її то-
рговельні зносини, ослаблену ще боротьбою князів за владу - знищили після
кількох воєн і впертої боротьби - таки москвини. Татари ж сприяли розріз
/ держава волинян - перша, Київська - друга, а Галицько-Волинська - третя/
української третьої держави, яка однак не так, як московські кня-
зі, що піддалися без спротиву, намагалися боротися і розуміючи, що зона
є авангардом західного світу, західної культури - намагалася В ЦІЙ БОРОТЬ-
БІ опертися на Захід.

Всі ці безсумнівні факти, як можуть плутають і приховують московські
історики, пишучи мовою московською чи й нині вже також мовою українською
і то навіть в еміграційних виданнях. Вони, зсупереч ясній мові років і
фактів, мусять ТАТАРАМ приписувати зруйнування Київської Держави / бо іна-
кше не можна безправно "примазуватись" до цього блискучого періоду нашої
історії і не можна кричати про вигадану ними єдність чи тільки "крозне спо-
ріднення" гноблених ними вже два століття українців з їхніми віддичними
дорогами, а тепер - гнобителлями. /

Галицько-Волинська держава короля Данила лише формально визнавала бу-
ла зверхність татар, а в дійсності не лише зела, як це вже було згадано
самостійну протитатарську політику, але й збройно виступала проти українсь-
ких зрадників, т. зв. "татарських людей", які не розуміючи, що додаткові
тягарі на власну державну організацію в майбутньому забезпечать їхнім дітям
і зрукам вільний розвиток - відмовлялися зі шкірних інтересів слухати своєї
влади і оголошувалися, як безіменні бездержавні "окремі" "татарські люди"
плотити безпосередньо татарам те, що вони хотіли одержувати. Король Дани-
ло карав таких людей, а його військо нищили їхні оселі, у відповідь на це
татарські воєводи ходили походами на короля Данила.

Після смерті Данила панував в Галичині син його Лев / 1264-1301 / Він
добув від поляків Люблінську землю, а від мадярів - Закарпаття. На Волині
ж тоді князів син Василька - Володимир. Він був побожний, кохався в науках,
особисто переписував книги для Церкви, добувати не любив.
По смерті Льва, син його Юрій зєднав знову Галичину й Волинь та прий-
няв королівський титул короля "Малої Русі", бо Великою Руссю - завжди
звалася Русь Київська., старався про добробут та культуру. Держава, не
зважаючи на складну і несприятливу міжнародну ситуацію - мала значіння.
Панував до 1308 р., коли його сини Андрій та Лев почали спільно керува-
ти державою. Вони склали союз з Німецькою державою, підтримували торгов-
лю і прописел, титулувалися "князями всієї Русі" певно зважаючи на те, що
Велика Русь властиво не існувала. Помігли смертю лшарів в боротьбі з тата-
рами.

Останній Галицько-Волинський володар - Юрій II був лише по матері
українського роду, бо батько його був поляком, однак шире перейнявся ук-
раїнськими інтересами. Він намагався обмежити сваволе бояр спираючися на
міщан та чужинців. Бояри його отруїли в 1340 р.
Це був кінець незалежної Галицько-Волинської держави. У ній далі роз-

вивався феодальний лад, якого основи вже були виразно помітні в устрої Київської Держави, при чому деякі питомі риси ладу Київської Русі поступилися перед ознаками характеристичними для західного феодалізму в його дальшому розвої. Німецькі ремісничі громади, селилися на запрошення укр. князів, зберігаючи на основі дозволу української влади своє маґдебурзьке право, що також мало свій вплив на правосвідомість українського населення. Однак і в дійсності і в свідомості населення це була таж Українська Держава, що й Київська, лише у вузких межах.

По упадку Київської Держави ослабленої нападами кочовиків, що підтягли підстави її могутності, перерізуючи головну господарчу артерію - шлях Дніпром до Візантії, знесиленої війнами князів, та знищеної, після ряду воєн, москвинами р. 1169 - Галицько-Волинська держава відіграла велику роль в житті українського народу не лише самим фактом довшого на яких 170 років існування, але й скріпленням зв'язків із Європою та започаткуванням боротьби з татарами. Ця держава володіла лише українськими землями і не мала в своєму складі, як колишня Київська українська держава, інших підбитих чужих земель з вороже настроєним населенням.

Москвини ж пов'язані не тільки під давня торговельними зв'язками зі Сходом, традиційно перейнявши від волзьких болгар, але й економічними інтересами з Каспієм та народами докола нього - змішили відразу з татарами.

Московські війська брали участь навіть в 1228-41 рр. / в складі татарських військ / у нападах на Галицько-Волинську державу, московський єпископ Феогност то переїхав цілком до столиці Золотої Орди й виконував, як довірена особа хана Менгу-Тимура дипломатичні доручення, а князі московські увійшли навіть у тісні родинні стосунки з татарами. "Кулікоза битва" / 1380 р. / була в дійсності не боротьбою москвинів проти татар, а тільки боротьбою проти одного з татарських володарів, по боці - другого татарського ж володаря / це було вже за часів внутрішніх воєн між татарськими ханами /. Москвини були під татарським пануванням аж до розпаду Золотої Орди, це б то біля 300 літ.

Ні по смерті короля Юрія, ні пізніше, аж до Хмельницького, москвини не зголошували своїх претенсій до українських земель, бо як ми бачимо, не мали нічого спільного з Київською Державою, приналежність до якої була наслідком завойовання і постійного приборкуваннями українцями, тривала дуже коротко і по ослабленні тої держави - вони її знищили.

Галичина, по смерті короля Юрія стала предметом боротьби між Польщею, Угорщиною й Литвою, ця боротьба принесла колюсальне знищення українському народові тої землі та пізніше поневолення.

Волинь, Поділля і Київщина частинно добровільно, частинно по короткій боротьбі перейшли під владу литовських князів.

IV.

ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКА ДОБА .

Втрата власної держави, це б то можливості влаштувати у власному інтересі власне життя, працюючи тільки для свого добра і добра своїх нащадків - є величезним, найбільшим лихом, яке лише може зустріти народ, а початком його повільної загибелі. Це лихо на самому початкові не так гостро

відчувалося на тих землях, котрі попали під литовське панування, тому, що литовські князі свого часу прийняли православну віру з української держави, а на їх дворах ще за Гедимина панувала книжна мова та ж, що й на Україні й багато подібних звичаїв. Сини Ольгерда були православними, а книжна українська мова - стала державною. Тому населення навіть підтримувало литовців у їх боротьбі проти москвинів, поляків чи німців. Однак литовці не могли дати собі ради з трьома сусідами ворогами, тим більше, що москвини тоді виступали, як підвладні татарські і їх підтримували татарські війська. Напр. князь Витовт у 1399 році на Ворсклі був розбитий татарами і це затримало здобування решти українських земель.

Отже це все змусило литовців піти на унію з Польщею, а всяка "спілка", "унія" чи "федерація" ніколи не може принести слабійшій частині нічого іншого, як лиш неволю.

Важко малозоможньому хліборобові ставити опір своєму сусідові-дідичеві, але вже цілком безнадійним стане спір, коли він згодиться на "унію" на спільне володіння землею!

Звичайно, по підписанні литовсько-польської унії в Городлі /Цізі/, намагаються литовські й українські князі обстоювати навіть зброєю свої права, однак це не дало жодних наслідків і остаточно після кількох збройних поразок закінчилися в 1569 році фатальною для українського і литовського народів "Люблинською унією", згідно з якою, за винятком Берестейщини всі українські землі перейшли безпосередньо до корони польської. Українські князі /Михайло Олелькович пробували організувати змову і повстати, але не вдалося.

З того моменту починаються захоплення на підставі королівських привілеїв і грамот польськими панами й магнатами українських земель. Само зрозуміло, під владу тих поляків переходять землі разом з населенням, разом із селянами, котрі після того мусять відробляти панщину й мусять терпіти різні утиски й самоволлю панську. Польські пани тягнуть за собою поляків адміністраторів, сторожу: навіть слуг., і так відбувається повільна колонізація поляками українських земель. "Литовський статут" - збірник литовських законів уже перед тим перекладено на латинську мову з книжної української, судівництво переходить у польські руки й становище українського населення, коли ми ще пригадаємо собі релігійні та культурні утиски - стає нестерпним. Ведеться денационалізаційна і колонізаційна політика, яка має на меті забезпечити польському народові простори й можливості коштом українського народу.

Тимчасом на Сході татарська держава ослабла і розпалася, а це дало змогу українському населенню, котре перед тим під тиском полесців та частинно москвинів відходило на Захід - почати тепер колонізаційний рух у протилежному напрямі, вертатись на свої старі землі.

Спочатку енергійні люди почали лише на літо, підчас лонів та рибної ловлі, ходити "на уходи", а згодом, такі "уходники" воліють навіть напасти кримських татар, чим польські утиски і тому лишаються стало жити на своїх "уходах".

Так майже незаселені землі Київщини, Поділля, Полтавщини швидко колонізувалися і зменшується територія "диких піль". Однак слідом за селянами, слідом за уходниками посуваються й польські пани та польська адміністрація. Польська шляхта зацікавлена у королів "дарованих" на немоє би то "не зайняті" землі, а тому на них починає поволі заводити такі ж порядки, як ті, від котрих українці втекли на Схід та перебирати владу в польські руки.

До того всього прилучаються релігійні й національні утиски. Український народ починає спочатку стійкішим спротивом боротися від загибелі.

Опір починає організовуватись й росте на всіх відтинках: українська шляхта виступає з численними протестами в польському соймі й бере разом з міщанством діяльну участь в організації й діяльності брацтва, що мають на меті оборону православної віри та ширення релігійної й національної освіти.

Нашадки українських бояр, князів закладають друкарні, бібліотеки, школи / особливе славетне тим князь Константин Острозький / й боронять прав свого народу, але всеж багато з них поволі польонізується і стає тяжким порогом власного народу. Під проводом же колишніх українських князів / Дмитро Байда-Вишневецький / закладають українські ухадники своєрідний український лицарський орден - Запорозьку Січ / 1540 / , якого завданням первісно була оборона заселених знова українцями земель перед татарами, боротьба за Христову віру проти Ісламу. Треба тут нагадати, що 1453 р. упала Візантія, а її столиця дісталася в руки турків. Однак в дійсности, тому, що на Запоріжжя втікав від утисків польських увесь більше незалежний і енергійний елемент - Запоріжжя починає все частійше виступати в обороні цілого українського народу, як єдина збройна українська сила та очолює ті повстання, котрі починають від часу до часу вибухати.

Як жилося тоді українцям, не кажучи вже про кріпацтво, від якого терпіли селянські маси, може свідчити факт, що напр. в уже, у великій мірі спольонізованому полякам Львові, тоді забороняється українцям навіть жити поза спеціальним геттом / "Руська вулиця" /, організувати власні цехи і урядувати прилюдні церковні процесії.

Січові Запорозькі лицарі називаються тоді козаками, а численні повстання потроху поповнюють козацькі лави вже не січовиками, а людьми, котрі живуть по селах і хуторах, та не хочуть вертати до кріпацького стану. Ряди козацтва наповнюються також ухадниками, що сидять на самому пограниччі й займаються "воєнним промислом" беручи участь часто в дуже сміливих нападах на Крим і навіть Туреччину.

Тут треба звернути увагу на намагання московських і польських істориків представляти козаків, як втікачів від панщини й взагалі різних заволок, які збиралися у затаги для нападів і грабунків. При цьому підкреслювали ще московські ліві /соціалісти й комуністи / історики, що козаки, а особливо запорожці - це були біднота і оборонці бідноти, такі як напр. деякі польські "опришки", або московський Пугачов і Стенька Разін. Це їм здавалося тим правдоподібнішим, що саме такими були московські козаки, які потворилися на прикордонних землях Московщини /уральські або яїцькі козаки, донські, терські, забайкальські, семірачінські і т. д./

Українське козацтво істотно відрізнялося від тих всіх козаків слідуючим: 1/ як само козацтво так і український нарід уважали завжди козаків за "лицарство", вважали свідомо козацтво з західньо-європейським лицарством і плекаючи свідомо лицарські чесноти: а/ не допускали жіноцтва до Січківки, або спровадили її на Січ передлягнуто б/ спеціальними обрядами підзирство до "земних багатств" 2/ уважали обов'язком запорожця боротися за віру християнську, за правду і справедливість, допомагати несправедливо покритим і т. д.

При тому запорожців було дуже багато заможних, а то й багатих і навіть аристократія не цуралася участі в козацькому рухові. Цим усім українські козаки так відрізнялися від московських, як герої /"багатирі" / старих дружинницьких пісень Київської держави Святослав, Волога, Ілля Муромець, що воявали "за князя Володимира" та "вдів і сиріт" - від московських "багати-

рів" / Васька Буслав /, що розбивали підписи, своїм співгромадянам годили "осью тележною", в чому й було все їхнє героїство.

До найславішніх запорозько-козацьких провідників належать: Дмитро Байда, Іван Підкова / захопив навіть Молдавію / Шах, Самійло Кішка та інші. Польські королі намагалися "урегулювати" козацький рух та використати його для себе, як збройну силу, тим більше, що владу в Польщі мала шляхта, а не король і король не раз відчував гостро брак свого власного війська. Та ці намагання / записування до "реєстру" і виплата чи краще сказати право на виплату платні за військову службу / не давали наслідків, зацїли поза реєстром залишалася більшість козацтва. Це ускладнювало, з польського погляду цю справу, як потреба / підчас воєн / допомоги козацтва, так і все частішї протипольські повстання.

Відомі повстання: Криштофа Косинського, /1591-1593/, С. Наливайка і Лободи /1595-1596/, Жмайла /1624/, Тараса Трясила /1630/, Івана Сулими /1634/ Павлика /1637/, Остряниці /1638/. Подані дати свідчать про енергійний спротив українського народу проти польського панування, хоча цей спротив і носив початково стихійний, самоорганізований характер.

Наскільки однак козацтво тоді було поважною силою, свідчать про те не тільки такі факти, як здобуття Перекопу, Ізмаїла, Варни, Каафи, Бахчисараю, чи розгром турецької флотії /1606/ та напади на сам Царгород, але й походи на Москву /1609 й 1617/. Ці останні були властиво 12-ов і 13-овою війною українців з москвинами; хоча ці війни вели українці, як польські союзники.

Козацький гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний /1616-1622/, український шляхтич і вихованець Острозької Академії, був значним оборонцем українського народу та православія й розпоряджав армією, котра переміщала армію не одної тодішньої держави.

Він власне відіграв велику роль в війні з Москощинами / ходив самостійно під Москву рятувати оточені там польські війська і польського короля / та йому треба завдячувати перемогу над турками під Хотином.

Все вище згадуване показує, що Україна кипіла й можна було козку хвилину чекати либуху. До того не треба додати, що величезний спротив викликала ухвалена частиною клеру православною, під тиском польської влади /1596/ церковна унія, в теорії - з Римом, на практиці же в нїло бутї з польським католицизмом.

Але все це не могло вже змінити бігу подій.

Згадуваний вже гетьман козацький Петро Сагайдачний, значний стратег і освічений та досвідчений адміністратор і політик властиво доводив козацтво до стану національної армії, переніс гетьманську столицю до Кієва, відновив церковну ієрархію, добився висвячення митрополита й пати єпископів та підтримував освіту.

Він двічі врятував польську армію і польського короля / один раз на Москощині, а другий у війні з Туреччиною. / Слава перемоги під Хотином і врятування Європи від турецької навали належить гетьманові Сагайдачному, який і помер від ран одержаних в тому бою. Поляки обіцяли українцям за допомогу в цій війні задоволювати всі вимоги українців, але змичайно обіцянки не додержали.

Дуже зміцніло козацтво за гетьманування Михайла Доршенка, який організував ряд успішних походів на турків і татар / проти волї Польщі / і збирал силами з польськими військами. Ця боротьба закінчилася Курुकіською угодою, що не могла задоволювати українців.

Повстання проти Польщі чергувалися з успішними війнами з турками і татарами і здобули козакам славу у цілому світі, так, що до них в потреби бі зверталися чужі держави, старавчись стягнути їх у свої війни.

у.

КОЗАЦЬКА ДОБА .

Все згадане в попередньому розділі утворило ґрунт для нового періоду історії українського народу, періоду, коли козацтво береться за відбудову старої Київської держави, яку в цьому періоді найчастіше зветься Україною, але де-коли рідко зживається для підкреслення традиції, зв'язку з тою державою / отже й "права" на державність / і старої назви в її грецькій транскрипції, а саме "Росія" чи книжноукраїнської - "Русь".

Тут слід згадати, що назва України - це стародавня, народна назва землі заселеної нашим народом і зустрічається в літопису нашому вже в 1107 році. Цієї назви уживав сотні літ наш нарід у своїх піснях, думах, цієї ж назви зживають і козаци - ця чисто народня армія, в якій ЗАСТУПЛЕНІ БУЛИ ВСІ СТАНИ. Цієї ж назви зживаємо і ми, тим більше охоче, що назву, котру надали варяги нашій державі князівській і вона прийнялася була у нас - безправно загарбали собі москвини по Полтавській поразці українсько-шведських військ і москвини зробили її урядовою назвою своєї московської імперії. Ми не визнаємо за москвинами жодного права на цю назву /"Росія"/, але самі, з причин чисто практичних, щоб уникнути всяких непорозумінь і плутанини - дали слідом за Шегченком рішучу перевагу цій народній назві.

Москвини й поляки, щоб тим способом понизити українців і у чужинців викликати сумніви, що до узасаднености українських державних стремлень зводять в цю назву від слова "окраїна", це б то, що і ця земля і її нарід не мають права до ніякої держави, бо завжди була "окраїною" тої чи іншої держави й нині виступають з неузасадненими "сепаратистичними" стремліннями.

Очевидно, що навіть коли б було так, то про державність рішать не походження слова Україна, лише організованість, сила, і шпіння здобути собі державність, але не зашкодить звернути увагу на міркування проф. Шелужина, який подає докази зживання в літописах і слова "окраїна" і слова "Україна", кожного в іншому значінні. Він твердить, що слово "Україна" тотже походженням зі словом "країна" і означає землю "україну" мечем від ворогів, що її оточують, від решти земель.

х

Тепер же переходимо до опису величезного зриву українського народу, який привів до відновлення української державности, хоча на короткий час, і до відсвіження традиції боротьби за право на володіння власною землею за право українського народу "вільно жити".

Чигиринського козацького сотника Богдана Хмельницького, особиста кривда, яку йому вчинили поляки і на яку він не знайшов у польських судах жодної оборони - спонукала втекти на Запоріжжя і штовхнула до організації повстання з метою змінити неможливі умови, усунути раз на завжди гнобителів - відновити державність. З групою прихильних йому запорожців захопив Б. Хмельницький січову ануніцію й гармату.

Року 1648 рушає проти Польщі, обраний гетьманом, Богдан Хмельницький на чолі численного козацького війська і помічних татарських військ. У бої під Жолтими Водами розбиває Хмельницький польське військо і забирає в полон команданта того війська Степана Потоцького. Вислані проти Хмельни-

цького під проводом польської старшини реєстрові козаки перебили ту старшину і перейшли на бік козоцтва. Тоді рушають проти Хмельницького головні польські сили, керовані двома польськими гетьманами, але їх швидко розбиває Хмельницький під Корсунем, забираючи недобитків, зброю й табір та польських гетьманів. Ці перемоги обернули бунти, які одночасно вже спалахували то тут то там у велике загальне повстання цілої Наддніпрянщини.

Поляки переводять загальну мобілізацію і висилають нові свіжі війська під проводом трьох полководців, але й ці війська терплять страшну поразку і кинувши все, що мали під Пилявцями втікають хто-куди. Звідти рушає Хмельницький на Львів, у якому засіли рештки поляків, яким пощастило втекти з довколишніх містечок і міст. Гетьман Богдан з огляду на присутність у його армії татарських загонів не бере Львова, а лише стягає окуп для татар, щоб так урятувати українські культурні цінності. Звідти рушає козацьке військо на Холмщину і спиняється під Замостям на шляху до Варшави.

Новообраний польський король Ян Казимір прислав туди до Хмельницького послів з проською не руйнувати Польщі, а почати мирні переговори. Богдан Хмельницький згодився і рушив назад, до Києва, де його вітало ціле місто на чолі з духовенством.

Використовуючи перемир'я Богдан гарячково працює над упорядкуванням державних справ та реорганізацією війська, а одночасно не забуває й зносин із сусідами України та іншими державами.

Серед помішників гетьмана Богдана були люди різного стану й освіти: напр. полковник Станіслав Мрозовецький - був вихованцем Падуанського університету / в пісні - Морозенко /, а славної походою в Туреччину - полковник Бурлай - був навіть неписьменний. Припускають, що безпосередній контакт у Києві з освіченими українськими діячами та церковними колами мав великий вплив на оформлення державницьких планів Хмельницького. Звідси Гетьман вислав в жовтні 1648 року листи до турецького султана, просячи прийняти Україну під своїй протекторат, себе ж титулує "Гетьманом Війська Запорозького і ВСЕЯ РУСИ".

Про цю угоду з Туреччиною промовчують москвини і наші москвофіли та яничари.

Українська шляхта підтримує Гетьмана в його намірі порвати з Польщею цілковиті і відновити власну державність. Московські агенти ж й розвідники цілком і відважно стежать за всім, що діється на Україні й намагаються перешкодити консолідації українського народу. Ця ж московська розвідка доносить у Москву, що Гетьмана "шляхта" паче всіх к займе на Польщу наговорює".

Султан приймає Україну під своїй протекторат та присилає як і іншім засальним володарям "диплом на князівство".

Москва тоді ж була в союзі з Польщею і Гетьман усіма способами намагався розірвати цей союз, тим більше, що Москва зразно загрожує диспутити, вразі продовження боротьби, з Польщею проти Хмельницького на допомогу Польщі. Обурений тим Хмельницький, мало не побив московському послі слово пику. Він не лише знав, скільки зла зробила Україні Московщина, але й розумів, що коли в 1488 році міг за намовою "государя московскаго" напасти на Київ хан Менглі Герей, розграбувати, а спону православному спільни-комі послати в подяку за ту пораду золоту чашу й дискос із Святої Софії Київської - то від таких одновірців - можна сподіватися всього!

Знаючи також, що москвини зоруже ставилися і ставляться до українців, і незважаючи на переслідування православних у Польщі, все ж підтримувать поляків - Гетьман хоче вплинути на політику закордонних москвинів іншими способами, він з одного боку обіцяє віддати Україну під протекторат московсь-

X/ мова про УКРАЇНСЬКУ ШЛЯХТУ, це показує, що рух був загально-національний.

кого царя, а з другого - погрозує спільним походом, з татарським ханом на Москву.

Це все скорше має на меті хоча б здержати нейтральність Московщини і тогу Хмельницький, не числить на жодні наслідки з того і 2.VII. 1650 року складає присягу вірності Султанові. Крім того, не будучи певним реальної допомоги з турецького боку - веде переговори про союз зі Швецією та з Молдавією й Прусією.

Тимчасом поляки несподівано почали в 1649 році війну, однак Хмельницький їх спивив під Збором, де прийшло до Зборівської угоди, котра не задовляло ні одних ні других і з огляду на це поляки підготувалися краще - в 1651 р. рушили знова на Україну. Під Берестечком, завдяки зраді татар, розбили вони українське військо й рушили на Київ. Довелось остаточно скласти з Білої Церкві некорисну для нас угоду. Обі сторони готувалися до дальшої боротьби. Року 1652 Хмельницький ударив на поляків під Батогом де й поистився за Берестечко.

Після того - Хмельницький писав свого сина Тиміша до Молдави брати шлюб з донькою молдавського Господаря.

В Сучаді, столиці Молдавії, яку обложили поляки, загинув від гарматної кулі Тиміш, котрого думав бачити Хмельницький своїм наступником!

Затяжна боротьба дуже стомила український народ, а від Туреччини, яка була надто далеко, важко було сподіватися реальної допомоги. Зі Швецією переговори затяглися, а з Молдавією - закінчилась справа польською угодою.

Це все змусило Гетьмана й український народ, зсупереч власній охоті, пробувати шукати союзу з одвічними ворогами українського народу - московцями. Така вже доля людська, що якого б ми лиха не зазнали від когось, але з часом те лихо забувається і люди в потребі, побачивши, що ні-звідки немає рятунку - простягають руку і до тяжкого ворога зі слабою надією: "ану ж він змінився!".

При тому слід пам'ятати, що ще в 1649 році Хмельницький зазначив різно польським посланцям: "Бог мені те дав, що я єсьм єдиновладець і самодержець руський", стверджуючи тим свою ціль відновити колишню князівську "руську" державу українського народу. Знала про це і Москва, та намагалася допомогти непомітно Польщі розбити українців. З цєю метою напр. в 1649 р. намовила донців до нападу на татар, тодішніх союзників України, щоб ті в критичний момент покинули українців та пішли боронити свою землю. / Так "зрадливість татар" показується наслідком зрадливої і облудної московської політики/.

З огляду на це все в 1653 році ще раз послав послів Гетьман до турецького султана, там прихильно прийняли посольство, але послі привозять невеселі інформації - в Туреччині йде боротьба за владу двох паланових груп і тогу допомоги сподіватись не можна.

Тоді Хмельницький 3. VI. 1653 р. переказує царському московському урядові, що має Москва або прийти з допомогою Україні і тоді Україна визнає протекцію царя та може підпомагати пізніше в потребі Москві - або Україна зеднується з Туреччиною та Кримом і йде війною на Москву. Рішуче жадання відповіди змусило москвичів обговорювати цю погрозу на Земському Соборі, ухвалити створення союзу й прийняття під протекцію України.

Це привело до переговорів в 1654 року в Переяславі. Там склали лише угоду на словах, додержуватись котрої москвичи вже відразу не хотіли зобов'язатись присягою. Зате вони домагались присяги від українців. Тяжкі обставини змусили Хмельницького і старшингу присягнути, а що москвичи відразу мали намір не додержувати угоди, то хотіли на всякий випадок злязати

ти в Московю присягою і нарід тай кинулися без згоди Гетьмана підбирати присягу. У більшості полків населення просто уникало того, а в деяких місцевостях то й добре побили московських урядників та нагнали.

Саму умову потім українські послы поїхали складати на письмі та підписувати до Москви, а Гетьман у данному послан уповноваженні / яке збереглося / звертається до МОСКОВСЬКОГО царя від імени "всього православного народу російського" і кілька разів там зпе "по вченому" Україну - "Гому москвини переклади це уповноваження на нозу московську і долучили той заперений переклад до справи не протестуючи.

Умову, на яку згодилися вони в Переяславі не списали чесно, а перекутили і тому, коли підписану умову привезли Гетьманові - він її НЕ ПОДАВ до загального підомана та й не рахувався з нею. Москвини ж з неї зараз же скористалися і немов би то "для допомоги" надіслали військо до Києва, яке зараз же захопило безправно монастирську землю та й почало будувати на ній проти українців фортецю.

Таке поступовання москвинів змусило Гетьмана Богдана, коли він рушив у 1655 році на поляків спільно з москвинами - дуже уважати, щоб з здобуті українські міста не допускати москвинів, щоб не робили там своїх фортець. Коли ж, бачучи, те, пробували де-коли москвини самі захопити яке українське місто, то або козаки кидалися зовзати таких "союзників", або Гетьман робив так, щоб місто не здалося / Львів, під котрий підступив Хмельницький одруже./

Про це все Хмельницький писав у листі до шведського короля / що тоді воював з Московю / і намовляв його скорше йти на зєднання з українським військом.

Москвини "помагаючи" українцям намагалися, що лише можна було - захопити для себе, а самі потайки від українців вели переговори з полками і потому підписали без української згоди умову, у Вильні, піддаючи полякам немов свою власність половину України.

Вони підплачували на Україні непорядних людей та зрадників і пробували організувати бунти проти Гетьмана, а навіть намагалися організувати вамак на його життя.

Та Гетьман пильно стежив за тим усім, а український нарід так його любив, що з того нічого не вийшло.

Переговори зі Швецією де-що затягалися, бо початково шведи хотіли признати Українську державу тільки в існуючих фактичних межах, а Гетьман не хотів складати жодної умови, доки шведи не згодяться визнати західні етнографічні межі / По Вислу /.

В 1656 році вже визнавали Україну, яко незалежну державу і послали до її столиці - Чигирини своїх послів: Австрія, Швеція, Угорщина, Туреччина, Крим, Молдавія, та Волощина. Ці ж держави признають правну силу й ухвалили зїзду козацької старшини, яка обирає наступником Богдана - його сина Юрія. Москва вправді також згоджується визнати Юрія Хмельниченка, але з умовою, щоб він присягнув на вірність московському царю, але Гетьман Богдан на це не згоджується. В 1657 р. заявляє Гетьман москвинам, що він зменює данини не ніг платити і платити далі не буде. Тоді ж усупереч московським протестам складає Гетьман умову з послами Швеції й урочиство підписує її в присутності, наміснице затриманих них, московських послів.

Згідно з цєю умовою послав Гетьман на допомогу Швеції проти московського союзника - Польщі, велику українську армію під проводом полковника Данозича.

Тоді москвини, які піддавна є майстрами у всякому підступі та з підніжжя / Козацька Україна була поділена на "полки". На чолі стояв полковник і полковник до військової служби у сьому

манні бунтів, - підсялають своїх агентів у ту армію і їм нарешті вдається звільнити так непослух та заохотити до покинення війни. Звістка про це дійшла до України і так вразила старого Гетьмана, що спричинила його смерть.

Як громом вразила український нарід смерть Великого Гетьмана і то в таку важку хвилину. Зібрана Козацька Рада розуміла, що не можливо передати владу молоденькому Юрасеві, що ще не скінчив вищої школи і мав 16 років і охоче сам зрікся булави, а тому ухвалила обрати регентом /"гетьманом на той час" / державного канцлера /"генерального писаря" / України, довголітнього довіреного працівника покійного Гетьмана - Івана Виговського.

Новообраний Гетьман продовжував політику Богдана і підтвердив негайно союзну угоду зі Швецією та склав угоду з Кримом.

Москва відразу зрозуміла, що має до діла з мудрою людиною і великим патріотом українським і тому московський цар, призначаючи назверх його гетьманом, підіслав відразу своїх агентів бунтувати нарід.

Московські агенти /ж це ні смішно / оскаржували Виговського з браку на демократизму, в тому, що вибори були не демократичні, та, що він є тайний поляк і т. д. / в догоду Москві й намальовані були пізніше портрети Виговського з підкрученими по-польськи вусами, хоча він носив вуса униз, по-козацьки, як є в наших історіях.

Та підступна робота московських агентів змушує Івана Виговського скликати ще одну Козацьку Раду в Корсуні, яка зсупереч московській агітації й підступам, усе ж підтвердила його. на гетьманстві.

Представники усіх союзних держав, крім Московщини, були присутні на тій Раді. Тут же формально затверджено Радою угоду зі Швецією, яка зобов'язувалася допомагати прилучити до України воєводства Новоградське і Берестейське. Тут же скріплено союз з Туреччиною та з Кримом. Цей останній мав більше значення, бо під ту пору Швеція втяглася в боротьбу з Данією і не могла надіслати війська.

Не все не подобається Москві, яка хоче тільки ослаблення й поневолення України, а тому московські агенти царські здаючи з себе великих прихильників бідного народу і не шкодуючи царських грошей - бунтують проти Гетьмана Запорізьця, використовуючи й те, що Запорозці не були на Раді в Корсуні. На чолі бунту став запорізький кошовий Барабаш і полтавський полковник Пушкар, який ще раз пробував за московські гроші підняти бунт проти Гетьмана Богдана, але той розкрив ті наміри, а Пушкаря-запорожця - тоді пошлюбав.

Таких людей й такі, котрі хотіли би тільки жити з грабунку пристали до цього бунту, надівчись на московську військову допомогу; та москвини думали далі вести гру на два боки і тоді ті війська, які сказали бунтівникам, що йдуть їм на допомогу, тільки підійшли до українського кордону, але там стали й чекали, що буде.

Увесь свідоміший нарід пішов за Виговським і Гетьман розбив бунтівників та покарав. Але Виговський та українські патріоти добре розуміли наміри Москви і тому вирішили таки порвати з Москвою, щоб урятувати нарід від неволі. Але нігде ніхто з союзників не міг подати допомоги, а ще й Польща могла ударити ззаду. Це змусило Гетьмана й козаків спробувати скласти угоду з поляками, яку підписали в 1658 році в Гадячі. Згідно з тою угодою Польща мала перетворитися на союзну державу, одним членом того союзу мала бути "Велике князівство руське", з власним урядом і військом.

Виговський не дуже то довіряв полякам, але тимчасом та угода дала йому змогу почати війну з Московщиною за визволення України. Москва ще дажно збиралася окупувати Україну і тому тримала на поготові велике війсь-

ко, а почувши про цю угоду - вона зібрала свої найкращі війська і рушила на Україну. Перше укріплене місто, коло якого треба було йти, був Конотоп, у якому закінувся хоробрий син України - полковник Гуляницький з 5.000 козаків. Стотисячна московська армія під командуванням князя Пожарський, розуміючи свій обов'язок перед Україною, боронились завзято. Майже три місяці завзято боронилось героїчне місто так, що москвини за той час не оягнули нічого, коли не рахувати, що вони поклали огнем і мечем десятки надтягнув на відсіч Конотопу гетьман Виговський і з дводенною бою українці розторопили найкращу московську армію, забрали все московське майно і захопили в полон командантів. Так Конотоп /28.VI. 1659 / золотими літерами записався у нашій історії. Це була найкраща єдина в нашій історії така героїчна і довга оборона міста обложеного цілою добірною московською армією і одна з найслазніших перемог над Москвиною.

Вістка про цю справедливу відплату долетіла до Москви і московський цар почав готуватися до зтечі, а мешканців Москви просив спільно рити закопи й послав розпорядження згодитися на все, чого Україна хоче.

Але те, чого не доконали москвини в бою, то доконали московські гроші.

Під Конотопом разом з українцями були й татарські війська. У Києві мешкидів у фортеці московський воевода і з москвинцями несподівано напалаз зідти на села й містечка довкола Києва немилосердно їх вичути / налр, спалили тоді велике містечко Срібне, вирізали не вилучив навіть дітей усіх мешканців, а потому заорали те місце, щоб там вже більше не селились люди / . Московський воевода, як сам хвалився, повісив кілька тисяч українських селян "зловлених" по-одиноці в околицях просто за те, що були українцями, і вів широко закроєну шпигунсько-диверсійну діяльність. Помагали йому два протопопи -зрадники / з Ічні, та з Ніжина / й негше значні московські шпиги. Перше, що зробили москвини, так це підкупили підданого, але продавного запорожського кошового Івана Сірка, який за триста рублів сріблом та кілька соболів згодився напасти на Крим, на тодішніх союзників України і тим згусив татар, зацісь іти на Москву разом з українським військом - вертати до себе. Крім того, москвини організували банду скритозбинників, які служили за московські гроші й соболі. Ці збинники запрошували до підкупленого полковника Цюцюри /українського / немов на приятельську бесіду визначніших українських патріотів і там їх підступно підчас сну вбивали / між іншим загинув і один з кращих співробітників Богданових, розумний і освічений полковник Юрій Немирнич /.

А потому почали підготовляти нову змову. З огляду на це, не тільки лишилася невикористаною українська перемога, але слідом за вертачлами до дому нашими військами сунули, нов сарана на Україну сажо назбирані й реорганізовані московські загони.

Вдерлися на Україну вони підплачують того ж Івана Сірка і він підіймає на Запоріжжі повстання проти Гетьмана Виговського, який знеохочений тим усім - скликає в Германії Радю та передає гетьманську булаву Красені Хмельниченкові.

Користаючи з того, москвини фактично окупували Лівобережжя, підступом заманили у свій військовий табір частину старшин, а ті, оточені 40-тисячною армією мусіли підписати з Москвою угоду, багато гіршу за Переяславську. Де-які точки тої угоди були просто ганебні / усунення зі становищ полковника Гуляницького й Лядановича, видача родичи Виговських, зворот боєних московських підзнак, здобутих українцями під Конотопом /

Одних з родини Виговських залучили москвини по дорозі, інших - завезли

на Сибір. Це були перші українські заслани, але як побачимо - за ними йшли й далі йдуть тисячі, платячи так за злочини зрадників. Туди ж вивезли московини й прославленого з наших піснях / ще за Хмельниччини / полковника Нечая.

Це все / підписання старшиною нової угоди з Московщиною / означало зривання Гадяцької угоди і тепер рушила війною на Україну Польща. Московини рушили проти поляків, але поляки за допомогою татар і невеликих українських відділів їх розбили і змусили до капітуляції.

Гетьмана Виговського поляки в 1664 році схопили й розстріляли, так трагічно загинув великий патріот і співробітник Богданів!

Юрій Хмельниченко відновив Гадяцьку угоду, але Лівобережжя вже було фактично опановане московинами, які й поставили там маріонетковий уряд.

Так Україна була поділена між Польщею і Московщиною, а до того московські царські агенти, щоб до речі розкласти і здеморалізувати Україну, починають серед українців підтримувати "комуністичну" пропаганду / скасування приватної власності на землю / Це все дає змогу наставити лівобережжя гетьманом бунного слугу Хмельницького - Івана Бржозовського на т. зв. "Чорній Раді" / "черні"/. Так консервативна, монархічна, кріпацька Московщина підтримує деструктивні революційні елементи на Україні щоб розкласти й знищити Україну.

Цей гетьман підписує ще гіршу "угоду" з Москвою і поводиться просто ганебно. Тимчасом поляки знову починають спільно з татарами нову війну проти московинів і доходять аж до міста Глухова. Московинів знова рятує за невелику плату Сірко, нападом на Крим.

Це все кінчиться Андрусівською польсько-московською угодою, яка є "поділом України" між Москвою і Польщею.

В цьому часі на Правобережжі віддали голосами обирають козаки гетьманом енергійного і розумного Петра Дорошенка.

Дорошенко укладає союз з Туреччиною і в осени 1667 року українсько-татарсько-турецькі війська здвуються на галицьких землях.

Розбиті польські війська відступають. Але й тут, за одержані ще в січні того року у Львові від поляків гроші, чорний дух українського степу - Іван Сірко, знова робить напад на Крим / і тим рятує поляків від розгрому.

Все ж успіхи Дорошенка / якого дуже любив народ і за патріотизм і за чесність і за неприхильність / викликали велику симпатію до нього і на Лівобережжі. Всі сподівалися, що Дорошенко визволить їх з московського ярма. Ставленника Москви - Івана Бржозовського, який їздив на поклон до московського царя, щоб догодити москвинам узяв там за жінку собі московку, віддав москвинам більшу частину українських державних прибутків, підпорядкував москвинам ряд українських міст і хотів навіть підпорядкувати українську Церкву, та дуже тиснув народ - українці його дуже не любили. Бржозовський зміркував чого він може сподіватися в наслідок успіхів гетьмана Дорошенка і тому сам спробував піднести проти Москви повстання. Та козаки особливо ті, менш заможні, або бідні, які його колись висунули не вірили вже Бржозовському і на Раді затоптали його чобітьми, а після того покликали на Правобережжя Дорошенка.

Дорошенко рушив перемоганим походом на лівий бік Дніпра, обидуючи таким чином знова усю Україну. Це очевидно було остільки не на руку Москві, що вона вже не хоче навіть прийняти Дорошенка з цілою Україною / який хотів так уникнути війни на два фронти /, а радить йому визнати польську владу і лишитися на правому боці, коли ж побачили, як народ вітає Дорошенка - порадили полякам напасти з-заду натякаючи на можливість підтримки з московсь-

кого боку. Так Московщина вважала, протягнувши віки в лівий чи правий бік ворогом України і завжди стремить до одного - знищити Україну і загарбати її землю.

Дорошенко лише гетьманом Многогрішного Данила /селянського роду/, а сам пішов проти поляків. Москвини легко Данила Многогрішного /селянського роду/, а літній недосвідчену, невідому московської облудности, /наказали скласти з ними угоду / мало-що ліпшу, як Бреховецьке / і оголосили його "сіверським гетьманом" / бо тільки ці землі самі без допомоги не могли боротися проти москвинів/.

Тоді часом татари, котрих не подобалася безпосередні зносини Дорошенка з султаном, намовили, саме, коли Дорошенко бився з поляками - частину запорожців до повстання проти нього.

Це використовує Москва і відриває ціле Правобережжя. Згадані події змусили Дорошенка підписати більш формальну угоду з Туреччиною, там більше, що приборкані запорожці знову повстають з нашою вже полковою, і спільно з ними воюють за підпорядкування України Польщі. Іван Сірко підтримував тепер, на бажання Москви, польського кандидата в гетьмани.

Тоді часом москвини арештували Многогрішного і заслали його на Сибір, а на його місце настановили поповича, а не козака - Самойловича.

Коли москвини арештували Многогрішного то Сірко, якого не раз москвини заохочували до служби собі не тільки грошима, але й обіцяли колись зробити гетьманом - приїхав, щоб виставити свою кандидатуру, однак москвинам він був непотрібний під боком, а тільки на Запоріжжі і тому вони його заарештували і запроторили на Сибір.

Саме після цього Польща почала знову війну з Туреччиною і на Правобережжю Україну знову посунули турки - з ролі "спільників", поляки - з ролі ворогів турецьких і москвини - ДЛЯ ПІДДЕРЖКИ ПОЛЯКІВ. На Україні почалося справжнє пекло. і москвини зрозуміли, яка це нагода навіть фізично знищити українське населення, так, щоб воно не могло боротися - негайно повернули з Сибіру ще й Івана Сірка.

Проти Дорошенка вирушили як молдавський так і волоський господарі і Сірко. Але коли москвини прибули із Самойловичем на Правобережжя і Дорошенко хотів був уже зложити булаву - Сірко пристав до нього і намовив змагатися далі. 1667 року москвини обложили Чигирин, який завзято боровся. Коли турки рушили на відсіч москвини втекли за Дніпро, руйнуючи по дорозі села і забираючи зі собою людей. Так було вогнем і мечем знищено українську землю, яка обернулася в пустелю. Дорошенко лишився з кількома тисячами вірних собі козаків.

Коли ж турки також спустошили ті місцевості, котрі активно не боролися з московськими відділами відійшли лише тільки на Поділлі залоги, Дорошенко зібрав Раду і склав булаву і гетьманські клейноди. Це все було передано москвинам і вони, ці НЕЗДОБУТІ В ЧЕСНОМУ БОЇ клейноди, завезли до Москви та на знак перемоги виставили їх на три дні на показ!

Але москвинам того було мало. Вони хотіли захопити самого Дорошенка і на слідуючий рік його з 2.000 козаків оточила 30.000 армія московська. Дорошенко по короткій боротьбі капітулював. Москвини його вивезли на Московщину, де він і помер на засланнях року 1698.

Цей період відомий з нашої історії під назвою Руїни. Турки ще два рази приходили здобувати Чигирин, за другим разом москвини висадили у повітря Ясну Гору - Банок Чигиринський І ТАК ЗРУЙНОВАЛА НАРІВІ МОСКВА І ДРУГУ СТОЛИЩУ УКРАЇНИ /першу зруйнувала року 1669 /, Україна Гетьмана Богдана.; так, як колись Київ - столицю князівської української держави. ...

З турками ж і поляками склала Москва угоду, згідно з якою мала навіть віддатися Правобережна Україна НІЧІЄЮ, НЕЗАСЕЛЕНОЮ ПУСТЕЛЕЮ. Ця ж Правобере-

резна Україна була колискою Козацької Української Держави і колискою держави • VI віку.

По гетьмануванні Самойловича / 1672-1687 /, який коли й воював, то лише в московському інтересі, а скінчив так, як і всі його попередники - це б то на Сибірі, обрано було на гетьманування освіченого, розумного але й дуже обережного та досвідченого політика Івана Мазепу / 1687-1709/

Гетьман Іван Мазепа був великим українським патріотом і повільно, обережно, зберігаючи ~~найбільшу~~ тайну - літани підготував звільнення України.

Мазепа, так, як ніхто з гетьманів дбав про українську культуру й освіту. Він заводив і підтримував шкільництво, друкарні й монастирі бачачи бачити всіх українців освіченими. Крім того він добре наладнав усю українську державну господарку та підтримував промисловість. Гетьман Мазепа відзначався побожістю і не тільки збудував багато чудових церков, які до недавня пилували око кожного й притягали увагу чужинців, але й підтримував нашу славу за межами України. Відомий його наприклад дар Храміві Гроба Господня в Єрусалимі. Тому не дивно, що українські студенти складали на його честь панегірики / хвалебні вірші /, а його портрет був зроблений у півтарі Київської Лаври.

До недавня, слідом за московськими істориками думали й наші, що помилкою Мазепи було те, що він не намагався, як Хмельницький, рушити народні маси. Але пізніші дослідження показали, що це була неправда. Мазепа ще в 1692 році пробував і це зробити, але розуміючи, що часи не ті, а ворог дужий, він сам поставив справу так, щоб лишитися збоку й мати змогу пробувати добитись дозволення іншим шляхом. У 1692 році з його тайного доручення гетьманський канцелярист Петрик, по тайній розмові з Кришським ханом, почав на Запоріжжі повстання проти Москви. Мазепа чекав, що повстання зросте на силі і тому нахисне не повідомляв москвинів і сам не виступав проти. Але повстання не розрослося, а Москва задала полонення, чому нічого не робить в цій справі Гетьман, та чому не повідомив Москву. Гетьманові довелося зрушити проти Петрика, але він якось так зручно посувався, що ні разу не зустрівся з відділами Петрика.

На Московщині тоді панував цар Петро I, котрий поставив собі завданням загарбати для московинів як можна більше чужих земель, та створити велику імперію московську. Тому Петро провадив безнастанні війни на півночі / із шведами / і на півдні / з турками / і на сході / з тюркськими народами / . Як завжди в таких випадках буває - найтяжчі роботи, найгірші і найнебезпечніші завдання, накладали не на пануючий нарід, а на більшого "визволені" народи / імперіялісти рідко коли "завоюють", а здебільшого "визволяють" народи, тільки те визволення потонує вилізати боком !/ Отже українці поносили величезні жертви для створення імперії сходу ворогові, а собі влязці. Нога московська столиця і досліпно і силно долично поставлена на українських кістках.

Мазепа те все бачив, але до слушного часу неусів повчати. Для того, щоб можна було відразу весь нарід кинути, коли той час надійде - на боротьбу за власну державність - Гетьман старався зорганізувати й виходати старшинство, щоб старшина була міцно зорганізована та мала авторитет і послух у народа.

На зміцнення державного організму, збагачення військового скарбу, укріплення гетьманської столиці та протиділяння цілого економічно руйнуючого розпорядження з Москви, витратив гетьман Мазепа найде двайцять років свого панування.

Особисто гетьман Мазепа відзначався красою, добрим вихованням і ро-

вумом, а тому нічого лишого, коли в нього навіть коли він став старий, ще закохалася молода красуня, дочка генерального судді - Кочубей, його побісну, знав, що їй в дома эле живеється, бо вона мала дуже недобру натір, проте з огляду на своє високе становище й свою любов до України - перешацької старшини вернув її до дому.

Проте Кочубейха / яка командувала своїм чоловіком і вріла стати гетманом / настроїла його проти гетьмана, переконала, що то є тяжков образ королеви. Кочубей знав про це дуже й дуже мало, хоча сам належав до того тісного гуртка, що йому було дещо відомо про гарячий патріотизм гетьмана, бо на початку вони спільно плянували відновити державу предків, Сімаха зрада Кочубоя не дала наслідків, бо доказів не було жодних, а Мазепа утік :бути конспіративним. Тому московський цар /знав Кочубей, заарештували його, гетьманомі. Український військовий суд не засудив Кочубей за зраду, як би належалося, а просто передав його в руки шведів - з тому і очолює - носимців, які й закатували цього нещасного зрадника, дочка ж його Мотря, пізніше прийшла заміж за одного з палких "мазепанців" і помендрувала з ним на Сибір на заслання.

Петро I, ще перед тим ~~хотів у душі~~ пляни ліквідувати автономію українську цілком, а Мазепу думав підкупити титулом і зистарався для нього титул Князя Римської Імперії, але Гетьман, якому було понад 60 років і який не мав ні дітей ні родини, а сам був такий багатий, що ще на еміграції міг позичити гроші шведському королю - вріла лише про одне - про визволення рідної України з важкого московського ярма, отже і за титул не збирався за продати свої нарід і землю.

Московські історики, серед них один, що пише по українські / Оглоблин/ промовчують про те, що й князівського титула мав уже Мазепа, а у своїх наклепницьких писаннях, зсупереч правді записують, що Великий Гетьман за князівський титул князя на Білорусі під зверхністю Польщі / "на прадах князя Курляндського" / мав би запродати Україну полкам. Самозрозуміло не мав жодних наукових підстав для подібних наклепів, які подиктовані бажанням очернити одну з найбільшніх постатей нашого минулого, яка є жакради репрезентантом нашого минулого, яка є жакради репрезентантом ідеї відновлення нашої державности, використовуючи допомогу ворогів Московщини.

В дійсності І. Мазепа на порозі вічності дбав не про себе, тільки про Україну й майбутнє українського народу., шукаючи спільників там, де їх шукав його попередник - творець Козацької Держави гетьман Богдан, не б то - у Швеції. Він провадив тайні переговори з королем шведським і шішесю з ним у союз, одержавши гарантії від Швеції, ~~яка зобов'язалася~~ боронити суверенність України як від Московщини, так і від Польщі.

Коли нарешті в 1708 році шведський король Карло XII, слашій зі своїх перенос, вирушив у гліб московської імперії, Мазепа, хоча був найме без війська / яке під ту пору було в розпорядженні московського царя, поза Україною / одержав наказ від московського царя й з тими рештками прийти до московської армії - зважився не чекати біля і пробувати використати нагоду. Карло XII не послухав порад старого Гетьмана і записць іти просто на Москву - несподівано повернув у бік українських кордонів, титнучи за собою й московські війська, та не даючи змоги Гетьманові ~~зобов'язати~~ українську армію. Крім того він зробив ще дві помилки: І. зсв свою тя-

ску артилерію і запаси доручив не енергійному генералові, який собі мусів через ворожий терен достарчити це й зєднатися з Карлом XII. Неправильні інформації про рух Карла одержані остатнім спричинилися до того, що та група пішла неправильним шляхом і потрапила в засідку московську; вона пробилася потону, але без артилерії й запасів. 2. Коли до короля прибув Гетьман - Король спочатку підклав зустріч на два дні та потім рушив до гетьманської столиці іншою дорогою - це дало змогу московській армії на три дні раніше підійти під Батурин. У Батурині були зібрані дуже великі запаси харчів і амуниції, тому здердання його мало дуже велике значення. Гетьман лишив у Батурині тільки 3.000 воєнків, а сам прибув до шведів з 5.000 козаків. Залога Батурина під командою хороброго українського патріота - полк. Чечеля разом з населенням відмовилася спустити москвинів і ціла московська армія три дні безуспішно штурмувала місто. Взяти б його не вдалося б, коли б не один зрадник-запроданець, який спустив москвинів по тайним ходом. Отида до того зрадника у нащадків була така велика, що кілька десятиків років пізніше, славетний український малюк відцурався від свого прізвища / яке було таке, як у зрадника / і прийняв прізвище "Лезицький!"

Задляки тому широдку, москвини здерлися до міста і за знятком тисячі козаків, який вдалося пробитися до своєю Гетьмана, ширізували всіх, не помилювали також жінок і навіть маленьких дітей, а місто спалили. Хороброго Чечеля закатавали, а потону почали в околицях ловити українців, закатавали їх і почеплені до шибениці їх трупи пускали на плотах за водою.

Не зважаючи на ці всі невдачі, на те, що вже можна було сумніватися чи Карло XII переможе - українці так ненавиділи москвинів і так хотіли визволитися з їхнього ярма, що з опанованих москвинами теренів пробивалися / навіть кілька місяців пізніше / до Гетьмана Мазепи і до шведів. Тону, що москвини майже завжди перемігали, коли числово перевищували своїх противників у кілька разів, а потону не признаючи до того, кричали про свій "героїзм" подаючи скільки війська мали шведи й москвини та українці.

Шведи на початку мали взагалі на Сході Європи 70.000, одначе на Україні / в районі Батурин-Полтава / мали в наслідок втрат ТІЛЬКИ 30.000, а участь у Полтавському бої брали 18.000 і 30 легких гармат. Москвини мали біля 140.000, але в Полтавському бої брало участь 40.000 регулярного війська і 72 гармати, з того частина - великих, та наближалася резерва - 50.000 каліцька армія.

Українців виступило по боці шведів загальним числом не менше 30.000 душ І ТО ВСЕ НЕ "З НАКАЗУ", а з ВЛАСНОЇ ОХОТИ й ПАТРІОТИЗМУ. Напр. зорогувавший з Гетьманом Кожухий Запорізький Гордієнко, не зважаючи на свої особисті антипатії, пробився до Гетьмана з 15.000 запорожців. Однак лише частина тих українських сил була під Полтавою / коло 10.000 / які однак, згідно з пляном шведського короля участі в Полтавському бої не брали. Їхнім завданням було тримати в облозі 4.000 московську залогоу Полтави і не дати їм зробити зпад, що українці й зиконали.

Не можна отже дикуватися, що шведи, які мусіли до того перебути на Україні тяжку зилу, були виснажені і їх зустріла під Полтавою поразка. Перемогли більше численніші і багаче озброєні / артилерія / москвини.

Українці, прикривали відступ шведської армії до Туреччини й самі в кількості кількох тисяч подалися туди ж.

Москвини ж по взятті Батурина негайно / це б то до Полтавського бою / кинули кілька драгонських полків, щоби унеможливити з'язок між українськими центрами: "скликали" пригусово старшину до Глухова, при чому цар в листі

запевняли, що він не знає де дівся "гаспадин гетьман", Туди ж під ескортом позовили лише українське духовенство, наказали в Москві кинути на Гетьмана церковну анатему, видали повний брехливий обіценок звалик до українського народу і кільком звезенням до Глухова старшинам наказано було "зібрати" на гетьмана П. Скоропадського.

Як нарід поставився до цього всього, в тому числі й до українського "Квіслінга" свідчить найліпше уже згадана нами численна участь українців у боротьбі з Москвою, участь з власної волі, а не з наказу Влади.

По поразці під ~~Назаровою~~, також завдяки зраднику - Галагану вдалося москвинам дістатися до Запорізької Січі цілком непомітно. Там вони вирізали тих старих дідів, що лишалися у Січі і мали боронити Січ-Матку. Одночасно почалися безконечні заслання, тортуровання і переслідування української старшини.

Все це разом так вплинуло на старого Гетьмана, що він для 21.IX. 1709 року упокоївся в Бендерах ~~де й був похований~~. Багато десятиків років по тому москвини, що палко ненавиділи цього патріота українського і визначну людину, прислали до румунського узбережжя військовий корабель і московські морці зночі зикрали з неголи тлінні рештки Великого Гетьмана і не відомо де заділи. Але цього було мало і москвини та московські наймити намагались і намагаються за допомогою паклепів і брехні зняти навіть добру пам'ять про нього і обезчестити велику постать в очах тих, для кого він віддав усе своє життя.

Наступником гетьмана Мазепи обрано його довірену людину, генерального писаря - Пилипа Орлика.

Гетьман Пилип Орлик був великим патріотом і чудовим політиком. Він відіграв велику роль у створенні кількох протимосковських коаліцій, звертався з листами до всіх держав, зясувавши безправність і злочинність загарбання України та небезпеку для Європи від зросту Московщини і не по його боці, лише по боці Туреччини лежить вина за недале закінчення тої довголітньої боротьби. Так напр. Прутською угодою /1711 рік/ змушено московського царя визнати незалежність України та зобов'язатися звести війська, але підкуплені москвинами турецький паша не зазначив меж України і це дало москвинам підстапу скрутити і не виконати угоди. Так підкупом, гришми, зрадою, нелюдською корстокістю і крутістю знова зруйнували москвини відновлену Богданом державу.

Як виглядало населення України на свого гетьмана, можна бачити хоча б з того, що коли під час війни 1711 року невеликий козацький відділ рушив на Україну розкидаючи універсали гетьмана, населення йому помагало, приєднувалося до нього, вивучи саме московські відділи і той козацький відділ дійшов аж до добре укріпленої московинами, забезпеченої жарчами, артилерією й численною залогою - Білої Церкви, якої без артилерії / а її тільки відділ зі собою не мав / взяти було неможливо.

Складаючи з різних нагод формальні угоди добився гетьман Орлик визнання Української Держави від Туреччини, Франції, Польщі, Криму, а також швейцарської у з'єднанні з дошляти, казанськими татарями і баєкірами.

Пізніше Туреччина не додержала угоди і підписала іншої мирної угоди з москвинами, яких Московщина зобов'язалася звільнити тільки Запоріжжя і Правобережжя без Києва / виконуючи ці угоди москвини, як за Дорошенка примусово перегнали населення з Правобережжя на Лівобережжя!/. Ці угоди не лише руйнували Правобережжя, але й руйнували економічно неважливі зони не лише руйнували Правобережжя, але й руйнували економічно неважливі зони не лише українське населення зрушено з місць.

Гетьман Орлик протестував проти цієї угоди і тому не пробував виконати на Правобережжя.

Орлик не склав першу, найбільше в ті часи демократичну конституцію.

Однак політичні обставини були такі, що ослянути тоді звільнення України було неможливо, хоча Гетьман потрапив протягом двайцяти років притягати увагу Європи до української проблеми, як до центральної проблеми європейської політики.

По собі він залишив багато мануарів, листів і документів, помер в 1748 році і похований в Ясах. Нині москвини безперечно дорвуться до могили останнього гетьмана і знищать її так, як знищили могили інших гетьманів.

Гетьманом Орликом закінчується існування Козацької Української Держави, бо всі так звані гетьмани з ласки московського уряду - були тільки ставлениками Москви, без власних аспірацій і власної /української/ політики, це були просто в ліпшому випадку урядовці упразнені до подавання прохань та "представлення" метрополії потреб населення українського.

VI.

ДОБА МОСКОВСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНИ.

За адміністрування Україною "гетьманом" Скоропадським москвини зробили дуже, дуже багато для знищення української нації:

1/ підрізали з корені широко-розвинену українську /не територіальну, але в дійсності українську /промисловість текстильну, скляну, паперову, порцелянову, металообробку і т. д. Ця промисловість / яку вони знищили / була створена українцями, мала українські капітали і українських працівників.

2/ Знищили експортову торгівлю / справді українську / й дуже ослабили внутрішню,

3/ Поклади підвалини для колонізації міст і навіть землі української москвинами,

4/ зруйнували українську під кожним оглядом видавничу й друкарську справу, а що найголовніше - серед провідної верстви знищили ВСЕ, що лише було патріотичного, а слабійший елемент - едеморалізували.

Скоропадський під натиском громадянства, треба ствердити, що звертався до Москви з численними проханнями скасувати те, чи інше розпорядження, бо воно, мовляв, веде до упадку й згуби українців / так, наче б то москвини самі того не хотіли /. Навіть при кінці свого "гетьманування" їздив до столиці Московщини з цілим рядом прохань - та він уже на думку Москви, своє діло зробив / успокоювала нарід і стримувала від нового загального подстання самонадії, що як в "гетьман" то мовляв можна й дорогою переговорів добитися призернення Україні прав /, а тому Петро і сказав йому, що незабаром буде керувати Україною "Малоросійская Колегія".

По смерті Скоропадського /1722 / справді московська влада призначила Малоросійську Колегію / половина членів - москвини / але з ще попереду поданих причин, лишили "наказного гетьмана", яким зроблено було Павла Полуботка. Він спробував більш гостро й категорично домогатися в імені українського населення пошанування стільки раз підтверджуваних москвинами прав українського народу. Наслідком того Павла Полуботка, наказного оборонця українських прав, москвини узяли і він помер у московській в'язниці / 1724 р. /

За цей час було дуже багато знелъ/засланих, або залучених українських патріотів/конфіскована й роздано москвинам, а дрібне селянство й козацтво

несло не лише кошти удержання московських окупаційних військ, та терпіло їхні бешкетування, але й гинуло масово на каналі капальських роботах в далеких походах / Персія /. Це вказує, що коли нині на Колімі, а перед тим на Біло-морському каналі було більше половини усіх рабів-засланців - українців, то цей спосіб нищення українців можна вважати у московщині традиційним.

У 1726 році Московщина сподівалася нової війни з Туреччиною і тому постановило на Україні, наказати "обрати" гетьмана "персоны пернуй" Москві "із малоросіян". Виконуючи цю постанову в 1728 році обрано гетьманом Данила Апостола.

Данило Апостол керував українськими справами до своєї смерті /1734 р./ і за цей час упорядкував адміністрацію, військовий скарб, судівництво і наказував списати всі діючі тоді в Україні, закони. Самозрозуміло - він жодної української політики не вів, бо це був лише губернатор провинції призначений з "ніщених людей" і крім порожнього титула не мав нічого, щоб нагадувало справжніх гетьманів Козацької України: Богдана Хмельницького, Витовського, Дорошенка, Мазепу чи Орлика.

По смерті Данила Апостола не було жодних причин у московщині затримувати гетьманську форму влади і тому знову призначено "Малоросійську Колегію", за якої саме й почалася сподівана перед тим війна з Туреччиною, яка лягла страшним тягарем на Україну.

Тому, московщині тоді не шкодували українцям рівних обіцянок. Такими обіцянками між іншим, ще за Данила Апостола / в 1734 р./ зробили московщині більшу частину запорожців, що в Туреччині побудували нову Січ, вернутися на Запоріжжя.

По 16 літах прийшла московській царниці Єлисаветі фантазія зробити "гетьманом" брата свого коханка, а потім чоловіка - простого козака Розума. Кирила Розума привчили на державні кошти і він по закінченні освіти став українським "гетьманом" / 1750-1764/, але, звичайно, він лише походженням та прихильним ставленням до своїх земляків, рівнявся від звичайного московського генерал-губернатора. Року 1764 закликала до себе московська царниця Кирила Розумовського і наказала зловити булагу; навіть уміркований автономізм, чи скорше - його слід драгував московщині, бо першим кроком двало нищити український нарід прискоренням темпом.

Ще двадцять років керувала Україною "Малоросійская Колегія", до повної ліквідації решток автономії України, а ще згодом надійшло і ліквідування України, як окремої адміністраційної одиниці.

Року 1775 московщині узикши для того цілу армію / коло 120 полків/ яка несподівано на перший ден в Зелених Свят напали, знищивши й розграбували Запорозьку Січ, а землі, на котрих сиділи запорожці, в кількості 9.000.000 десятин віддали московинам, руйнуючи так 25.000 козацьких господарств, а біля 200.000 селян, що жили на запорізьких польностях обернено в кріпаків. Запорозці, яких тоді було в Січі тільки 10 тисяч при 20 гарматах малого калібру, не сподівуючися нападу не боронилися. Частина старшини й козацтва зтікла знову за Дунай, до Туреччини, а решту старшини, разом з останнім коштом - Кальницьким - заарештованою посаджено до в'язниць. Кальницького замурували в самотній келії Соловецького Манастиря і він так просидів до смерті біля 20 років. Пізніше козацтво, яке вернулося з Туреччини, московщині перегнали на Кубань і там оселили, щоб вони вийшли для московської імперії землі у казаських верхівницях. Їхні нащадки - кубанські козаки. Там вони також пробували повстати проти московщині і частина їх після нещадного повстання вивезена до Курдистану. То що запорожці стільки разів виселювалися до Туреччини як не можна було через московщині вдержатися вказує, що вони не уважали турків більш чужими за московщині.

Таке діялося на Лівобережжі.

На Правобережжі по Дорощенкові були ще де-які гетьмани, але вони не мали фактично жодної влади, а воно саме було настільки зруйноване що навіть поляки не мали в нього жодної користі і тому закликали козаків туди переселятися й обіцяли всякі полегкості. Але тому, що на загал відношення поляків до українців було таке ж саме - нарід раз-у-раз повставав. За часів Мазепи таким батажком повстання був хвастівський полковник Семен Палій. Гетьман Мазепа переписувався з ним і підтримував його де-який час, але Палій не слухав його рад, думав, що можна числити на ясну допомогу від гетьманів, якої той тоді не міг дати з огляду на домагання Москви, а коли Палій почав утруднювати москвинам їх політику щодо Польщі московський уряд дивіз Палія на Сибір. Опісля самі селяни й козаки єдналися у більші гроти, збирали батажків і воювали з поляками, їх називано гайдамаками. Найбільше таке гайдамацьке повстання спровокували москвини. Для Москви потрібно було ослаблення Польщі, яку вони плянували підбити і тому де-коли їй на руку були там повстання.

Тоді / 1768 / московські агенти, знаючи про нестерпне становище українського народу на Правобережжі, пустили чутку, немов москвини лише идуть на початок повстання, щоб негайно прийти з допомогою. Селяни й козаки повірили тому і підняли повстання під проводом Максима Залізняка та козацького сотника Івана Гонта. Гайдамаки вирізали в Умані поляків та жидів, а далі почали нищити польські маєтки. Тоді москвини запропонували полякам допомогти ліквідувати це повстання / очевидно за всякі уступки/. Поляки згодилися. Тоді московське командування запросило немов би ти для переговорів до себе Залізняка й Гонта й підступно схопили, а після того віддали Гонта на муки полякам, а Залізняка заслали на Сибір. Гайдамаків же розбито й тяжко карано тих, хто потрапив в руки, а сотні учасників випущено з відрубаною рукою. Так покінчилося останнє стихійне повстання проти Польщі відоме під назвою Коліїщини. Так "віддядчила" віроломна й облудна Московщина за улекшення їй підбою Польщі.

На цьому на де-який час припинилася збройна боротьба українського народу.

Москвини, використавши все, що лише могли витягнути з України, творять свою імперію.

При кінці XVIII ст. опанувала Москва Польщу, одночасно підбивала країну за країною то на Сході, то на півдні, то на північному Заході, при цьому вськи українці, як і всякі раби віддавали кров, піт і життя в інтересі свого пана, якого скріплення було найбільше небезпечне для самого існування українців.

За короткий час московського панування українські міста - стали московськими / і то не в наслідок обмосковлення українців, лише в наслідок того, що українців усунуто з промислу, торгівлі, адміністрації, шкільництва і т.д. і т.д./ і тепер у всіх більших містах москвини і жиди творять більшість населення. Підданні райони України / в тому числі і Крим / що до повної окупації України / червоною Москвою / - були енергійно колонізовані москвинами та обмосковленими чужинцями так, що в багатьох районах не лише перейшло в московські руки більше 80% орної землі, але й українці взагалі починали творити на своїй землі меншість населення.

В культурній сфері українці тепер безпідставно ваять усе на анти-українські знаходи Валуєва, царського міністра - тоді, як ще Петро I виразно означив напрямки московської політики в цій ділянці і москвини всіх політичних напрямків енергійно прятували тям шляхом.

В році 1720 наказав Петро I видати підручника "О проізношеніі російских букв" і видав наказ НЕ ДРУКУВАТИ на Україні ЖОДНИХ книжок

крім церковних, та й ті наказані зиряти з московськими "ДАБИ НІКАКОЇ
РАЗНІ І ОСОБЕНАВО НАРЄЧІЯ В НІХ НЕ БИЛО". І ціні моск. слівти одійснюють
/навіть на еміграції / ці приказки, як в царині мовних форм, так і пре-
вопису, лише роблять це шляхом помільного, але безупинного впливання на
українську мову. Звичайно московський царат при його поглядах і державному
ладі цікавився лише обмосковленням освічених і замогнучих верств українсь-
кого народу / чим ґрунтовно різнився від большевиків, які стремлять до об-
московлення нас українських / і тому царат обмосковляючи одиниці, що до нас
стосував іншу тактику - просто позбавляв їх освіти, щоб перетворити синів
дільного і горючого народу у безталану московську худобу. Тому не треба ди-
вуватися нам, коли в роках 1740-47 випадало напр. на 1099 поселень
836 шкіл, а по сто літах московського панування у цілій Чернигівській гу-
бернії було лише - 70 шкіл, а взагалі на Україні одна школа випадала на
17.143 душі! Але і ці нечисленні школи вже були звичайно московські.

Зате, крім вигинулших з голоду, злиднів і т.д. ще кілька мільйонів
українців - ну сіло ПОКИНУТИ рідну землю своїм віковичним ворогам, що як
плідка присмокталися до неї і тікати світ за очі емігруючи на Сибір, на
Зелений Клин, Туркестан чи до Америки.

При тому увесь жах ситуації був у цьому, що український народ не
міг бачити і розуміти, що з ним діється завдяки обмосковленню аломаних мо-
рально членів провідної колись верстви.

Український народ мав "очі", як пізніше писав Шевченко, закриті "по-
лудю" / білі нарости на очах / , полудю московської освіти. Народ часто
не вмів помітити залузу України чужинцями, бо обмосковлені власні "пани"
привчали його до думки, що українська мова є мовою нижчої верстви.

Український народ тратив під ногами ґрунт, не розуміючи сам чому,
де причина того лиха, а коли в окремих випадках криваво "протестував",
то жертвою його льокальної помсти ставали окремі одиниці; або "пани", які
в дійсності на Україні не були тоді ПАНУЮЧОЮ верствою, лише московсь-
ким знаряддям, яке майже не мало жодного впливу на політику. Ці ж па-
ни, яких уся увага була цілком скерована москвинами в бік особисто-
го добробуту і погоні за наживою поволі перетворювались в скудобілі істо-
ти змальовані Квіткою в його "Пані Халаявськім".

Українських селян обернула Москощина за Катерини II в кріпацтво, а
ту старшину, котра відіуралася рідного народу і пішла на послуги нашим тяж-
ким ворогам- пороблено "дворянами", це б то зрідляно в празах з політично
досить безправною московською шляхтою, яка однак була панамі життя і смер-
ти кріпаків.

Коли серед тої верстви траплялися люди, які під впливом вивольних
рухів інших народів у світі й пробували робити щось для своєї батьківщи-
ни, то вони шукали напорацки шляхів, бо вони не тільки забули мову пред-
ків, але й не знали не зфальшованого минулого. Московини склали з боку ін-
тересі вигадану, пофальшовану історію / що часто перечить сама собі / , в
якій переплутали й перемішали викривлені уривки української історії з моско-
вською.

Тому навіть ті, що мріяли про вивольнення не знали про тисячолітню боро-
тбу українського народу з москвинами і не знали, що то найгірші наші воро-
ги, або у своїй невідомості угадали царат, а не москвинів єдиним воро-
гом, мріяли про якусь автономію - не розуміючи, що з Москвою не може бути
жодного співжиття. Поза типом "дільнолюбцями", з яких співявся Шевченко в "По-
славі" - були ще люди, як в панів, так і пізніше з селян, які любили свою
мову, звичай, одяг, побут. Ці люди згодом почали писати народньою українсь-
кою мовою. До таких належали: І. Котляревський, Квітка-Осноуляренко, Гулак-Ар-
темовський, Гребінка - але вони поєднували свою любов до рідних ЕТНОГРАФІЧ-
НИХ особливостей з ... імперськими, московськими патріотизмом! Лише Тарас

Шевченко, який чув народні оповідання про минуле, який в молодих роках бачив польське повстання проти Москви і який, що є найважливіше, був геніяльною, надзвичайною людиною, написав ряд огненних творів, в котрих складалася книжка, яку він назвав "Кобзар", певно думаючи, що той "Кобзар" відіграє таку ж роль, як і ті кобзарі, котрі підіймали нарід до повстання за Хмельницького. Але хоча чудові вірші й подобалися освіченим українцям - проте ідеї, які були в "Кобзарі" - їм були чужі і вони лише де-що зрозуміли і то по-своєму з того великого Слова. Проте Шевченкова поезія заохотила багатьох "аматорів рідного слова" писати українською мовою "подібно" до Шевченка твори. З того наслідування розвинувся український літературний рух, котрий початково сам підкреслював свою аполітичність, це б то не ставив собі таких цілей, як Шевченко, тільки у вільний час плекав рідне слово і рідну пісню та зичаї.

Так зване "Кирило-Методіївське Брацтво" / до которого Шевченко НЕ НАЛЕЖАВ, хоча його і запрошували де-коли на зібрання / мало властиво на меті "перебудову" московської імперії на словянську федерацію зі столицею в Києві виходячи з абстрактних загальних міркувань, а не зі знання свого минулого і бажання придернути своєму народові незалежність шляхом відірвання від Москви.

Літературний рух поширився й на Галичину та Буковину, які по знищенні польської держави попали під Австрію, в якій 1848 року вибухла революція, після котрої були досить великі можливості для національного розвитку.

У 70-80 роках XIX століття Михайло Драгоманов гостро виступив проти того "аполітизму" більшості наслідувачів Шевченка, але він елімінував не "культурницьтво"; прищепив українцям модерні тоді політичні ідеї / демократизм з соціально-анархічним забарвленням /, однак цілий, зирблений ним програм був антинаціональний / коли мова про УКРАЇНСЬКУ політичну ідею /. Він зтягнув більшу частину своїх сучасників і навіть пізніших наслідувачів у політику ПЕРЕБУДОВИ / і навіть поширення ! / МОСКОВСЬКОЇ ІМПЕРІЇ, виправдував, як ніг, політику Москви протягом кількох сот років, що ж не ніг ніг виправдати - звалював на рахунок "самодержавного режиму", устрою представляючи москвинів космополітами і заперяючи, що навіть Петро I був зразком "миякості" москвинів "перед чужими націями".

Коли його оскаржували, що він ворог самостійности України / а вже й тоді траплялися одиниці, що йшли слідами Шевченка / - він глузуючи відповідав: "чому не то б Україні, а навіть Миргородомі чи Сорочинцям не бути окремими державами!". Позади ж писав: "я завжди був і єсть прихильником автономії українців у формі автономії земської..., громад, повітів", а в програмі написав: "отделение украинскаго населенія от другіх областей Россіи в особое государство... есть при известных условиях вещь вовсе не чуждая для какіх би то ні било интересов украинскаго народа".

Драгоманов навіть намагався ліквідувати цілком культ Шевченка в супереч правді малюючи його людиною неосвіченою, ледачою і "слабим поетом", та натоміст пропагував культ Пушкіна, як "рідного" українця: поета.

Це все скерувало одірваний від історичних традицій "культурницький" рух український у фальшивому напрямі.

Загальна атмосфера, яка запанувала серед "відродженців" українців була така, що навіть ті одиниці, з інтелігенції, котрі в Галичині займали себе прихильниками відділення України - в дійсности не зрослися з цією ідеєю і не розуміли усієї колюсальної ваги цієї передумови вільного розвитку нації.

Коротко кажучи аж до 1917 року український рух був у дійсности і да-

ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

Дня 22 січня 1918 року Українська Центральна Рада змушена була проголосити четвертим своїм Універсалом - самостійність України. Так знова піднялася боротьба за здійснення національного ідеалу. Це було вже під час нової війни з Москвою.

Дня 22 січня стала знова Україна самостійною державою. Дня 9 лютого 1918 року був підписаний у Бересті мир між Україною з одного боку і Німеччиною, Австрією, Болгарією й Туреччиною - з другого.

Тимчасом московські війська по багатоденних боях зайняли навіть Київ і довелося їх вибити звідти і звільнити більшу частину України спільними силами української армії, охотників та німецької.

Під час цієї боротьби виявили де-які українські відділи великий героїзм. Слід згадати напр. курінь Січових Стрільців, які обороняли Київ, або Запорізьку дивізію, яка не лише без допомоги, але таки проти волі німців - штурмом взяла добре укріплені москвинами Перекоп / 12 ліній бетонних забор і інші укріплення / і завдяки тому здобули кримські порти.

Наші в політики Центральної Ради не змігли ані знайти спільної мови з німцями, а ні ліквідувати знову білих москвинів, які хотіли ліквідувати українську державу і використати її як пляцдарм для відбудови білої московської імперії.

Вони, спираючись на німецькі багнети / німці підступом розброїли тоді кілька наших дивізій / обрали "гетьманом", генерала московської армії - Павла Скоропадського, якому припала, жартом долі, задання і роля цілком подібна до ролі його пра-прадіда. Ряд міністерств передав уже відразу Скоропадський московцям а то й москвинам. Запанувала всюди / за винятком Міністерства Закордонних Справ і Міністерства Освіти / московська мова / фортально визнала влада Скоропадського дві мови: українську й московську. Далі, допоміг Скоропадський / у порозумінні з московським генералом Красновим, що тоді захопив владу на Дону / організації московських офіцерських відділів, в яких павлопалося в одному Києві. в організованих та озброєних до 30.000. Це була ворожа Україні сила, яка не хотілася зі своєю ворожістю до України і яка числово переважала українську залозу Києва. Скоропадський відкинув прохання Кубанської Ради про приєднання Кубані до України і тим штовхнув цю багату землю заселену нащадками запорожців у московське ярмо, спочатку - Денікінське, а потім - червоної Москви / РСФСР / .

Цим же підготував Скоропадський ґрунт до намагання моск. "казацької" організації відірвати цю нездіричну частину України / майже одна пята цілої території / від цілоти. Так Скоропадський діяв у московському інтересі у цих важливих справах.

В царині освіти були за Скоропадського закінчені підготовчі праці часів Укр. Центральної Ради організації шкільництва. Впряді московські печені лабораторії, бібліотеки і т. п., а українського університета, найглухіший закуток України - до Кам'яни Подільського, до якого доїздилося залізницею, що там і кінчалася. Рішном не було урокомлено жодних нових середніх шкіл і було припинено українізацію старих. Впряді було відкрито ук-

---

x/ по бічній лінії.

раїнську Академію Наук, але вона по складу своїх членів - була дуже полібі-
походженнями чи лише переконаннями. Міністром освіти, що переводив у
життя ті всі плани був п. Василенко, що був і тоді / під час зливої бо-
ротьби / членом МОСКОВСЬКОЇ політичної партії "конституційно-демократи-
ческой" або т. зв. "кадетів", яка не годилась навіть на автономію для

України, стоячи на ґрунті єдності і централізації Московської імперії. х /
В ділянці законодавчій - Скоропадський створив Сенат Української Держави,
але це була лише назва, бо більшість сенаторів - це були спеціально
спроваджені Скоропадським, були сенатори московської імперії і тому до-
вго дебатували цей сенат навіть над питаннями, яка мова має бути мовою дер-
жавною України. Тому, що не час було розкрити карти - визнають остаточно
не саму московську, але й українську / дві мови / бо українську визнати
такую не хотіли - й не могли / бо не знали і вчитися не хотіли / . А діві-
страція вся була настроєна вороже до цілого українського руху, отже не може
мо дивуватися тому, що багато українців було арештовано тільки за те, що
були українцями. Арештований був і Симон Петлюра.

В царині соціальної - влада Скоропадського не лише поборювала соція-
лістів, але й стосувала політику терору до селянства та поміщи. Де були
ще за попереднього уряду розгромлені маєтки - власники їх накладали на
села "контрибуції", що часто в багато разів перевищували всякі можливі
втрати власника маєтку.

Поки на Україні йшла повільна замаскована реставрація московської
державности, у Галичині розгорталися важливі події.

Правобережжя свого часу віддала Московщина, як ми знаємо, Польщі,
не маючи сили сама знищити український нарід. Після поділу Польщі між су-
сідніми державами Галичина дісталася під владу Австрії. Австрія не мала ін-
тересу допустити поляків до цілковитого опановання Галичини і потребувала
зберігати українців, як противагу полякам. По резолюції 1848 року умо-
ви політичного життя в Галичині стали багато кращими, як у московській
імперії Конституційні права, а в першу чергу та обставина, що краєва вла-
да в Галичині хоч і опинилася в польських руках, зате ЦЕНТРАЛЬНА ВЛАДА БУ-
ЛА В РУКАХ НІМЕЦЬКИХ - цусо це давало змогу боротися за ступеневе здобування
прав, це робило з конституції не беззартісний шматок паперу.

Певно цим умовам треба завдячувати, що з одного боку ширші маси насе-
лення, визволившись з під впливів насадженого за московські гроші мос-
евофільства, стали перейматися ідеями Шевченка, стали об'єднуватися в ук-
раїнських організаціях. Для наддністрянської інтелігенції гасло самостійно-
сти України були близькими саме завдяки тим спеціальним умовам.

Ми знаємо, що в момент проголошення незалежності України, ще відділяло

Галичину від решти України австрійсько-московський фронт.

Чутки, а потім і пресові відомості про події на Наддніпрянщині. Коли в Пен-
калі глибокі переживання і великий запал на Наддністріянщині. Коли в Пен-
тральні Держави були розбиті і Австро-Угорщина почала розпадатися - ук-
раїнці в Галичині ПРОГОЛОСИЛИ ДНЯ І ЛИСТОПАДА 1918 РОКУ ПОВСТАННЯ ЗА-
ХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ і захопили владу у Львові з свої
руки. Одночасно висунуто було питання про потребу об'єднання З.У.Н.Р.
з рештою України. Це викликало польську протнакцію / повстання у Львові і
фронт по-за Львовом /

Починається шперта боротьба нерівними силами, бо поляки одержувать
стало допомогу від держав, що перемогли у першій світовій війні, які ви-
рішили створити Польщу, але й вирішили зберігати московську імперію.

Зараз же по створенню З.У.Н.Р. ухвалено Наддністрянський уряд по-

х/ колишня дружина п. Василенка, московка Полонская "заслужилася", як
співробітниця проф. Оглобліна в його праці над фальшованнями історії Укра-
їни.

чати переговори про об'єднання західних і східних земель.

Тимчасом німці розбили держави Антанти і москвини зі Скоропадським вирішили, що надійшла відповідна хвилинка. І ось дня 14. XI. 1918 року опублікував Скоропадський "граноту", якою оповіщав, що "на принципах федеративних повинна бути відновлена давня могутність і сила Всеросійської Держави".

У відповідь на це все, що було - українці повстали проти Скоропадського. Для керування повстанням було створено Директорію, в якій найважливішу роль грав Симон Петлюра, який після уступлення Винниченка став Головою Директорії, а до того був членом Директорії і Головою. Отаманом Військ

/Винниченко весь час симпатизував московським лівим партіям і по уступленні зі становища Голови Директорії у вересні 1920 року звернувся до московських большевиків з проханням прийняти його в члони комуністичної партії ./

Директорія опозістила генерала Скоропадського як узурпатора і зрадника поза законом та після місячної облоги взяла Київ. Боролися Київ проти війська Директорії ТІЛЬКИ МОСКОВСЬКІ ОКУПАЦІЙНІ ВІДДІЛИ. /

Дня 14 грудня 1918 року українські повстанці на чолі з Січовими Стрільцями здобули Київ, а генерал Скоропадський, підписавши акт зречення який покинув у Києві, втік з Києва переодягнений за німецького полка.

Після перемоги Директорії дня 22. I. 1919 року урочисто проголосила влада на Софійській Площі, п'яти: Універсалом об'єднання всіх українських земель /крім Кубані! / в одній самостійній суверенній Українській Державі.

Так проголошено знова ідею, за яку боролися наші предки.

Але червоні московські війська вже почали наступ на Україну. Нова московсько-українська війна тяглася від того часу без перерви аж до 21. XI 1920 року,

Спочатку Директорія боролася одночасно проти москвинів червони, москвинів білих, рушунів і поляків, але потому обмежила свою боротьбу до боротьби з москвинами.

Тимчасом галицькі війська під натиском переважаючих польських сил, зміцнених переїзненнями з Франції дивізіями ген. Галлера, терплячи гострий брак набоїв і амуніції - місцями відступали. Близька перемога під Чортковим - не принесла зміни ситуації і з огляду на брак набоїв місцями війська У.Г.А. відійти за Збруч на терен Наддніпрянщини.

Директорія саме перед тим розпочала з Польщею мирові переговори. Це власне було причиною, що поляки дійшли до Збруча і стали.

Але москвини натискали і вже зближалися до Каміньця Подільського, тимчасового осідку Уряду. Армія УГА ледве перепочивши кілька днів мусіла взяти участь у боротьбі з москвинами. Почався спільний наступ обох армій, який закінчився здобуттям Києва дня 31. УІІІ. 1919 року. Однак чулині в штабі УГА і фальшиві інформації з Парижа улекшили білих москвинам під командуванням Денікіна, що зближалися від Дону до Києва - захоплення міста з свої руки. Це було початком відступу, який закінчився розпадом влади й армій при кінці 1919 р. Рештки війська, що не хотіли скласти зброю - рушили під командою ген. Омеляновича Павленка в запілля ворога, у т. зв. "Зимовий похід"

Протягом зимових місяців Голова Директорії У.Н.Р. зі з переговори з поляками, які й закінчилися підписанням мирової угоди /Варшавської /Згідно з цією умовою ходили на Київ спільно українсько-польські війська.

В цій війні як наддніпрянські так і галицькі війська виявили великий героїзм та одержали багато слаavnих перемог /між ними, Київ був так швидко здобутий польсько-українськими військами, завдяки тому, що галицькі частини, які займали як частина большевицької армії відтинку фронту між Жмеринкою і Битоштром - довідавшись про підписання українсько-польської угоди - відкрили фронт, розброїли московські відділи і фактично перенесли фронт

x / це ті "добровольчі" московські офіцерські відділи, що фактично після проголошення "федерації" опанували Київ.

майже 80 кілометрів на схід.*/

Але завдяки причинам, які крилися в провіді та ініціативі про що далі буде мова - союзники програли війну. Підчас відступу генерал Безручко, що командував VI Стрілецькою Дивізією, розбив армію Будьонного, яка коридором підносила Української Держави. Так нахвалив кінець короткому історичному

VIII.

ВІД ІНТЕРНОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ ДО ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 1939 РОКУ.

Держави Антанти / Франція, Англія, Америка/ хотіли відбудувати московську імперію з демократичною владою. Тому вони - блокували Україну відмовляючи продати їй навіть ліки! Вони підтримували всі московські анти-большевицькі виступи, не зважаючи на безуспішність тої акції, скерованої і проти поневолених народів імперії, що підчас революції - визволилися.

Антанта ж була проти Варшавської угоди і тисла на Польщу. Варшавська ж угода викликала широку протипакцію польської національної демократичної партії, яка не научена історією / угода з Москвою про поділ України з неублаганою конечністю завжди мусіла довести до ліквідування Польщі, як самостійної держави/ стояла за порозуміння з всякою Москвою кошту України. Нарешті широкі польські маси виховані на відомій трилогії Сенкевича, яка психологічно унеможливила будь-який польсько-український союз ЦІЛКОМ НЕЗАЛЕЖНО від поладження неслухних польських територіальних претензій.

Це привело до поразки польської армії, яка обернулася у втечу і привела москвинів аж під Варшаву. За участю присланого з Франції генерала Вейгана був вироблений план, який кінчився охопленням і знищенням московських армій. Цю перемогу, приписували звичайно поляки собі, злучи її "Чудо над Віслою" /Чудо над Вислою/. В дійсності, як попередня перемога польсько-українських армій і здобуття Києва був на три-чверти заслугою українців / фактичне зліквідування українською галицькою армією фронту на відтинку між Бердичевом і Жмеринкою та успіхи решток армії У.Н.Р, яка перебувала в заплілі ворога, керована ген. Омеляновичем-Павленком/ так і "Чудо на Віслою" завдячують поляки мужності і бойовим якостям шостої стрілецької дивізії.

Після цього польсько-українські війська опинилися знова 40 кілометрів від Києва, але Польща зрадила Україну і з Ризі підписала з червоною Москвою угоду, яка припечатала з осені 1920 року долю України та приготувала поділ Польщі року 1939 й угоду в Ялті.

Героїчна українська армія спробувала сама одна продовжувати боротьбу, однак, як і треба було сподіватися - ця боротьба закінчилася відступом у листопаді 1920 року, та інтернованих армії в таборах Польщі.

Тоді на Україні провадило боротьбу до 45 тисяч організованих повстанців і тому спробував український політичний центр з Польщі організувати загальне повстання, підтримане регулярним добірним військом під ділом кинути через кордон. Поляки згодилися перевезти "на лісові роботи" тих інтернованих, які зголосилися добровільно взяти участь у рейді і мали приготувати для них зброю, одяг та набої. Але поляки підвели і відділи рушпи майже обдерті і без належного озброєння.

*/ Штаб УГА під впливом чужинців-штабовців підписав угоду з Денікіном, знаючи його зверхність і лишаючи армію УНР саму. Денікін вже був попередній поразки, по якій довелося УГА скласти угоду з моск. большевиками.

Дня 4 листопада 1921 року перейшли українські регулярні підрозділи польський кордон. Одна з груп, перейшовши повіти проскурівський та летицький, дійшла до Малина та Бородянки під Київом, а друга - здобула Коростень. Москвини знали про ці пляни і мали сконцентровані в глухих районах великі сили. Тому, одна група з трудом пробилася назад за польський кордон, а друга була оточена і після бою дісталася 359 вояків у московський полон. Їх з природною для москвинів жорстокістю, порушуючи усі міжнародні правила, було дня 21.XI 1921 року розстріляно з кулеметів під Базаром. Вони, як стверджує урядовий московський акт - відмовилися "покаятися" і визнати окупаційну владу та змерли зі співом українського гімну смертю героїв від руки титчолітнього ворога.

Цей день мусимо уважати остатнім днем боротьби регулярної української армії відродженої Української Народньої Республіки проти окупанта. У цей день гідні наступники легендарного Байди - герої з під Базару вибрали смерть за ідею Української Державности, а не шлях фальківських, Скрипників, Хвильових, Затонських, Тичин, К. Буреліів та інших личарів-зрадників,

Партизани в Холодному Яру та в лісистих районах північної України ще пару років стали героїчний опір.

Боротьба на південній Україні припинилася раніше, бо москвини там, використовуючи посуху, ще в 1921 році організували голод в наслідок якого загинув великою смертю кілька мільйонів українців. Вимерлі покинуті села москвини не дозволили українцям заселити і спровадили туди дуже багато москвинів та інших чужинців.

Поки існувала українська армія і український уряд - москвини, щоб баламутити українські маси, немов боротьба не є українсько-московською війною, лише боротьбою "громадянською" / це б то між громадянами тої ж держави, які лише не можуть погодитися, що до форми влади в державі / - потребували маріонеткової "самостійної" большевицької України, в якій уряд складався з московських урядовців і армія була московська.

Коли не стало вже української армії, "самостійність" маріонеткової советської України стала зайвою. Тому, в 1923 році скасовано було цю формальну "самостійність". Одночасно почали прискореним темпом ліквідувати москвини всі ті установи і культурні організації, які повстали під час існування справді незалежної Української Республіки, а яких, як установи приватні або культурні не випадало зліквідувати раптово.

Отже в 1923 році зліквідовано було українську незалежну споживчу кооперацію і розв'язано "Дніпросоюз". Негайно після того зліквідовано було українську кредиторсько-кооперацію на чолі з "Українбанком". Року 1927 законом про державний бюджет скасовано рештки ФОРМАЛЬНОЇ фінансової автономії України. Року 1928 введено одностайні для цілої імперії земельні закони. Року 1929 підпорядковано московському центру безпосередньо усі важливіші галузі українського промислу. Того ж року скасовано навіть окремий комісаріят земельних справ на Україні і підпорядковано його Москвині.

Поки прискореним темпом ліквідувалися здобутки української національної революції - для замилення очей роблено страшний галас довкола т. зв. "українізації"! "Українізацією" звалася на Україні акція, ведена з наказу Москвини у всіх поневолених москвинами національно не московських землях: в Білорусі - "білорусизація", в Якутії - "якутизація" і т.д. В теорії вона зводилася до присилування московських урядовців - навчити "місцеві" мови й типи мовами урядувати, а в ділянці культури - провадити культурну працю. Це мало бути не передача влади з руки українців, або щось подібне, тільки замаскування московського характеру окупації. Але що мо-

скупини прекрасно розуміли справжню мету акції і що Москва не трактує її поважно то - просто на неї не звертали уваги!

Ті наші яничари, які зрадили Україну допомагали окупантам - були ще потрібні владі окупаційній, щоб робити галас дошка цієї справ-пи, а одночасно поборювати з "українських комуністичних позицій" всіх представників української науки, літератури й мистецтва, які ще намагалися зберегати, закладені до приходу окупантів культурні установи.

Ті "українські комуністи" звичайно часто не розуміли, а ні справжніх намірів московських, ані своєї ролі і завдань. Тому напр. М. Хвильовий, захопившись поглядами, які ширив Літературний-Науковий Вістник, що приходив під редакцією Д. Донцова - почав під час т. зб. "літературної дискусії" боронити ті погляди, замасковані де-що комуністичною фразеологією і текстами Маркса та Леніна. Літературна дискусія / 1924-1926 / спорокувала не одного висловитися ясніше, а сам Хвильовий відважився сформулювати в гаслом "Геть від Москви" підкресливши, що мова йде лише про культурну орієнтацію.

Окупаційна влада "замкнула" дискусію засудивши антимосковський напрям, а М. Хвильовий, хоча був у той час у службовій поїздки, в Чехії - "покаявся" і спалив сам свій черговий твір. Ще перед тим Хвильовий та інші подібні до нього українські комуністи заснували літературне угруповання, яке назвали "Всеукраїнська Академія Пролетарської Літератури", або скорочено "ВАПЛІТЕ".

У своїх виданнях і творах вони малювали ці роки ступневої ліквідації всіх здобутків української національної революції, роки терору, голоду і "прибирання до рук" України, як роки розчаїту. Вони ширили антиукраїнську вигадку немов національна українсько-московська війна років 1917-1921 - була наче б то лише "громадянською війною", вони змальовували героїв визвольної боротьби, воїнів героїчної української армії й селян партизанів, як бандитів і злочинців. Про роки ж окупації й терору писали так: "Мчать життям, як розлогими степами наші буйногруді місяці, пропливають, як гордовито задумані кораблі наші роки". / Арк. Любченко "Вертеп"/, або "Давно ударили фанфари перемоги, то вийшли ми з ночей, то вийшли ми з зими, тепер росте б нам! Клекотать! Гремить!" / Багрянний/. Але і вони вже зробили своє діло і Москва їх не потребувала, а тому в 1927 році було формально зліквідовано "ВАПЛІТЕ" з Багряного, що ще в 1928 році збирався "Гремить" і "клекотать" - також пізніше заслали туди ж де сиділи і пізніший "президент" Польщі Берут і маршал Рокосовський. Хвильовий кілька разів казався і це дало йому також змогу "формально" пережити тих українських інтелігентів, що їх ліквідовано було під час процесу "Союзу Визволення України" в 1930 році / він застрелився в 1933 році /.

Під час цього показового процесу було засуджено на заслання і довічною в'язницею таких українських палких і завзятих патріотів, як Валентин Отамановський / визначний націоналістичний діяч/, інтрополит В. Липківський та численних учених / С. Єфремов, Голоскевич, Яната та інші. / Тисячі молодих українців було розстріляно тоді ж без суду, після оскарження їх у приналежності до цієї організації.

Остатні роки перед війною взяла московська влада на остаточне злакання спротиву українського селянства новим штучно організованим у 1933 році голодом, який забрав у моргу до 7 мільонів українців та на чистку рядів урядової партії від тих українців, що не виявили беззастережної відданості до окупантів та належного ентузіазму їх діяльності. Різном фактично перетворено Українську Академію Наук на філію московської і поглиблено процес денационалізації України.

Частина з українських земель дісталася під Польщу, а інші - під Ру-

мунію і Чехію.

Румунія провадила акцію ступневої румунізації землі, а Чехія - крім ліберальної чехізації Закарпатської України підтримувала там москвофільський рух.

Найбільш завзята й гостра боротьба кипіла на землях окупованих Польшею. З одного боку численні культурні установи і економічні, які повстали в Галичині ще за Австрії - не так легко було зламати без стосовання московських методів, а з другої - діяли там такі організації терористичні, як УВО, а пізніше ОУН з якими також не могли дати ради окупанти. Українська Військова Організація /УВО/ політично підлягала С. Петрушевичеві "диктатурі З.У.Н.Р.", але коли ця остання все більше підпадала під вплив московського посольства в Німеччині - стало в році 1927 актуальним питання про перетворення її в політичну організацію.

Від 1922 року редагував у Львові відомий теоретик українського націоналізму Д. Донцов "Літературно-Науковий Вістник" і він же опублікував ряд своїх праць, які дуже спопуляризували ідею націоналізму. Під впливом з одного боку популярності цієї ідеї ширеної Д. Донцовим, а з другого боку зросту націоналістичних рухів в Європі, яке припадає на другу половину двадцятих років, та konieczности перетворитися в самостійну політ. організацію.

УВО реорганізувавшись прийняло назву Організації Українських Націоналістів.

На жаль однак закон інерції в розвитку української політичної думки діяв надто сильно і нова організація не побудувала своєї діяльності на основах пропагованих Д. Донцовим і це в майбутньому улегшило зорозим елементам зникання внутрішніх небезпечних процесів. Але в період між двома війнами рядові члени ОУН зияли стільки самопосягати і героїзму, стільки любови до України, що їхній приклад запалив святим вогнем українську молодь як сільську так і міську й не давав зростати угодовським настроям.

Поляки стосували проти українців крім "законодатних" заходів і послідовної колонізаційної акції - це висилку в окремі місцевості карних військових експедицій проти населення / т. зв. "паціфікаційна акція"/, руйнування за допомогою війська і поліції православних церков та примусове накидання польського католицизму / це нагадувало методи XVII віку /, а також в 1933 році утворили концентраційний табір "Березу Картузьку". З другого боку поляки підтримували на Волині угодовські українські групи очолювані П. Певним, а в Галичині обіцянками купили згоду з УНДО-ом.

Проте молоді, / а молоді - це тайбутне нації / мріяли про відновлення держави предків, зиди тільки ідеями якими служили кращі сини українського народу в 1917-21 рр. і це було запорукою, що не могло бути й мови про закінчення боротьби за державність, лише про хвилину перерву.

ПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧІННЯ ЗНАННЯ СВОЄЇ ІСТОРІЇ.

Цілковито вільна, це б то справді суверенна нація, має змогу, визнаючи своє минуле, керуватися бажаннями пізнати об'єктивну історичну правду і може ширити те знання серед нащадків. Ціле життя поневоленої нації, / тям більше, коли вона стає вже тільки народом / є контрольоване і почасти кероване нацією-загарбником, яка не дає змоги пізнавати історичну правду. Пануюча нація розуміє величезну роль психічного чинника в зрощенні національної свідомості, розуміє те, що коротко можемо зясувати поданим далі прикладом. Той наймит, який певний, що земля на якій працює, належала і по праву належить господарям у яких працює він і працював його батько, матиме інакші пляни і інакше заховуватиметься, від того наймита, який дізнався, що земля, на якій працює належала спочатку його предкам, його батькові та по праву, коли б підступом не загарбав її сучасний господар, - мала б належати йому. У другому випадкові - наймит уважатиме господарів за грабіжників, буде їх ненавидіти й намагатиметься знайти спосіб вернути загарбане майно.

Розуміючи це, московський нарід / в особі, як усіх урядів так і своїх "демократичних" представників таких, як Пушкін, Бєлінський, Мілков чи Керєнський, та в особі істориків таких хоча би, як Ключевський та Покровський / віддавна дбає, щоб українці НЕ ЗНАЛИ ПРАВДИ про своє минуле. Про це ж дбали й інші народи, що панували, або хочуть панувати над землями належними українському народові / поляки, угри, русуни, чехи /

Українець, ставши інтелігентом у чужій школі і набуваючи додаткові знання з праць виданих чужинцями - знає лише сфальшовану історію Сходу Європи і тому переконаний, що не тільки не існувало в минулому українського народу, але й що він ніколи не виступав як самостійний чинник, як цілковитий володар своєї землі. Оскільки навіть такий інтелігент так "усвідомився", що доходив до переконання, що в сучасному існує окремий український нарід, як якась РЕГІОНАЛЬНА відміна "більшого цілого" та хотів плекати його провінційні особливості - остільки він пильно уважав, щоб його провінційний патріотизм не пошкодив тому "великому цілому". Інакше кажучи - український інтелігент "свідомий національно" не переставав бубнїти т. зв. "провансальцем" / провансальство - рух у французькій провінції - провансі, якого представники навіть знають, що провансальська мова є близька до італійської, як до французької та, що Прованс був колись самостійним - ні про що, крім плекання побутових особливостей, провінційної культури - не ірїють і ірїяти не хочуть, бо є .... французькими патріотами!

Хто з українців-інтелігентів перестав, або перестає бути "провансальцем" - йому не легко / а де-коли й неможливо, бо ще немає відповідних праць з усіх ділянок українознавства / ЦІЛКОВИТО ПІД КОЖНИМ ОГЛЯДОМ ліквідувати всі сліди того провансальства.

Майже стихійна сила відродження України підчас революції 1917 року і років боротьби, розкриваючи багатьом очі штовкнула їх на нові, справді українські позиції, але це вдіяло почування, а розум не міг, не мав фізичної змоги проревідувати все і створити від основ своє "знав". Коли б держава українська удержалася - це безперечно прийшло б у найближчих роках. На жаль / саме в наслідок отруєння психіки тих, хто керував подіями років боротьби / москвинан удалося / під проводом більшовиків / знова підбити Україну. Москвини мусіли врахуюючи попередній зблїг, почати новими методами вести процес асиміляції й помосковлення, щоб досягнути спочатку попере-

дній етап, а потім - піти далі. Сучасна Московщина не упирає вживання назви "Україна", "суверенна нація" і т. п., але навіть свою підступну роботу веде часто українською мовою.

Своїм завданням вона ставить спочатку досягнути перетворення всіх усвідомлених національною боротьбою українців на "провансальців", що поєднують ідею плекання де-яких українських культурних властивостей з "советським", це б то московським, патріотизмом. Другим етапом буде створення течії, яка уважаючи нешпичним наслідком "історичного процесу" перетворення "мовної многи" народів Землі на "мову єдність", уважатиме доцільним прискорити "процес" так би мовити "передаючи до архіву" чи музею українську культуру і мову.

Появу цієї течії сигналізує передрукована з признанням "Вістятки" що виходять в українській мові / 1938 рік число 155/ передовиця "Правди" / з 7/VII того ж року /, в якій читаємо: "... Російська мова стає міжнародною мовою соціалістичної культури, як латинь була міжнародною мовою віків раннього середньовіччя". І не дурно цю ідею переводиться на практиці в життя.

Для здійснення цих цілей і мусять москвини поступово, вперто й послідовно, що раз більше фальшувати історію і то фальшувати її в працях писаних УКРАЇНСЬКОЮ мовою й видаваних під фірмою "українських" наукових установ. Зрозуміло, що лише ТАКЕ фальшовання минулого / поруч з усуненням з обігу всіх праць написаних в іншому дусі/, може дати москвинам бажані наслідки. Московська влада звичайно виробила й певний план, певну схему, за якою має бути деформоване наше минуле.

Основна тенденція, яка має проводитися московськими істориками підкреслена виразно у видрукуван. у "Правді" з 10.III. 1947 р. у статті заступника міністра освіти СРСР Светлова /" О преподаванні общественных наук в высшей школе"/, який звертає увагу підвладних на те, що "преподаватели истории СССР в ряде случаев забывают обратить внимание студентов на то, что РУССКИЙ народ играл ВЕДУЩУЮ РОЛЬ в развитии народов нашей страны, что ИМЕННО русский народ... и ПРЕЖДЕ ВСЕГО трудился РУССКОЙ национальностью ... боролся против национально угнетения".

Отже, як бачимо, московський нарід, нарід загарбник, який і нині підбиває та залізом і кроєм нищить поневолені народи, дає вказівку, устами представника своєї вищої влади; так фальсифікувати історію, щоб саме цей нарід з рідким цинізмом ксупереч очевидній правді представляти ... народом-змволителем, народом, що протягом історії взагалі боровся за вільний розвиток усіх інших націй! Це старий, але на жаль завжди успішний спосіб відвернути від себе увагу криком "тримайте злодія".

Така є вказівка що до тенденції так би мовити "загального" характеру. Так звана ж "українська" історія має відповідати цілком окресленим вимогам, укладатися в окреслену схему, яка виявлена в рецензії "д-ра історичних наук, професора Інституту Академії Наук СРСР Савича на виданого в зв. "Українською" Академією Наук УССР підручника "Історії України" для середніх шкіл. У цій рецензії автор її ХВАЛИТЬ укладачів того "українського" підручника "Історії України" за такі його прикмети: "Історія України викладається В ТІСНОМУ ЗВ'ЯЗКУ ... НАСАМПЕРЕД з історією великоруського і білоруського народів.... вони мають СПІЛЬНИЙ початковий період історичного розвитку і ТІСНО ЗВ'ЯЗАНІ між собою на протязі багатьох століть, СПІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ проти ЗОВНІШНІХ ворогів... Київська Русь в основному була східньо-слов'янською державою. Її існування було СПІЛЬНИМ початковим періодом в історії України, Росії і Білорусі.... Культура Київської Русі ... є спільною культурною спадщиною".... Важке татарське іго ^{х/}, що

^{х/} по українськи - ярмо.

х/
обрушилося на російську землю.... викликало господарський і культурний за-
пад на Україні"

З наведених слів ясно є тенденція всупереч правді представляти мос-
ковських предків творцями-співучасниками української князівської держави,
Московщину! / , а ті народи ЄДИНИМ ЦІЛИМ, що у відношенні ДО НЬОГО усі інші
народи є "зовнішніми ворогами". Упадок цієї держави приписує ця фальшо-
на московська "історія" - звичайно татарам.

Укладачі "большевицького" підручника з історії України усе це зробили
так, як окупантам треба, але .... але вони не помітно для себе / не дума-
чи! / перенесли з історії України писаної українцями ТРАДИЦІЙНИЙ в історії
кній історії поділ Князівського періоду на "Київський" і "Галицько-Володимир-

• Цей поділ псує цілкомито московську схему історії, бо згідно з іс-
торичною правдою прийнято було у нас Галицько-Володимирський період почина-
ти від пановання Романа Великого /1199-1205/ який , як знаємо, обєднав Га-
личину з Волинню та й Київ тоді вже підлягав йому, чому він і титулував-
ся "самодержцем УСІЄЇ Русі".

Це само насуває думку, що після зруйнування Київської Князівської Держа-
ви і зруйнування її столиці Андреем Боголюбским у 1169 році- центр україн-
ської державности пересунувся на Захід і там далі український нарід творив
сам свою історію, а тоді й "московське" царство нілж до того прилатати. Отже
в московській історії конечним є 1/ по можливості цілкомито не "вїді-
ляти" Галицько-Волинської держави, не підкреслювати її сили й значіння,
заплутавши її між т. зв. "удільні" князівства, і 2/ коли ж про неї чомусь
не можна промовчати , промовчати про її значіння / напр. працюючи серед
еміграції / - то тоді бодай ПЕРЕНЕСТИ її ПОВСТАННЯ всупереч традиції й
правді аж на часи ПІСЛЯТАТАРСЬКІ , та не забути підкреслити , що зона, як
і князівство Суздальське була залежна від Орди.

Тому Савич і пише в тій рецензії : " Раз було приділено ОКРЕМІЙ розділ
Галицько-Волинському князівству - СЛІД БУЛО сказати кілька слів про Чернігів-
ське і Переяславське князівство." / "Радянська Україна" 1941 рік/

Ця пказіпка дає думающим людям багато до думання.

Дрібні ж московські льокаї й запроданці мають і собі в часописах під-
тримувати ту основну лінію намаганням поглузувати над самою думкою , що
Українська Київська Князівська Держава була українською. Ось для прикладу
як це робиться: " Спільне походження українського й російського народів ?
- Воно для Грушевського не існує.... Ще за Володимира Великого була Украї-
на самостійна і ні від когд незалежна і баста.... читавчи його дивущися,
чому за Ярослава Мудрого не було "Просвіти"! /"Радянська Україна" черга 185,
за 1947 рік/ Така писанина обчислена на безкритичного читача , який не вста-
ні доміркуватися що можна ще з більшим правом дивуватися чому Александр
Невскій не одержав за "Ледовое побоїще" ордена Суворова, та чому літописець
забув написати , що то Сталін натхнув його і допоміг перенюгти, як ріднож
можна з таким же правом дивуватися , що Андрей Боголюбскій не став по ог-
рабованню Софійського Собору почесним членом організації безвірників! Але
тенденція - ясна.

Звичайно, подібним способом фальшують москвини та москвофіли і всі
далші події нашої історії, достосозвучні їй до московських інтересів. З
правдою при цьому не церемоняться!

Про напрямок, з якого фальшується за московськими інструкціями істо-
рію мусить знати кожний українець, а з тому числі й українець-емігрант, бо
на жаль, з причин про які тут говорити не місце, опинилися на еміграції
серед нас кількох "істориків", які літали з УСРСР спеціалізувалися в ук-
ладанні на доручення Москви тих фальшивих "історій". Вони користаються в

х/ так непоітно привчають москвини уважати Україну князівську - просто "зе-

легковірності українців та слабого знання загалом свого минулого, проді- али в нашій науковій установі і тут, серед нас, фальшують нашу історію докла- дно так, як того домагаються Светлов, Савич та інші.

Вдалося їм навіть зламати усталену у нас традицію і у великому "науковому" виданні - Київську Князівську Державу зробити "спільною" і великучастину Волинсько-Галицького нашої державності, згідно з поданими по- переду вказівками, приховати між "князівствами Чернігівським, Переяславсь- ким, Турово-Пинським" і т.д., а розділ про Галицько-Волинську державу ПО- ЧАТИ шойно 1238 роком!

Це зничайно далеко не єдине викривлення нашого минулого у згаданому виданні.

Московська акція в справі фальшовання нашого минулого, ведена пля- ново, шперто і послідовно не лише на окупованій Україні, але й тут, - зму- шує нас подати на закінчення коротке зіставлення основних тверджень ук- раїнської історії що мають нині політичне значіння, поруч з фальшивими твер- дженням які нам підсовують московські історики та їхні слуги. Робимо це щоб допомогти кожному розпізнати антиукраїнські і псеудонаукові праці, які мають отруувати і розкладати нашу національну свідомість.

МОСКОВСЬКА ТА МОСКВОФІЛЬСЬКА "ІСТО-

РІЯ" ВСУПЕРЕЧ ПРАВДІ - ЗАПЕВНЯЄ:

УКРАЇНСЬКА ІСТОРІЯ, В ЗГОДІ З ІСТО-

РИЧНОЮ ПРАВДОЮ, ТВЕРДИТЬ:

1. Замість держави Волинської VI віку згадує про "великий союз схід- ньо-слов'янських племен"; що від них наче б то "походять український, російський і білоруський народи". Про цей союз говорить ся так, що він виступає як згадка серед ві- домостей про готів, антів, скітів і т.д. Починає "історію Русі" від "покликання" новгородцями /Великий Новгород - місто з районі Балтійсь- кого моря/ варягів.

2. Оповідшає Київську Князівську Державу / спекулуючи на назві "Русь" "руський" / - спільною державою "всіх руських племен", яку новляд створили варяги спільно з "руськими людьми" твердять, що "східні слова- ни" / Русь / поділялися на кіль- ка племен" причисляє до них московські і на цій основі також і політичні та культурні здобутки наші зара- ховує на свій рахунок.

Самоозвугило не подає докладно які племена належали до Київської Держави, а які не хотіли належати.

Так, усупереч правді представили українську князівську Київську Де-

1. Українській нарід створив першу велику державу ще в VI віці / на мо- сковські землі не сягала / потім вона впала під натиском ворогів. Столицю її - місто Волинь - було зруйновано дощенту / знайдені нині лише марні рештки/. Створенням тої держави ви- явив український нарід свій державно- творчий хист.

2. Варяги зі своїми дружинниками ді- ставалися на Україну, ще до т. зв. "покликання варягів" і часто, спираю- чися на українські елементи князували / напр. Аскольд і Дир /.

Жодного "цілого" такого, як "схі- дні слов'яни," яке могло б "поділяти- ся на племена" та ще в тому числі й МОСКОВСЬКІ з дійсности НЕ БУЛО. Імперію Київську створили не лише без участі московських предків, які не належали до неї брати такої уча- сти не могли, але й князі Київські Олег, Святослав, Ольга й Ігор не до- лодили стало типу московських зем- лями. Володимир Великий підбивав їх

жалу - державою "східньо-слов'янських народів", а в першу чергу носквинів, говорить ця "історія" звичайно про "високий патріотизм" /природньо "всеросійський"/ Іларіона та наводять його слова, коригуючи на фальшиву адресу про землю "Руську, яка відома й чутна у всіх кінцях землі".

Тут же пишуться зартістю "Слова про похід Ігоря" яка стає "спільним скарбом".

3. Ця велика спільна держава у наслідок боротьби князів за владу і особистих поразок так ослабла, що не могла навіть ставити успішного спротиву натиску "іноземних завойовників", які "хтіли загарбати українські, великоруські і білоруські землі". Прийшли татари - стала їхньою жертвою. Її доля вказує, що лише спільними силами вся руська земля може протиставитися чужинцям.

Татари зруйнували Київ у 1240 році, а руських князів узалежнили від себе. Під татарським ярмом, зростає поволі на силі Суздальщина, зміцнена київськими людьми і загали південно-руськими, які тікали на північ від половців, а потім татари. Зміцнившись, московська Русь звільнилася від татарського ярма більшу частину руської землі.

4. "Після розпаду Київської держави НА ТЕРИТОРІЇ України утворилося П'ЯТЬ самостійних земель, або великих феодальних князівств: Галицько-Волинське, Київське, Чернігово-Сіверське та Переяславське і на території тих князівств з основою і складалася пізніше українська народність".

Після ж упадку Києва під натиском татар, удільні князі ведуть на власну руку політику. Хвилює у другій половині XIII віку набирає де-якого значіння Волинсько-Галицька зе-

мліччя. Такими чинами творили Київської Імперії були князі варяжського походження /чи же, а не східним слов'янам належить назва "Русь"/ які спіралися, як на варяжську дружину так і на українських "лучших людей". Здобутки культури і політичні здобутки - є витвором УКРАЇНСЬКОГО народу, а не ітичних "руських племен", які не брали участі в українській творчості.

3. Українська Імперія, що не зважаючи на боротьбу князів за владу, не лише успішно відбивала напади степовиків, але й зростала, втративши під натиском половців контроль над Дніпро-вим шляхом і безпечний зв'язок з Візантією - ослабла де-що економічно й мілітарно. Поділ імперії в 1097 році та об'єднання князів, яким припала Суздальщина - призвів до цілковитої незалежності її, а потім до кількох українсько-московських війн, які закінчилися в 1169 році зруйнуванням імперії та її столиці - Києва.

Під половецьким та московським натиском населення, Київської імперії, а потім і політичний центр пересунувся на Волинсько-Галицькі землі. Князі, а потім королі Галицько-Волинські цусіли були пару разів ФОРМАЛЬНО визнати татарську зверхність, однак усеж провадили незалежну політику, спрямовану проти татар, та їхніх московських васалів. Упала українська держава шойно 1340 року з наслідок боротьби аристократії з королями і зручання /після знони і скритобітства/ західних сусідів.

4. Галицько-Волинська Держава є прямим продовженням Київської Держави і цілковито з нею тотожна, як етнічним складом населення так і культурою. Ні формально, ні фактично не переривається татлість культурних і політичних процесів, які відбуваються в Київській Імперії з пересуненням центру на Захід. Хоча з огляду на сталі й тісні зв'язки з цілою Західньою Європою і зважається де-коли латинська мова в урядових паперах, але далі лишається урядовою мовою поукраїньона староболгарська.

мля, в якій починають уживати латинську мову, але швидко Галицьке князівство падає під польським натиском. Населення її змішується з поляками та іншими чужинцями, а його культура просягає польськими, латинськими впливами.

Під Польшею протягом наступних майже 300 років населення створює культуру де-що відмінну від староруської, а тим самим і від тої, що жила й розвивалася в московській Русі". Так повстає "український нарід".

5. Польсько-литовський період вартий уваги тільки тому, що він ще краще пояснює чому туга за об'єднанням з рештою руського народу, під впливом утисків з боку католицької Польщі вилилася у збройне повстання.

6. Козаки під проводом Богдана Хмельницького рвуться до об'єднання з єдинокровним народом російським і посиляють численні посольства благачи прийняти їх під гладу царську. Москва довго загається, нарешті в Переяславі весь народ український ухвалює з'єднатися з Росією щоб, як гукав український нарід на Раді в Переяславі "чи на землі всі єдино билі". Москва приймає знова в склад російської держави утрачені за татарської навали русько-українські землі з єдинокровним народом. "Остатні роки життя Богдана Хмельницького були присвячені зміцненню зв'язків України з Росією."

7. Після смерті Хмельницького деякі егоїсти й себелюби або "тайні католики" з козацької старшини з класових інтересів викликали на Україні заворушення, які однак за допомогою самого українського населення легко ліквідували російські війська. Один із таких егоїстів і

Після упадку цієї держави підпадають ці землі під Литву, якій і накидають свою нову як урядову, а під польську зверхність попадають окремі землі в різний час, шайно в роках 1434-1569 і аж до Хмельниччини завзято ставлять спротив усякому польському культурному чи політичному впливу й зберігають старі традиції Київської Імперії, а тим самим зберігають усі характеристичні прикмети українського народу, які його відрізняли від москвинів ще за часів Олега і Володимира Великого.

5. Памятаючи своє велике минуле український нарід не хоче схилити чоло перед поляками і мріє про відновлення держави предків, а менш освічені перстви організують відрукування, стихійні повстання.

6. Нова провідна перства - козацтво, зрісши на силі береться за відновлення своєї державности і ставлячися вороже до своїх одвічних ворогів - москвинів шукає союзів не у них, а навіть у "бусурменів" - татар і турків, пробує навіть прийняти турецьку протекцію. Однак обставини і зрада спільників-татар змушують Б. Хмельницького піти на союз з москвинами. Нарід однак ставився до цього союзу вороже і Хмельницькому доводиться навіть жити репресій, бо в багатьох полках буть московських послів палити, а духовенство - протестувати.

Длушчина, облудна, антиукраїнська політика останніх приводить до того, що Хмельницький не затверджує Переяславської угоди, пізніше укладає союзну угоду з ворогом Московщини - Швецією, чим фактично розриває угоду Переяславську і посилає на допомогу Швеції війська.

7. Після смерті Хмельницького його наступники намагалися закінчити почате Великим Гетьманом, зокрема реалізувати шведсько-український союз. Москвини з людською жорстокістю найпідлітлішими способами поборювали всі спроби українського народу жити вільним життям. Вони організу-

амбітників, який здобув довіру влади царської - гетьман Мазепа, зв'язаний тайною угодою з польською шляхтою, гонячися за титулами й особистими інтересами зрадив полякам і шведам не лише Росію, але й свій власний нарід, думаючи за продажу лівобережної України полякам дістати титул герцога Курляндського і наетки на Вітебщині. Але український нарід з огидою одвернувся від зрадника і боровся проти чужоземних загарбників спільно з російським народом.

Українці обрали потім вірного гетьмана - Скоропадського. По ньому ще було кілька гетьманів, аж до реформи адміністрації, з зв'язку з котрою, царат у своїх класових інтересах, скасував усі ознаки самоврядування на Україні та започаткував колоніальну політику під котрою звільнив Україну шойно російський пролетаріат і демократія підчас російської революції.

8. Хоча український нарід є той же нарід російський, який лише кілька віків тому, під впливом обставин набув деяких відмінних рис, які його відрізняють від народу "великоруського" - на ґрунті тих властивостей ширше український національно-культурний рух. Цей рух намагався використати класи соціально дорожчі пролетаріатові /російській демократії/, щоб знобілізувати маси для боротьби проти соціалізму. Тому боротьба 1917-20 років була не національною, лише соціальною, класовою боротьбою, а війна - громадянською війною. Нині, як і в минулому не існує жодних протиземств між двома народами й можна говорити про боротьбу лише з шовінізмом певних людей /комуністичним імпріалізмом/ та про потребу зніщення союзу тих двох народів, для чого слід укріпляти почуття приязні.

вали бунти, московські монархісти - діючи підтримували навіть комуністичні течії, щоб тільки ослабити Україну. Підкуп, терор, тортури - все було пушено в рух і Україну обернули в руїну... На початку сімнадцятого віку гетьман Іван Мазепа, який тоді належав до найбагатших володарів у Європі, який мав титул князя Ризької імперії, мав понад 60 років, не мав родини й дітей, був релігійний і як сам заявив, вирішив для добра українського народу, для добра наступних поколінь спробувати за допомогою шведів дізнати, здійснити пляни Богдана Хмельницького. Хоча обставини склалися проти нього, хоча москвини унеможливили не лише мобілізувати військо, але хоча б повідомити населення про рішення гетьмана - виступив за власної ініціати-ви проти москвинів така кількість українців, що переважала число шведів, що були на Україні. Поразка під Полтавою - закінчує існування Козацької Української Держави, якої останнім гетьманом був Пилип Орлик, що лишив нащадкам "Конституцію" та "Визвід прав України."

8. Мілітарна перемога, еміґрація кращих елементів / або їх заслання / послідовна денационалізаційна політика привели до страшного занепаду національної свідомості, що відродилася лише в процесі боротьби українського народу за державність у 1917-21 рр. Неуспіх був наслідком отруєння свідомості верств, що очолювали і захопили владу. Нині справжніх українських патріотів не цікавить форма влади в Московщині та не може мати ніякого зв'язку з московським народом. Нині, завдання є, нову війну обернути у війну антимосковську, метою якої має бути ліквідація моск. імперії й відновлення суверенної Української Держави. Воно можливе лише після усвідомлення укр. Народом протиземності інтересів, яка була причиною тисячолітньої боротьби і неможливості відновлення лише в союзі з антимосковськими силами.

"Прихильники" москвофільської "історії" України роблять такий висновок: "Любов до Москви є любов до України, ненавидіти Москву - значить ненавидіти Україну".

Українці, особливо націоналісти українські, з української історії роблять висновок: "Не переборонши любови до Москви / мова про обмосковлену інтелігенцію / - не можна любити Україну, любити Україну - значить ненавидіти Москву".

ДЕЯКІ ПРАЦІ ТОГО Ж. АВТОРА, ОПУБЛІКОВАНІ ПІД ІНШИМИ ПСЕВДАМИ:

-
1. Р. Млиновецький	-	Історія українського народу, ст. 312
2. Р. Десняченко	-	"Покійник, якому не дають вмерти", видан. II ст. 105.
3. Задніпрянський	-	Український та українофільський "Кобзар" ст. 136.
4. "	-	Чи Шевченко був "малоросом"? ст. 118.
5. Задеснянський	-	Леся Українка ст. 110.
6. Р. Гармаш	-	"Трагедія Хвильового - трагедія нашого покоління" ст. 80.
7. Р. Гармаш	-	"Політична ідея "вап'ляк" і українська націоналістична думка" ст. 114.
8. Проф. Р. Паклен	-	"Біла книга" ст. 210.

